

KALAALLIT NUNAANNI

IMMINUT PILERSORNERMUT PERIUSISSIAQ
2025 - 2030

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

**Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut
Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik suleqatigalugit
Rambøll Management Consultingl aamma Píkiala**

IMMINUT PILERSORNERMUT PERIUSISSIAQ 2025 - 2030

Ilusilersornera: INUVA
Saqqummersinneqarpoq: 2024
Naqiterneqarfia Narayana Press

Saqqqaata assitaa: Mads Pihl, Visit Greenland
Sergei Gapon, Visit Greenland
Aningaaq R. Carlsen, Visit Greenland

IMAASA ALLASSIMAFFIAT

Siulequtsiussaq	6
1. Aallaqqaasiut	
1.1 Tunngaviusooq	7
1.2 Periusissiami takorluugaq	8
1.3 Kalaallit Nunaanni inuussutissani imminut pilersorneq	8
1.4 Periusissiami anguniagaqarnerup annertussusaa	9
1.5 Periaaseq	9
1.6 Piujuartitsinissamat anguniakkat	11
2. Imminut pilersornerup annertussusaa	12
2.1 Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisooqatigiit Nalunaarusiaat	12
2.2 Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisooqatigiit Nalunaarusiaanni anigorniagassat	16
3. Atuisarnermik nalilersueqqissaarneq	18
3.1 Nalinginnaasumik takuneqartartut	19
3.2 Atuinerup ilusaa	20
3.3 Atuisartut ilisarnaataat	22
4. Soqutiginnittunik paasiniaaneq – Nukittuffiit unammilligassallu	24
4.1 Inuussutissani imminut pilersornermi nukittuffiit	25
4.2 Inuussutissani imminut pilersornerulerup pitsaasumik sunniuteqarnera	26
4.3 Eqikkaaneq	26
4.4 Anigorniagassat	27
4.5 Eqikkaaneq	29
5. Siunnerfiit 2025-2030	30
5.1 Ukkatarineqartooq 1: Naalakkersuisut oqartussatut	33
Siunnerfik 1: Inuussutissani tunisassiorinissamat akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissani inuussutissariornermut sinaakkusiussani nukittorsaaneq	34
Siunnerfiit ilaat 1: Assartuussinerup tapiissutini aqqiussuussineri iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat	35
Siunnerfiit ilaat 2: Kommunini inuussutissariornermut siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiutinik ineriartortitsinerup ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarneqarnissaat	37
Siunnerfiit ilaat 3: Inuussutissalinerup, nunalinerup, imminut pilersornerup aamma ingerlatsinerup piginnaasaqarnerit iluanni ilinniartitaanermit periaatsimik pitsanngorsaaneq	41
Siunnerfiit ilaat 4: Aallartinnissamat tapiissuteqarnissamat imaluunniit inuussutissani tunisassioritunut inuussutissarsiutinik siuarsarnermut akikillisaanissamat periarfissanik misissuineq	43
Siunnerfik 2: Piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissani tunisassiornerup siuarsarnissaa	45
Siunnerfiit ilaat 5: Nerisanut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq	46
Siunnerfiit ilaat 6: Kalaallit Nunaanni nerinerup nalunaaqutsiinissamat periarfissanik misissuineq	49
Siunnerfiit ilaat 7: Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq	52
5.2 Ukkatarineqartooq 2: Naalakkersuisut aqqutissiuussutut	55
Siunnerfik 3: Suleqatiginnikkut nittarsaassinikkullu imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera	55
Siunnerfiit ilaat 8: Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiorit aallarnisaasullu qanimit suleqatiginnissaannut aqqutissiuussineq	56
Siunnerfiit ilaat 9: Kalaalimernit nittarsaanniartugit Kalaallit Nunaanni nerissanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimit suleqatigilersitsineq aqqutissiuussinerlu	58
Siunnerfik 4: Najukkani kalaalimernik eqqumaffiginnilersitsineq atuinerulersitsinerlu	60
Siunnerfiit ilaat 10: Najukkani kalaalimernik nerisassiansani atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa	61
Siunnerfiit ilaat 11: Najukkani nerisassiansanut tunisassioritunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq	63
Siunnerfiit ilaat 12: Najukkani nerisassiansani atuinermit innuttaasut akuutinissaannut paasititsiniaaneq aallartillugu	66
6. Siunnerfinnik atuutsilerneq	68

SIULEQUT

Imminut pilersorneq nunatta siunissaani pingaaruteqartuni qitiusutut Naalakkersuisut isigaat. Inuussutissanik pitsaanerpaanik asseqanngitsunilu isumalluutissaqarpugut. Taakkua nerisassiassaapput Issittumi inuuniar-sinnaanissamut iluaqutissaalluartut. Taamaattoq ullumikkut pisiniarfiit ilisiviini takussaavallaanngillat, tamannalu Naalakkersuisut ilissi suleqatigalusi allanngortikkusuppaat.

Nunarsuarmi nalorninartorsiorfiusumi, silap pissusiata allanngoriartorerani aammalu nunarsuarmi pilersuisuusut pisoqarfiusumi akornusersoruminarsinnaallutik pisoqarfiusumi, inuiaqatigiittut nunatsinni isumalluutitta sunniuteqarluarnerusumik atorluarnissaat aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq. Imminut pilersornermut periusissiami Kalaallit Nunaata annertunerusumik nammineerluni nerisassiassaminik pingaartitsinerata aallartinnera malunnartinneqarpoq.

Imminut pilersorneq nammineq inuussutissanik pisaqartarnissaannarmut, naatitsinissaannarmut pilisarnissaannarmullu tunngassuteqanngilaq. Tamanna kulturitsinnut tunngaviliisuvoq. Ineriartorerup taassuma siuarsarnissaa Naalakkersuisut aalajangiusimalluinnarpaat, kisianni iluatsiluartumik imminut pilersornissamut inuiaqatigiit tamarmik akuunissaat pisariaqartoq, aalajangiisuulluinnartumik erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Tamanna ataatsimoorluni suliaasaavoq, oqartussat, tunisassioq, pisiniarfiit atuisartullu qanimut suleqatigiissallutik.

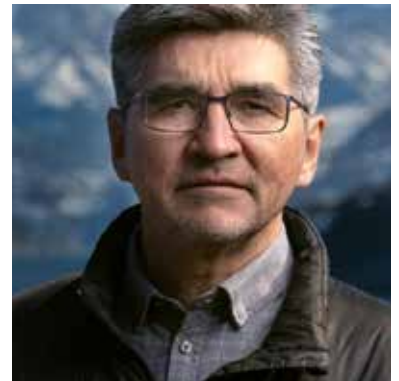
Inuussutissanik ukkatarinninnerput nalaatsornerinnaanngilaq. Kalaallit Nunaanni sivisuumik eqqussuineq pinngitsoorsinnaasimangilarput, taamaattuaannassasorlu ilimanarpoq. Kisianni tamanna isumaqanngilaq inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuutinnissaa nukittorsar-sinnaasannikkippat. Najukkani inuussutissanik tunisassiornerulernermi, inuussutissatigut isumannaatsuutitsinerput aqussinnaanerulissavarput. Tamakkiusumik imminut pilersorsinnaanngikkaluarluta, nammineq inuussutissaatitsinnik amerlanerusunik pisiniarfiit ilisivianni neqerooruteqar-sinnaalernissap tungaanut alloriaqqaarnissarput, taamaallillutalu piffinni nalorninartorsiorfiusuni ataatsimoorluta nukittunerulersinnaanissatta qulakkeernissaa, aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq.

Naalakkersuisut suliat ingerlanissaannut pisariaqartunik sinaakku-tisseerusupput aqqustissuusserusullutillu, kisianni innuttaasunit taper-sorsorneqanngikkutta anguniakkagut angunaviannilagut. Ataatsimoo-russassavoq, tamatta tapersiariaqarluta. Tunisassioqut periaatsinik nutaanik aammalu naatitanik pisiniarfitta najukkani tunisassiatut erseqqissagassaannik misissuisussaapput, aammalu atuisartugut kalaallit nioqqustissagassaannik ujartuissarput taper-sersuissallutillu. Qanimut suleqatigiinnikkut aatsaat, pisiniarfinni ilitsiviit najukkaneersunik, nioqqustissanik navianartunik akoqanngitsunik ulikkaarlutik, aammalu eqqussuiner-mik pinngitsuuisinnaannginnerput annikillissinnaallugu, siunissarput pilersis-sinnaavarput.

Aalisarneq, piniarneq aammalu paarnanik, naasunik aamma naasunik nerineqarsinnaasunik nunianneq siulitta inuuniarnerminni kulturitsinnilu tunngaviusumik ilaatissimavaat sulilu taamaalluni. Taamatut ileqqoqarneq aammalu pikkoriffiit taakkua kinguaariinniit kinguaariinnut sulilullumikkut ingerlateqqinneqartarput. Tamatuma saniatigut taakkua ukiut ingerla-neranni nunalerineq, pingaartumik Kalaallit Nunaata kujataani kiisalu naatitanik tunisassiorneq aamma nutaanik nutaaliormi inuussutissat ilaatilerlugu annertusitinneqarsimapput. Siulitta ilisimasaannik ineri-saaqqinnikkut aammalu periaatsinut nutaaliaasunut naleqqussarnitsigut, piujuartitsiviuernerusumik imminullu pilersorfiunerusumik siunissaqalersin-naavugut.

Periusissiaq manna pilersaarutaannaanngilaq; Kalaallit Nunaata imminut pilersortuuneranik takorluuiffiuvoq, tassani ataatsimoorluta uagutsinnut, inuiaqatigiinni aningaasaqarnitsinnilu nukittorsaaalluta peqatigisaanillu avatangiisitsinnik pinngortitamillu paarsilluarnerussal-luta. Naalakkersuisut piumasaqaatinut killissaliussanik pitsaanerpaanik pilersitsiniarput. Taamaattumik taamatut nikeriarnermi iliuuseqarluni pe-qataanissaq, inuiaqatigiinni tamaginnut kaammattuutigaara. Siunissarput nukittuner-mik, arlaannaanulluunniit attuumassuteqannginnermik piujuartitsinermillu sunnersimaneqassasoq, ataatsimoorluta qulakkeertigut.

Qujanaq.

Kalistat Lund

*Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut,
Nukissitutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoq*

Kapitali 1:

AALLAQQAASIUT

1.1 Tunngaviusoq

Inuussutissat iluanni imminut pilersornerulernissaanut tunngatillugu nunatsinni anigorniagassat, 2025-2030-mut Kalaallit Nunaata Imminut Pilersornermut periusissiaani sumiissusersineqarput. Imminut pilersorner aningaasaqarnikkut inooqatigiinnikkullu piujuartitsiviussasoq, taamaaliornermilu pitsaanerumik najukkameernerusumillu inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuutinnissaa, periusissiami pingaartinneqarpoq. Nunarsuarmi nalorninartorsiornerup silallu pissusiata allanngoriartorerata annertusiartuinnarneranni, pilersuiffiit sunnerneqartarlutik, najukkani tunisassiornermik nukittorsaasinnaasut aammalu avataani pisut akiorsinnaanerullugit patajaannerusumik inuussutissanut periaaseqalernissamut, aaqqiussutissanik nassaarniarnissaq pisariaqarnerulersimavoq.

Kalaallit Nunaanni inuussutissanik tamakkiisumik imminut pilersornissaq siunnerfigineqanngilaq, tassami tamanna niuerfinni neqeroorutigineqarsinnaanngimmat imaluunniit atuisartut kissaataat taamaanngimmata. Taamaattumik maannakkut siunissamilu inuussutissat, Kalaallit Nunaanni pissutsit atuutsillugit pissarsiarineqarsinnaalersinneqarsinnaasut ilisimanerulernerisigut atorineqalernerisigullu, imminut pilersornerup annertussusaata pitsanngorsarnissaa annertusarnissaalu, periusissiami pingaartinneqarpoq. Tassani ilaatinneqarpoq ukiup qanoq ilinera apeqqutaalluni isumalluutininik atorluaanerup ukkatarineqarnerulernissaa, tassani aasaanerani ukiaanerani najukkani ukiornissaanut peqqumaatissanik katersisoqartarluni.

Nunami sumiiffinni silallu pissusiani pissutsit asseqanngitsut pigaaqut, imminut pilersornerulernissap, peqatigisaanik aningaasaqarnikkut piujuartussap, angunissaanut nutaaliornissamik piujuartitsinissamillu eqqarsarnissaq pisariaqarluni. Peqatigisaanik nerisassatigut ileqqut aalajangersimasuupput tulluusimaarutigineqarlutillu, tamannalu Naalakkersuisut illersorusuppaat, kisianni aamma nunatsinni isumalluutit nutaamik eqqarsarfiginissaanut periarfissiillutik. Nunarpassuarni pisartut paarlattuanik nerisassanut kultureqarnerput asseqanngitsoq Kalaallit Nunaanni aalajangiusimavarput.

Taamaattumik periusissami siunertaavoq, najukkami inuussutissanik pissarsinnaanermik pitsanngorsaasinnaasumik, suliffissanik pilersitsinnaasumik aammalu nunatsinni piujuartussamik ineriartortitsinissamik tunngavissiiinnaasumik, sunniuteqarluartumik najukkani inuussutissanik tunisassiornissamut sinaakkusiinikkut, siunertaqartillugu imminut pilersornerulersitsinissaq. Tamatuma saniatigut nerisassanut tunngatillugu ileqqutsinnik piujuartitsinerup annertunerusumillu siuarsarnissaat, periusissiami ukkatarineqarpoq.

Imminut pilersornermut periusissiaq imminut pilersornerulernissamut tunngatillugu alloriarneruvoq siulleq. Tamatuma kingorna siunnerfiit

aningaasalersorneqarnissaannut tunngatillugu aningaasaqarnikkut aalajangiisoqassaaq.

Siunnerfigineqarpoq Kalaallit Nunaanni nerisassanut kulturip, kinaasutsip inuussutissanullu periarfissat attanneqarnissaat nukittorsarnissaallu, peqatigisaanik najukkani inuussutissanik aallaaveqarnerup pitsanngorsarneratigut inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuunerata pitsaanerulernissaanik qulakkeerinnilluni.

Imminut pilersornermut periusissiaq manna Naalakkersuisut imminut pilersornermut suliasaqarfiup iluani sulinerisa aallaqqaatigiinnarpaa. Kisianni periusissiami matumani inuussutissat iluanni imminut pilersornissaq ukkatarineqarmat, tamatuma kingorna periusissiamik malitseqartineqassalluni, tassani pisariaqartitsinerit allat, ajornartorsuutit periarfissallu ukkatarineqassallutik, soorlu illuliasat, atortussat nukissiamillu pilersuinerup iluanni imminut pilersorner. Periusissiami malitseqartitsiviusumi tassani aamma imminut pilersornermut periusissiap qanoq imminut pilersornerulersissimaneraatigut aammalu immikkoortup siulluup naammassinissaata sulissutigineqarnerani misillittagarineqalersut, aallaavigineqassapput.

Periusissiami matumani inuussutissanik imminut pilersornerup ukkatarineqarmat, oqaaseq "imminut pilersorner" tulluuttuni allatut nassaiaasoqarsimanngippat, inuussutissanut suliasaqarfimmi imminut pilersornerup innersuussutigineqarpoq.

1.2 Periusissiami takorluugaq

Inuussutissanik imminut pilersornermut periusissiamut takorluugaq tassaavoq, innuttaasut sapinngisamik amerlanerpaat inuussutissanik najukkameersunik pitsaasunik, peqqinnartunik pissarsisinnaanerit pitsaanerulissasoq, aammalu innuttaasut kalaallit tunisassiaasigut inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuunera pitsaanerulersoq, misigissagaat.

1.3 Kalaallit Nunaanni inuussutissanik imminut pilersorneq

Kalaallit Nunaanni inuussutissanik imminut pilersorneq oqaluttuarisaanikkut pingaaruteqarpoq aammalu kinaassusitsinni qitiulluinnartunut ilaalluni.

Kisiannili inuussutissanik allanillu isumalluutini imminut pilersorsinnaalluni misigisaqarneq tigussaasuinnaanngillat. Tassani aamma inooqatigiinnermut tunngassuteqartut ilaatinneqarput, ilaatigut aalisarnermi piniarnermillu pisat avitseqatigiissutigisarneranni, ataatsimooqatigiinnerup ataqatigiinnerullu pingaaruteqarnerat, aamma pingaartinneqartarlutik.

Isumalluutit Kalaallit Nunaanni aalisarluni imaluunniit piniarluni pisarineqartartut, nunanut allanut suliareqqinneqartussanngorlugit avammut nioqqutigineqartartut, taavalu Kalaallit Nunaannut utertillugit eqqussorneqaqqittartut, imminut pilersornerup avataaniitineqarput, tassami nunani tamalaani niuernermit pisartut suliallu ingerlasarneri, nunami sumiiffimmi namminersornermik, Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq pillugu isumassarsiami ilaatinneqartuni qitiusumik, unioqqutitsisut, taakkunani ilaatinneqarmata.

Tamatuma saniatigut, inuit nammineerlutik najukkani isumalluutiniq atorluaasinnaallutik, inuussutissanik imminut pilersornermi niuernikkut aammalu niuernerunngitsumik tunisassiornermi periaatsit sillimaffigineqarput.

Taamaattumik imminut pilersorneq tunisassioriaatsip allanngortinneranik kinguneqassaaq, niuernermit tunngavilimmik tunisassiorneq aamma aningaasaatilissuarni ilusiliunneqartartut kisiisa ukkatariunnaarlutik, kisianni aamma isumalluutiniq atorluaanermut periaatsit ileqquusut pingaartilerlutik, soorlu nammineq aalisarneq aamma piniarneq.

Imminut pilersorneq assigiinngitsunit katitigaavoq aammalu kulturimut, ingerlasussanik piareersaanermut, aningaasaqarnermut inooqatigiinnermullu tunngasortai ilaallutik, peqatigisaanillu imminut pilersorneq, ullumikkut nioqqutissanik eqqussorneqartunit, inuussutissaqarnerisa pitsaassusaat appasissunit, nukinnit nunanit tamalaaneersunit aammalu attaveqaasersuutiniq, nutaaliornermik sulisussanillu pisariaqartitsiviusunit, unamilligassaqartinneqarluni nunatta oqaluttuarisaanerani kinaassusiminilu annertuumik inissisimalluni.

IMMINUT PILERSORNERUP NASSUIAASSUTAA

Imminut pilersorneq nassuiarneqarpoq, najukkani nammineq inuussutissanik tunisassiorsinnaassuseqarneq atuisarnerlu. Inuussutissanik imminut pilersorneq najukkani isumalluutiniq piujuartitsiviusumik atorluaanikkut, ileqqunik akuutitsilernikkut aammalu tunisassiornermi periaatsit nutaaliaasut atorlugit aningaasaqarnikkut taamatullu inooqatigiinnikkut naleqalersitseqataasussaavoq. Taamaattumik periusissiami matumani oqaaseq imminut pilersorneq, allatut nassuiaasoqarsimangippat, inuussutissanik pilersornermut taamaallaat innersuussivoq.

1.4 Periusissiami anguniagaqarnerup annertussusaa

Ukiup qanoq ilinera malillugu inuussutissanik imminut pilersortarnek Kalaallit Nunaanni ilisarnaataavoq, aammalu kalaallit nerisassiaannik tunisassiorneq imminut tamakkiisumik pilersulernissamut naammanngitsoq, akuerisaavoq.

Taamaattumik Kalaallit Nunaata inuussutissanut suliassaqaarfimmi tamakkiisumik imminut pilersulernissaa periusissiami anguniagarineqanngilaq, tassami tamanna niuerfimmik neqeroorutigineqarsinnaanngimmat, imaluunniit atuisartunit kissaatigineqartuunngimmat. Kisianni siuer-taavoq, innuttaasunut pilersuinerup isumannaatsuunerata pitsanngoriarnissaa tunngavissinniarlugu, najukkani inuussutissanik suliagarerit ingerlasarnerisa pitsanngorsarnissaat, najukkani nioqutissanik atuisartut ujartugaannik naammassinnittumik tuniniagaqarnek. Naatumik oqaatigalugu, atuisartunut nunatsinnilu niuerfimmu iluaqutaasumik najukkani tunisassiornerup aammalu eqqussuinerup oqimaaqatigiilluarnissaat inerisarneqassaaq.

Imminut pilersornermi anigorniagassat amerlanertigut nunalerinermi inuussutissanillu tunisassiornermi aammalu nunami taama angitigisumi inukitsigisumilu, aningaasartuutini siaruarternermut assartuusinerimullu tunngassutilinni aningaasaqarnerup annertussuseqartinniarnaniittarput.

Imminut pilersorneq inooqatigiinnermi inuiaqatigiinni naleqarpoq, aammalu najukkani tunisassiorneq najukkani suliffissanik pilersitseqataasinnaavoq aningaasaqarnikkullu ineriartortitseqataasinnaalluni aammalu assigiinngisitaartinneqarsinnaalluni.

Aamma amerlanertigut tamaginni tunngavilersuutigineqartarpoq, imminut pilersorneq piujuartitsinissamut ataqatigiissinneqassasoq, aammalu tunisassiornermi suliart ingerlaneranni ullutsinni taamatullu siunissami isumalluutit illersorneqarnissaat ukkatarineqassasoq. Taamaattumik imminut pilersorneq aamma nunanit allaniit eqqussuinerimik annikillisitseqataassaaq, taamaasilluni nioqutissanik eqqussuinerimut atatillugu gassinik silaannarmik kissatsitsisartunik aniatitsinerimik millisaaqataassaaq. Nunarsuarmi nerisassiassanut periaaseq inunnit pilersinneqartoq katillugit 30 %-it missaanik gassinik silaannarmik kissatsitsisartunik aniatitsisarpoq, aamma nerisassiassanut atassuteqartunut taakkunani 19 %-it missaat nunarsuarmi nerisassiassanik attartuinermit aniatitsinerimik peqquteqarpoq¹.

1.5 Periaaseq

Imminut pilersornermut periusissiaq paasissutissanik nalunaarsukkanik najoqqutassanik assigiinngitsunik pingasunik tunngaveqarpoq.

1. Siullermik pingaarnertullu nunatsinni politikikkut periusissiat sukumiisumik allaffimmi misissueqqissaarneq atorlugu misissuiffigineqarput, kiisalu imminut pilersornermut atatillugu nunat sanilliunneqarsinnaasut allat qanoq iliortarnerannik allaffimmi misissueqqissaarneq atorlugu misissuisoqarluni.
2. Tamatuma saniatigut innuttaasuni ukkatarineqartunik eqimat-takkaanik apersuisoqarpoq. Nunatta ilaanni ukkatarineqartut eqimattakkaat sisamat apersorneqarput. Innuttaasut nerisagarnermi pisiniartarnermillu ileqqi paasiniarniarlugit, innuttaasunik ukkatarineqartunik eqimattakkaanik apersuineq ingerlanneqarpoq. Taamaaliornermi periusissiami innuttaasut atueriaasiisa aallaavigineqarnissaat qulakkeerparput, taamaattumillu innuttaasut periusissiami imminnut takusinnaallutik, najukkaneersunik tunngaveqarluni.
3. Naggataatigut atituumik soqutiginnittunik paasiniaaneq ingerlanneqarpoq. Soqutiginnittut pingaarnert 37-t apersorneqarput, ilanngullugit suliffeqarfiit, oqartussat, kattuffiit ilisimatuullu. Sunik anigorniagassaqarnersugut misissoriarlugu, kiisalu suliassaqaarfimmi sulisut inuussutissarsiortullu periarfissat suut naleqquttutut isigineraat suussusersiiniarluni, soqutiginnittunik paasiniaaneq suliareqarpoq.

Imminut pilersornermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni qanoq inissimasoqarnersooq, kiisalu siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai suut periusissiami allaaserineqassanersut, paasinissaanut paasissutissanut najoqqutassat taakkua tunngavigineqarput.

Soqutiginnittut makkua apersorneqarput. →

¹ScienceDaily (2022). Fifth of global food-related emissions due to transport: <https://www.sciencedaily.com/releases/2022/06/220620122334.htm>

TAKUSSUTISSIAQ 1: SOQUTIGINNITTUT

KNI (Pilersuisoq)	Brugseni
Pisiffik	Neqi
Pinngortitaleriffik	Nunalerinermik Siunnersorta qarfik
Royal Greenland	KNAPK
Royal Arctic Line	Air Greenland
Innovation South Greenland	Arctic Circle Business
Nalik Ventures	Qimmit qimuttut nerisassaannik tunisassior toq Milak Productions
Royal Greenland (Qeqqussanik tunisassiorneq)	Igutsaatilik Ole Guldager
Inuili Food College	Sulisitsisut
Qeqertalik Business Council	Kommune qarfik Sermersooq (Pilersaarusionermut, Pisiniartarnernut Inuussutissarsiornermullu Immikkoortorta qarfik)
Avannaata Kommunian (Pisiniartarnernut Immikkoortorta qarfik)	Kommune Qeqertalik (Pilersaarusionermut immikkoortorta qarfik)
Kommune Kujalleq (Inuussutissarsiornermut Immikkoortorta qarfik)	Ilisimatusartoq Aviaja Lyberth Hauptmann
Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuiso qarfik	Peqqissutsimut Naalakkersuiso qarfik (Dronning Ingridip Napparsimavissua)
Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuiso qarfik	Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuiso qarfik
Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuiso qarfik	Naalagaaffinngornissamut Nunanullu allanut Naalakkersuiso qarfik
Ineqarnermut Attaveqaasersuutinullu Naalakkersuiso qarfik	Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuiso qarfik
Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuiso qarfik	Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit
Igasoq aamma angalatoq Mike Keen	Indoor-farming suliffeqarfik Patdleq
Paarisa	

1.6 Piujuartitsinissamut anguniakkat

Naalagaaffiit Peqatigiit piujuartitsiviusumik ineriartortitsinissamut nunarsuarmi anguniagaqarnerat, nutaanik ineriartortitsinissamut periusissianullu pilersaarutitik suliaqarnermi politikikkut nalerassatut pingaaruteqartut atorneqarput. Nunarsuarmi anguniakkat Imminut pilersornermut periusissiamut akuutillugit ilaatinneqarput, tassami taakkunani peqqinnissaq, atugarissaanissaq, suliffissat nutaat aammalu akisussaassusilimmik atuneq tunisassiornerlu ukkatarineqarpiarmata.

Peqqinnissaq pingaartinneqarpoq, tassami kalaalimernik akuutissianik akoqanngitsunik tunisassiorneq inuit peqqissusaannik pitsaanerulersitseqataasinnaammat.

Kulturitsinnut attaveqarnerup nukittorsarneratigut atugarissaanerulersitsisoqassaaq. Kalaalimernit ulluinnarni ilaalerpata, ileqqutsinnut isumalluutitsinnullu asseqanngitsunut tulluusimaanerulerneq pilertussaavoq.

Suliffissat nutaat, najukkani tunisassiornerulernerup toqqaannartumik kingunerisaanik pilersinneqassapput.

Akisussaassusilimmik atuneq tunisassiornerlu periusissiami pingaaruteqartunut ilaapput, tassami kalaalimernik piujuartitsiviusumik tunisassiorneq, immikkut toqunartoqanngitsunik tunisassiornerulernermi isumalluutinillu tamakkiisumik atuineri, isumalluutitik atuineri avatangiisinik mingutsitsinnginnerusumik periaaseqalernissamut iluaqutaasussaammat.

Nunarsuarmi anguniakkat periusissiami tassanilu siunnerfiit ilaanni kalluarneqartut, matuma kinguliani allassimapput.

ANGUNIAGAQ 3

Peqqissuseq & atugarissaarneq

3.4 2030 sioqqullugu nappaatit tuniluunneq ajortut kingunerisaannik siusippallaamik toqusarneq pitsaaliuinikkut katsorsaaniikkullu pingajorarterutaannangorlugit ikilineqassapput, tarnikkullu peqqissuseq atugarissaarnerlu pitsanngorsarneqarluni.

ANGUNIAGAQ 8

Suliffiit naapertuuttut aningaasarsiornikkullu siuariartorneq

8.2 Aningaasarsiornikkut naammassisaqarsinnaassuseq assigiinngissitaarisitsinikkut, teknologit pitsaanerulersinnerisigut nutaaliornikkullu qaffasinnerulenera anguneqassaaq, ilaatigut qaffasissumik naleqarnerulersitsinerup sulisussanillu annertuunik pisariaqartitsisut ingerlataqarfiit isiginiarnerisigut.

8.3 Ineriartortitsineriut sammisumik politikkinik siuarsaasoqassaaq, ingerlatanik tunisassiornerulernerup tapersuisoq, atorfinnik naammaginarnerulernerup pilersitsisut, aallarnisaasut, isumassarsitsisut nutaaliortullu, aamma suliffeqarfinnik mikisuaqqanik, mikisunik akunnattumillu angissusilinnik aqqissuussineriut ineriartortitsinerimillu siuarsaasoq, ilaatigut aningaasatigut kiffartuussineriut periarfissaqarnerikkut.

ANGUNIAGAQ 12

Akisussaassuseqartumik atuneq tunisassiornerlu

12.3 2030 sioqqullugu innuttaasumut ataatsimut niuertarfinni atuisunilu nunarsuarmiuni nerisassanik maangaannartitsineq affaannangortinneqassaaq aamma tunisassiornerulernerup pilersuisunilu inuussutissatigut annaasat, tassunga ilanngullugit karrinik katersinerup kingorna karrit annaasat, ikilinneqassapput.

12.5 2030 sioqqullugu pitsaaliuinikkut, annikilliiinikkut, pissarseqqinnikkut atoqqiinikkullu eqqakkanik pilersitsisarneq annertuumik annikillineqassaaq.

IMMINUT PILERSORNERUP ANNERTUSSUSAA

2.1 Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisooqatigiit nalunaarusiaat

Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisooqatigiit ukiuni kingullerni inuussutissanut suliniutissat ukkatarineqarnerat annertusissimavaat, ilanngullugu «New Nordic Kitchen Manifesto» pilerseqqissimallugu. Malunniuttumi ukiumoortumik EMBLA Awards-imi erseqqissarneqartumi, nunani avannarlerni nerisaqarnikkut kulturip nunarsuarmit isigalugu nukit-tuutut inissisimaneremut pingaaruteqartoq, erseqqissarneqarpoq. Nunani avannarlerni nerisassat tamanut pissarsiariuminartunngortinneqarnis-saannik siunnerfeqarnermi, najukkani nunallu immikkoortuini nerisassat inuiaqatigiinni unammilligassat, soorlu piujuartitsineq, inuiaqatigiit nam-massinnaassuseqarnerat, aningaasaqarnikkut ingerlasinnaassuseqarneq peqqinnissarlu, aaqqiiviginiarneranni qitiusutut inissisimasut, malunniuttu-mi pingaartinneqarpoq. Taamatut isiginninneq aamma Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermut periusissiamut attuumassuteqarpoq, tassani najukkani inuussutissanut suliniuteqarnerit akuutinneqarneranni imminut pilersornerulernissaq piujuartitsiviunerumillu ineriartorneq tunngavis-sinneqarsinnaalluni.

Tamatumunna naapertuuttumik nalunaarusiaq "Nunani avannarlerni qeqertani inuiaqatigiinni tallimani inuussutissanik imminut pilersorneq", ilaatigut nunani avannarlerni qeqertani inuiaqatigiinnut tallimanut, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, pilersuinerup annertussusaanik naammassi-neqarneranillu paasiniaanermik imaqartoq, Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit 2022-mi saqqummersippaat. Taamaattumik taanna ullumikkut Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaanut tunngavissivoq, siunnerfiup kissaatigineqartup tungaanut ineriartornerup malinnaaffiginissaanut misissoqqissaarnissaanullu siunissami atornerqar-sinnaalluni.

Nalunaarusiami ilaatigut policy-ni allakkiat attuumassutillit allaffimmi misissoqqissaarneqarnerat, inuussutissanut suliaasaqarfimmi najukkani suliaqartuusunik apersuinerit aammalu ukkatarineqartunik eqimattanik apersuinerit kiisalu imminut pilersornerup annertussusaata naatsorsornis-saanut paasisutissanik nalunaarsukkanik katersineq, tunngavineqarput, taamaattumillu paasisutissat najoqqutarineqartut annertooujussullutik.

Nalunaarusiami imminut pilersornerup annertussusaani allassimavoq, nerisassat nunami nerineqartartut qanoq annertutigisut, nunami tassani tunisassiarineqartarnerisut, inuussutissat avammut niuerutigineqanngip-pata nerisassat nerineqarsinnaasut qanoq annertussuseqartussaanerant, naammassinninnerup annertussusissaani takutinneqarluni. Inuussu-tissat nunani allani suliarineqartartut taamaallilluni inuussutissanik immi-nut pilersornerup ataani ilaatinneqanngillat.

Suliniuteqarnermi tunngavigisat naatsorsuineri ilaatinneqanngillat, taamaattumik assersuutigalugu uumasuteqarnermut nerukkaatissanik eqqussuineq eqqarsaatigineqarsimanani.

Inuussutissanut ataasiakkaanut nunatsinni ataatsimut katillugu tunisassiarineqarsimasunut paasisutissat nalunaarsukkat atorlugit, avammut nioqqutigineqartut ilanngaatigalugit, tamatumalu kingorna nunatsinni atuinermik agguarlugit, nalunaarusiami imminut pilersornerup annertussusaa naatsorsorneqarpoq. Tunisassiornermut, eqqussuinermut avammullu nioqquteqarnermut kisisitsit aallaavigalugit, tunisassiornerup eqqussuinerullu katinneranni avammut nioqqutigineqartut ilannga-tigalugit, inuussutissani assigiinngitsuni atuneq naatsorsorneqarpoq. Nioqqutissanik tunisassiorneq nerisassanut imigassanullu atornerqartoq kisimi ilanngunneqarpoq – nerukkaatissanuunngitsiq imaluunniit asser-suummut ikkussuinermuunngitsiq.

Inuussutissat tamarmik nukissamik akoqarneranut naatsorsorlugu naatsorsorneqarput, inuussutissat tamaasa akimorlugit sanilliusisinnaa-nissamut, nioqqutissamut kiillumut ataatsimut kilojoule (kJ) uuttuutigine-qarluni.

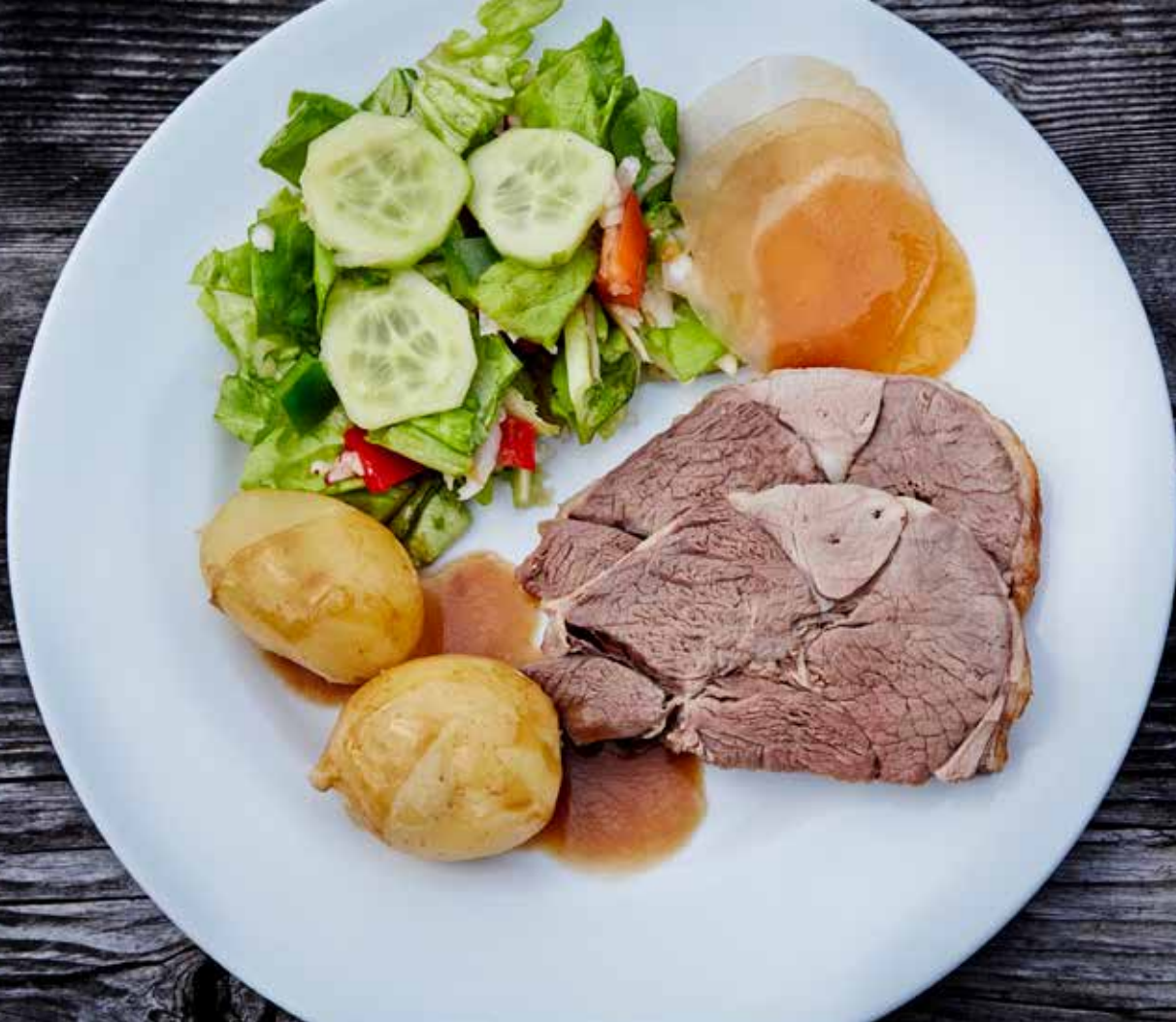
Naatsorsueqqissaartarfik kisisitsinut² eqqussuinermut avammullu nioqquteqarnermut atornerqartunut, pingaarnertut najoqqutarineqarpoq, tassani ilanngaaserineri akigititami kapitali pingaarneq malillugu immik-koortiterisoqarluni.³ Tunisassiornermut paasisutissanut nalunaarsukkanut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nammeneq taagugaat "paasisutissat nalunaarsukkat najoqqutassat aggnorilersukkat", ilaatigut Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaarnernut toqqorsivimmit (piniarner-mut naatsorsueqqissaarneq, aallaaniarneq aamma uumasut amerlas-susaanni uumasunik kisisineq, tassani oqimaassusaat naatsorsuineri missiliorneqarluni), case-nik misissuinerit oqaloqatigiinnerit aammalu nittartakkatigut paasisutissat, aallaavigineqarput. Taamaattumik nalunaa-rusiap inernerit annertuunik nalorninartortaqarput.

Ataatsimut isigalugu Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqa-tigiit inuussutissat tamaasa akimorlugit imminut pilersornerup annertus-susaa 17%-iusoq naammassinninnerup annertussusissaa 278%-iusoq paasisimavaat, tamanna pingaartumik aalisakkanik annertuumik tunisas-siornermik avammullu nioqquteqarnermik pissuteqarluni.

Imminut pilersornerup annertussusaani allassimavoq, nerisassat nunami nerineqartartut qanoq annertutigisut nunami tunisassiarine-qarsimanersut. Naammassinninnerup annertussusissaani takuneqarsin-naavoq, nerisassat nunami nerineqarsinnaasut, inuussutissanik avammut nioqquteqarsimannikkaanni, qanoq annertutigissagaluarnerisut.

² Naatsorsueqqissaartarfik (2021)

³ Skatteministeriet. (2024). TARIC: Nomenklatur: <https://tarif.skat.dk/arcticariff-public-web/#/taric/nomenclature/%20sbnsd=11012022&d=i&cc=&l=da&qj=da&ea=false>

Nalunaarusiami matumani imminut pilersornerup annertussusaa najoqqutarisaq atorlugu naatsorsorneqarpoq:

$$\text{Imminut pilersornerup} = \frac{\text{Tunisassiorneq} - \text{Avammut nioqquteqarneq}}{\text{Atuineq}}$$

Takussutissiaq 2. Imminut pilersornerup annertussusaa aamma naammassinninnerup annertussusissaa nioqqutissani immikkoortiterlugu naatsorsorneqarpoq, nukissanngorlugu naatsorsorneqarluni.

Suussuseq	Imminut pilersornerup annertussusaa	Naammassinninnerup annertussusissaa
Immuliorkfik	0%	0%
Neqit	40%	63%
Naatitat	0%	0%
Karrit	0%	0%
Naatsiiat	7%	7%
Aalisakkat	85%	3875%
Allat	0%	0%
Katinnera	17%	287%

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarpoq, Kalaallit Nunaat aalisakkanut tunngatillugu annertumik imminut pilersortoq aammalu neqinut tunngatillugu imminut pilersornera ajorpallaanngitsoq, kisianni tunisassiat sinnerinut tunngatillugu imminut pilersornerup annertussusaa appassissoq imaluunniit imminut pilersunngitsoq.

Immuliorkfik

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarpoq immuliorkfikinni tunisassiat tamarmik eqqussorneqartartut. Tamatuma allanngortinneqarnissaa aamma kissaataannigilaq. Nioqqutissat eqqussorneqartut unammillerfiginissaat periarfissaasussaannigilaq. Allassimasutut, Kalaallit Nunaat tamakkiisumik immi-
nut pilersulissasoq kissaataannigilaq. Imminut pilersorneq aningaasaqar-
nikkut ingerlanneqarsinnaasaaq, aammalu nukittuffiit atuutereersut
ukkatarineqassapput. Taamaattumik periusissiami siunnerfiit aamma
siunnerfiit ilai pillugit immikkoortumi immuliorkfikinni tunisassiat ukkatarine-
qassanngillat.

Neqit

Imminut pilersornerup annertussusaa 40%-iuvooq, naamassinninnerup
annertussusissaa 63%-iulluni. Taamaattumik neqinik tunisassiornerup
iluani, ilanngullugit savaaqqat, umimmaat, nersussuit tuttullu (aammalu
assersuutigalugu puulukinik tunisassiornerunngitsooq), imminut pilersor-
nerup annertussusaata ineriartortinnissaa periarfissaqarpoq. Taamaattu-
mik ilaatigut neqinik tunisassiorneq qanoq pitsanngorsarneqarsinnaaner-
soq, periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai pillugit immikkoortumi
ukkatarineqassaaq.

Naatitat

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit Nalunaarusiaat naa-
pertonlugu Kalaallit Nunaat naatitani 0%-imik imminut pilersorpoq,
naamassinninnerup annertussusissaa 0%-iulluni. Kalaallit Nunaanni
naatitanik tunisassiorneq ingerlanneqarsimavoq sulilu misilerarneqarluni,
taamaattumik imminut pilersornerup annertussusaa appasissorujussuar-
miittoq naliliisoqarluni. Nassuiarneqartutut, periusissiami nukittuffiit aam-
malu nunatsinni sutigut unammilleqatigiinnermi iluaqutissartaqarnersoq,
periusissiami ukkatarineqassapput. Taamaattoq naatitanik tunisassiornis-
samut, ilaatigut ruuanik aamma qungullinik tunisassiornissamut, periar-
fissat annertooujussuuartut isigineqarput, pingaartumik Kalaallit Nunaata
Kujataani, taamaattumik naatitat ilai imminut pilersornerup annertuneru-
lersinnaaneranut sunniuteqartussaapput. Hvidkålinik aamma blomkålinik
matussutissat qaffasissuusinnaapput, aammalu Misileraavik Upernaviarsuk
naliliivoq katersat procentinngorlugit 75 % anguneqarsinnaasooq. Kalaallit
Nunaata kujataani ruuanik annertuumik tunisassiortoqareerpoq, kisianni
suli niuerfimmu ujartuinerup naamassinnaanissaanut killeqqajarani.
Tamatuma saniatigut naasuni assigiinngitsuni, nunatsinni pingortitami
naasartuni, periarfissaqarfiit annertooujussuupput, soorlu kuannit, paar-
nat, qajaasat, issittumi tupaarnat il.il., tamatuma saniatigut aamma oqa-
luttuarisaanermi annertooujussuarmik pingaaruteqarlutik.

Karrit

Karrinit tunisassiat tamarmik eqqussorneqartarput. Kalaallit Nunaanni karrinik tunisassiornissamat silap pissusiatigut tunngavissat pitsaanerpaa-junngillat, taamaattumik siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai inissisimaffimmi tassani ilaatinneqassanatik.

Naatsiat

Imminut pilersornerup annertussusaa aamma naammassinninnerup annertussusissaa tamarmik 7%-iusut naliliisoqarpoq. Kalaallit Nunaanni naatsiiyanik tunisassiornissaq annertunerusunik periarfissaqarpoq, taamaattumik siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai pillugit immikkoortut aamma nioqqutissanut tassani inissisimasunut tunngassuteqassallutik.

Aalisakkat

Aalisakkat Kalaallit Nunaanni tunisassiarineqartut annertussusaasa, nunatsinni pisariaqartitsineq 4000-riaatingajammik matussusersinnaavaat. Tassalu tunisassiorneq annertooujussuuvoq. Imminut pilersornerup annertussusaa 85%-iuvoq, taamaattumik isumalluuterpassuit taakkua pitsaanerusumik atorluarneqarnissaat suli periarfissaqarpoq, ilaatigut aalisakkap annertunersaa atorluarlugu kiisalu aalisakkat allat soorlu uillut, kissavaasat, nipisat, eqqusat imaluunniit qeqqussat atorluarnerisigut. Tamatuma saniatigut aamma saniatigut pisat iluanni periarfissaqarpoq. Taamaattumik periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai nioqqutissanut tassani inissisimasunut tunngassuteqassapput.

Allat

Inissisimaffimmiippat ilaatigut sukku, kakao-nik tunisassiorneq, orsut uumassusilinneersut naatitaneersullu il.il. Naliliisoqarpoq nioqqutissat tamarmik tassaniittut eqqussorneqartartut. Tunisassiani taakkunanani Kalaallit Nunaata imminut pilersornerulernissaa periarfissaqartussaangilaq, taamaattumik siunnerfinni aamma siunnerfiit ilaanni tassani inissisimasunut ilanngunneqaratik.

2.2 Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiinnit nalunaarusiami anigorniagassat

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nunatsinni imminut pilersornerup annertussusaanut kisitsisitaliinarsarisimagaluartut, Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup annertussusaata paasiinissaa pisariursorujussuuvooq. Immikkoortoq tulliuutoq anigorniagassanik allaaserinneru-neruvoq, kiisalu imminut pilersornerup kisitsisitalerneqarnerata siunissamut pitsaassusileqqinniarnissaanut tunngatillugu suliniutissat suut aallartinneqarsinnaanersut, inassuteqaatit arlallit allatorneqarput.

Paasissutissanik nalunaarsukkanik tungavissaqarnerup annikinnera

Saqqummersinneqartumi ilungersunartut ilaat tassaavoq, paasissutissat tungaviusut agguataarsimasut, imminut pilersornerup annertussusaanik misissueqqissaarnissamut atorneqarsimanerat. Eqqornerusunik tutsuiginarnerusunillu inernillussinissamut siunissami misissuinerne paasissutissanut najoqqutarisat akulerusimanerusut arlaqarnerusut aalajangersimanerusullu ukkatarineqartariaqaraluarput.

Tamatuma saniatigut nerukkaatissanik naggorissaatinillu eqqussuineq ilaatinneqanngilaq. Taamatuttaaq savaateqarnermut, nersutaateqarnermut, qimmit nerisassaannut il.il. atatillugu ukiumut eqqussorneqartartut annertooujussuummata, imminut pilersornermut tamanna equngasumik takutitsilersinnaavoq. Taamaattumik siunissami misissueqqissaarnerni aamma nerukkaatissat eqqunneqartartut pillugit paasissutissat nalunaarsukkat aamma ilaatinneqartariaqaraluarput. Tamanna najukkani tunisassiornerup eqqussuinerullu imminnut tamakkiisumik ataqatigiinnerannik paasitseqataasussaavoq, taamaalillunilu aamma allangorarnerusumik takutitsisussaalluni.

Kulturimik paasisimanneq

Piniarnermik kingusinnerusukkullu aalisarnermik kultureqalerneq, nunatsinni sumiiffinni tamaginni akuutinneqartunut ilaavoq, minnerunngitsumik illoqarfinni minnerusuni inoqarfinnilu. Taassuma kulturimut tunngasortaa-ta paasinissaa, misissueqqissaarnermilu ilaatinneqarnissaa, pingaaruteqarpoq, tassami piniarneq aalisarnerlu aningaasaqarnikkut ingerlataaginnanngimmata, kisianni aamma amerlasuut imminnut paasisarnerminni, inuunerminni kinaassutsiminnilu ilaasuni qitiutittarlugu. Taamaattumik naatsorsuutigineqarpoq aalisarnermut piniarnerullu annertussusaanut tunngatillugu kisitsisit ilisimaneqanngitsut annertooujussuusut, Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nalunaarusiaanni ilannguneqarsimanatik. Taamaattumik inuussutissanik pilersuinerup tamakki-nerusumik takutinnissaanut, siunissami misissuinerne kulturip taassuma nassuiarnissaa amerlassusilernissaalu pingaartinneqarnerusariaqarpoq, taamaalillunilu kisitsisit ilisimaneqanngitsut paasisimaarineqarnerusariaqarlutik.

Tamatuma saniatigut imminut pilersornerup annertunersaa pisiniarfii avataanni ingerlanneqarpoq. Ilaqutariit najukkanilu innuttaasut akornanni pisat agguattarnerat kulturikkut periaaserineqarpoq pingaaruteqartoq. Taamatut periaaseqarnerne inuppassuarnut inuussutissanik isumannaa-riisoqartarpoq inooqatigiinnermilu ataqatigiinneq nukittorsarneqartarluni.

Inuussutissanik pilersuineq eqqornerusumik takutinniarlugu periaatsip taassuma misissueqqissaarnerni ilaatinissaa pingaaruteqarlunnaarpoq. Taamaattumik aalisarneqartut pisarineqartullu qanoq avitseqatigiissutigineqartartiginersut, taamatullu periaaseqarneq inuussutissanik pilersu-nermut inuillu ataqatigiilluarnerannut qanoq iluaqutaanersoq, siunissami misissuutaarinerni aamma ukkatarineqartariaqarpoq. Pisat qanoq annertutigitisut ilaqutariit allat akornanni avitseqatigiissutigineqartarnerusut misissorlugu, tamanna annertussuilerneqarsinnaavoq.

Inoqarfiit minnerusut illoqarfiillu assigiinngissutaat

Imminut pilersornerup annertussusaa inoqarfiit illoqarfiillu akornanni assigiinngissuteqartorujussuuvooq. Inoqarfinni minnerusuni aalisarneq piniarnerlu amerlanertigut inuussutissanut pingaarnertut aallaavigineqarpoq. Amerlanerit umiatsiaqarput, umiatsiaaraqarlutik, qimussertarlutik, qamuteralaqarlutik imaluunniit ATV-qarlutik, taamaattumik taakkua pingortitami isumalluutitut ajornanngitsumik periarfissaqarput. Tamatuma saniatigut ataatsimooqatigiinnermi periaatsinik atuisoqarpoq, soorlu assersuutigalugu neqit aalisakkallu nammineq pisarineqartut umiatsiaqanngitsunut, umiatsiaaraqanngitsunut, qimussertanngitsunut, qamuteralaqanngitsunut imaluunniit ATV-qanngitsunut agguanneqartarlutik, taamaalillutik taakkua allat aalisarlutik imaluunniit piniarlutik pisarisima-saannit aamma iluaquserneqartarlutik.

Paarlattuanik illoqarfiit pingaarnertigut inuussutissanik nerukkaatissa-nillu eqqussorneqartunik pinngitsuissinnaannginnerupput. Tamatuma saniatigut tapiiffigineqanngitsumik niuerneq aamma atugaaneruvoq. Suli illoqarfimmiorpassuit umiatsiamik pigisaqarput aammalu aalisartarlutillu aallaaniartarlutik, kisianni amerlanerit taamatut periarfissaqanngillat, taamaattumik pisiniarfinni najukkaneersunik nioquttissassanik taamaaqaa-taannik nioquttigineqanngitsunik pisiniartarlutik imaluunniit najukkami ulloq taanna pisanik kalaaliminernik tuniniaavinni nioquttissassanik pisanarlutik.

Siunissamut ilisimatusarnermut inassuteqaatit

Imminut pilersornerup annertussusaata paasisimaarilernissaata pitsa-nerulersinnissaanut inassutigineqarpoq siunissami ilisimatusarnermi suliassaqarfiit makkua ukkatarineqassasut:

1. Paasissutissat nalunaarsukkat tunngavissat pitsanngorsarnerat: Najoqqutarisanit arlalinnit paasissutissanik nalunaarsukkanik katersineq assigiissaarinerlu, misissueqqissaarnissamut patajaannerusunik tunngavissaqalersitsisussaavoq. Qitiusumi paasissutissaasivimmik pilersitsineq iluaqutaasinnaavoq, tassani inuussutissanik tunisassiorneq, eqqussuineq atuinerlu pillugit paasissutissat katersorneqartarlutik ingerlaavartumillu nutarterneqartarlutik.
2. Eqqussukkanut paasissutissat nalunaarsukkat ilanngunnissaat: Imminut pilersornerup annertussusaata tamakkiinerusumik takutinnaasanut siunissami misissueqqissaarnerni nerukkattissat allallu inuussutissat tunisassiat eqqussorneqartut pillugit paasissutissat nalunaarsukkat ilanngunneqartariaqaraluarput. Tamanna eqqussuinerup pinngitsoorneqarsinnaannginneranik eqqornerusumik nalilersuisitsisussaavoq.
3. Najukkani kulturimik paasisimasaqarneq: Aalisartut piniartullu kulturianik kiisalu pisat avitseqatigiissutigineqartarnerannik periaaseqarnermik itinerusumik paasisimasaqarnissaq pisariaqarpoq. Pitsaassusillinnik misissuinerit, taakkuninngalu pingaarnertigut misissueqqissaarnerni ilaatitsineq, taakkununga tunngasortaannik paasinarsitseqataasinnaapput.
4. Inuit kulturimullu tunngasut akuliutsinneqarnerat: Inuussutissanik pilersuinerimi inooqatigiinnermut kulturimullu tunngasortaasa akuersaarnissaat ilanngunneqarnissaallu pingaaruteqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik misissueqqissaarneq ataatsimut isiginninnerusumik aallaaveqassaaq, paasissutissat nalunaarsukkat amerlasuut aammalu paasisimasaqarnerit pitsaassusillit, imminut pilersornerup annertussusaanik tamakkiisumik takutisinnissamut atorneqassallutik.

Imminut pilersornerup annertussusaa

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit nalunaarusiaanni nalillisoqarpoq Kalaallit Nunaat 17%-imik imminut pilersortoq. Kisitsit, periaatsitigut unammilligassaqarneq sillimaffigalugu, matuma siuliani allaaserineqarpoq. Taamaattoq nalillisoqarpoq maannakut inissisimarnerni 17%-inut taakkununga paasissutissat nalunaarsukkat pissarsi- neqarsinnaasut pitsaernerpaat aallaavigineqartut. Tamatuma saniatigut nalillisoqarpoq paasissutissat nalunaarsukkat, imminut pilersornerup annertussusaanik annertunerulersitsisussat, aammalu paasissutissat nalunaarsukkat imminut pilersornerup annertussusaanik annikillitsisussat, amigaataasut.

Taamaattoq nalunaarusiami takutinneqarpoq, imminut pilersornerup annertussusaata annertunerulersinnissaanut tunngatillugu pitsaernerulersitsinissaq periarfissaqartoq, pingaartumik neqit, aalisakkaat, naatsiiat ilaatigullu naatitanik tunisassiornerup iluanni.

Immikkoortup tulliani, siullermik pingaarnertullu innuttaasut imminut pilersorneq qanoq isiginaat, kiisalu ulluinnarni taakkua iliuuserisartagaat, sammeneqarput. Tamatuma kingorna suliqaartuusut Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi suut nukittuffittut anigorniagassatullu isiginaat, paasinianeqarnera allaaserineqarpoq.

Kapitali 3:

ATUISARNERMIK NALILERSUEQQISSAARNEQ

Periusissiap suliarineqarneranut atatillugu innuttaasuni ukkatarineqartunik eqimattakkaanik apersuineq ingerlanneqarpoq. Assigiinngitsunik ukiullit peqataanissaat qulakkeerniarlugu innuttaasut eqimattani marlunni agguarneqarput. Inersimasut 30-70-inik ukiullit aammalu inuusuttut 18-30-nik ukiullit. Nunami sumiiffinni innuttaasut nunap immikkoortuinut agguataarneqanngillat, kisianni ukkatarineqartuni eqimattakkaani nunarput tamakkerlugu siamasissumik peqataatitsinissaq qulakkeerneqarpoq. Innuttaasut assersuutigalugu Avannaani nunaqarfimmeersut aammalu Tunumeersut sanilliunneqarsinnaasunik anigorniagassaqartut, taamatullu Ilulissani aamma Sisimiuni innuttaasut ilisarnartunik periarfissaqartut, naatsorsuutigineqarnera aallaavigalugu tamanna aalajangiunneqarpoq. Ukkatarineqartunik eqimattakuutaanik apersuinermi immikkut nunami sumiiffimmi anigorniagassat apeqqutigineqarput.

Inuit Tunumeersut apersorneqarnerannut tunngatillugu, tamakkiusumik paasinninnissaq paasissutissallu pitsaassusaat qulakkeerniarlugit, siunnersorti tunumiusut oqaluttoq paasisartorlu ikiortigineqarpoq.

Ukkatarineqartunik eqimattakuutaanik apersuineri inuit peqataasut nukissaqarluartut amerlavallaarsinnaanerit amerlanertigut aarlinaateqartarpoq. Taamaattumik inuit piumagaluarlutik pisiniarfinni kalaaliminernik toqqaanerusarnissamut aningaasaqarnikkut periarfissaqanngitsut amerlasuujunerat, eqqumaffigeqqussallugu pingaaruteqarpoq.

3.1 Nalinginnaasumik takuneqartartut

Kalaalimernit pingaartillugit aammalu nerisarerusunnerullugit, ukkatarineqartut eqimattakuutaat tamarmik pingaarnertigut oqaatigaat. Taakkua oqaatigaat kalaallit nerisassanut kulturianni neqit aamma aalisakkat/qaleruallit aalajangiisuusartut, tamannalu kalaalimernik nerisaqarnerminni kulturiminnut ileqquminnullu ilaasutut isigalugu, taamatullu aamma najukkami nerisassat piujuartitsiviunissaat akueralugu.

Apersoneqartuni amerlasuut nammineerlutik naatitanik naatsitsisarnermik pitsaasunik misilittagaqanngillat. Ataasiakkaat oqaatigaat naatitanik naatsitsisarlutik. Taamaattoq pingaartumik Kujataani najugallit akisuteqartut oqarput taamaaliortoqarsinnaasoq. Taamatuttaaq ataasiakkaat oqaatigaat naatitanik naatsitsisarnissaq periarfissaqartoq, aammalu naatitanik namminersorlutik tunisassioartartut ikittuunnaat ilisimallugit. Tamatumani saniatigut Sisimiuni meeqqerivinni naatitanik naatsitsisarlutik suliutitunik suliaqarsimapput. Taamaattoq naatitat najukkani tunisassianissaat aalajangiisuunngilaq, kisianni nunarput tamakkerlugu naatitanik nalinginnaasunik pissarsisnaaneq pingaerneruvoq.

Inoqarfinni minnerusuni nammineq "pisortatigoortuunngitsumik" aqqutissat atorlugit annertunerusumik niuernerq ingerlanneqarpoq, taamaattumillu imminut pilersornerup annertussusaa qanorpiaq annertutiginersoq, aamma nalileruminaassinnaavoq. Inuusutissanik ilaqtaminnit pissarsisarlutik imaluunniit ilisarimasaminnit imaluunniit inuit attaveqatigiittarfisigut pisisarlutik, amerlasuut inoqarfinni minnerusuneersut oqaatigaat.

Ilaqutariinni aallaaniartaratik imaluunniit aalisartaratik, taamaattumillu kalaalimernik pissarsiniartarneq ajornakusoortoq akisunerusorlu, ilaasa oqaatigimmassuk erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Tamatumani piniariarsinnaanissamut aalisariarsinnaanissamullu umiatsiaqarnissaq

pisariaqarpoq, aammalu innuttaasut aningaasaqarnikkut isumalluutissakitsut amerlanertigut umiatsiaqartanngillat.

Kalaallit nerisassaat pitsaassutsimut atasuupput aammalu kulturimut ilaalluni, kisianni peqatigisaanik imminut pilersornerunissamut tunngatillugu ataatsimut isigalugu akimmiffissaqarpoq:

Pissarsisnaaneq: pisinissaq imaluunniit imminut pilersornissaq ajornannginnersoq. Pisiassaqaqannginneruvoq aammalu ukiup qanoq ilinera nunamilu sumiiffiit pingaaruteqarput. Tamatumani saniatigut ilaqtariinni aallaaniartartuni imaluunniit aalisartartuni ilaanerluni, pingaaruteqarpoq. Amerlanertigut nerisassanik eqqussukkanik pisinissaq nerisassiornissarlutik "ajornannginnerusarpoq".

Akigitat: kalaalimernit pisiarfirmi imaluunniit assersuutigalugu inuit attaveqatigiittarfiini pisiarineqarlutik pisoqartillugu, kalaalimernik amerlanerunissamut atuinissamut tunngavigisatut pingaarutilinnut ataatsimut isigalugu taaneqarpoq. Allatut oqaatigalugu najukkani tunisassiat akikinnerusuupata, amerlanerit toqqartassagaluurpaat.

Pitsaassuseq: ataatsimut isigalugu inuit apersoneqartut oqaatigaat kalaalimernit pitsaassuusut aammalu pitsaassuusussaasut. Taakkua assersuutigalugu savaaqanik New Zealand-imeersunut sanilliullugu, kalaallit savaaraanik piserusunnerupput, tassami taakkua mamarnerumata. Peqatigisaanik Kalaallit Nunaanni neqit pissarsiarineqarsinnaasut akisunerupput.

3.2 Atuinerup ilusaa

"Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018-imeersumi" innuttaasut illoqarfinnut nunaqarfinnullu agguarneqarput. Ullumikkut illoqarfiit 18-iupput nunaqarfiillu 60-iullutik. Sumiiffinnut taakkununga tamaginnut pisortatigoortumik taaguut nalinginnaasumik tassaavoq inoqarfiit, taakkua inoqarfinnut pingaarnernut, inoqarfinnut anginerusunut, inoqarfinnut minnerusunut aammalu inoqarfiit minnersaannut agguarneqaqqittarlutik.

Ukkatarineqartuni eqimattakkaani misissuinermi matumani "Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuinermi 2018-imeersumi" immikkoortiterisimanerup assinga malinneqarpoq, aammalu inoqarfinni pingaarnerni (illoqarfiit anginerit tallimat) aammalu sinneri inoqarfinni (illoqarfiit minnerit nunaqarfiillu) innuttaasunut agguarneqarlutik.

Assigiinngitsunik ukiulinnik peqataatitsinissaq qulakkeerniarlugu innuttaasut eqimattani marlunni agguarneqarput: inersimasut 30-70-inik ukiullit aammalu inuusuttut 18-30-nik ukiullit. Taamaattumik immikkoortumi tamanna tunngavigalugu eqimattat sisamangortinneqarput. Eqimattat sisamat taakkua aammalu tunngavigisat tallimat aallaavigalugit matuma kinguliani atueriaaseqarnerit nassuiarneqarput.

Eqimattat 1: Inuit 35-t sinnerlugit ukiullit inoqarfinni minnerusuni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarinqarsinnaasut: Kalaaliminernik pisiassaqarnerup killeqarnera, akissuteqartut misigisarpaat. Pisiassat amerlaneruppata akigititallu pitsaaneruppata, najukkani immikkut suliarinqartartunik amerlanerusunik piserusukkaluarput, soorlu «qullukkat».
- Suut nerinerusarpaat: Kalaallit nerisassaataat, soorlu aalisakkat, puisi, raajat aammalu aalisakkat panertut nerisarineqarnerupput. Ulluinnarni aammalu nuannannermi najukkaneersut kalaalimernit pingaarnerutittarpaat.
- Nerinissanik pilersaarusiorneq: Nerinerni kalaalimernit ilaatinniissat iliuuseqarfigineqartarpoq, kisianni pisiassat killeqarnerat pissutigalugu tamanna ilungersunarsinnaavoq.
- Nammineq aalisarnej aamma nerisassanik tunisassiorneq: Iliuuseqarluni nammineq aalisarnej aamma nerisassanik tunisassiorneq nalinginnaasuupput. Amerlasuut ukioq tamaat kalaaliminernik pissaqarnissartik isumagisarpaat.
- Akigititat sunniutaat: Pissarsisinnaaneq pitsaassuserlu tunngavigineqartuni pingaaruteqarput, kisianni akigititat aamma kalaaliminernik atuinnermi pingaaruteqarput.

Eqimattat 2: Inuit 35-t sinnerlugit ukiullit illoqarfinni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarinqarsinnaasut: Kalaaliminernik nioqutissanik toqqagassaqarnerunissaq kissaatigineqarpoq. Amerlasuut nerisassatik pisiniarfinni pisiarisarpaat aammalu aaqqiissutissat pisariitsut ujarorneqartarput, soorlu kalaallit qallersuusiat.
- Suut nerinerusarpaat: Nioqutissat Kalaallit Nunaanneersut aamma eqqussorneqartut akuleriisillugit. Nalliuttuni aammalu inuit katerisimaartarnerini najukkani nerisassiat pingaartinneqartarput.
- Nerinissanik pilersaarusiorneq: Nerinissat kalaaliminernik pissarsisinnaaneq malillugu pilersaarusiorneqartarput, kisianni ulluinnarni nerisassiornermi pisiniarfinni nioqutissat amerlanertigut atorineqartarput.
- Imminut pilersorneq nerisassanillu tunisassiorneq: Illoqarfinni nammineq aalisartarnej aamma nerisassanik tunisassiorarnej annikinneruvoq, kisianni nioqutissat Kalaallit Nunaanneersut pissarsiarineqarsinnaatillugit, taakkua pingaartinneqarnerusarput.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat pingaaruteqarput, kisianni pissarsisinnaaneq pitsaassuserlu aalajangiisuusarput. Akikillisaqartillugu najukkani nioqutissat amerlanertigut pisiarinqartarput.

Eqimattat 3: Inuit 35-t inorlugit ukiullit inoqarfinni minnerusuni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarinqarsinnaasut: Amerlanerit nammineq aqutissat, soorlu inuit attaveqatigiittarfii, imaluunniit ilisarissimasat aqutitigalugit kalaaliminernik pisisarput. Pisiniarfiiit avaqqullugit niuertarnej atugaavoq.
- Suut nerinerusarpaat: Kalaallit nerisassaataat, soorlu mattak, nikkut aalisakkallu panertut nerineqarnerusarput. Kalaalimernit najukkaneersut annertuumik pingaartinneqarput.
- Nerinissanik pilersaarusiorneq: Kalaalimernit iliuuseqarluni atorineqarput, kisianni pissarsiarisinnaanerata akigititallu killilliisuusinnaapput. Nerisassat eqqussorneqartut aaqqiissutissat akikinnerusarput.
- Nammineq aalisarnej aamma nerisassanik tunisassiorneq: Nammineq aalisarnej aammalu najukkani tunisassiorneq pingaaruteqarput, kisianni ilaqtariinni isumalluutit pinngortitamukarsinnaanerlu apeqquataasarput.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat, pitsaassuseq pissarsisinnaanerlu nioqutissanik Kalaallit Nunaanneersunik pisinissamat sunniisarput. Amerlasuut najukkani kalaaliminernik pinnginnerminni akikillilliisqarnissaa utaqqisarpaat.

Eqimattat 4: Inuit 35-t inorlugit ukiullit illoqarfinni najugaqartut

- Tuniniakkat nioqutissallu pisiarinqarsinnaasut: Najukkani tunisassanik pissarsinissamat illoqarfinni periarfissat ilisimavai atortarlugillu, ilanngullugit inoqarfinni minnerusuni ilaqtariinniit. Pitsaassuseq piujuartitsinissarlu pingaaruteqarput.
- Suut nerinerusarpaat: Aalisakkat aamma tutut annertuumik nerisarineqarput, aammalu kalaallit tunisassiat salliutinneqartarput. Piujuartitsinissaq tunngavigisani qitiutinneqarpoq.
- Nerinissanik pilersaarusiorneq: Ukiup qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasut aammalu najukkani kalaalimernit pissarsiarineqarsinnaanerata aallaavigalugu nerinissat pilersaarusiorneqartarput. Nerisassat eqqussorneqartut amerlanertigut ajornaatsuunerat pissutigalugu amerlanertigut atorineqartarput.
- Imminut pilersorneq nerisassanillu tunisassiorneq: Kalaalimernit pingaartinneqarnerupput, kisianni angajoqqaat ilisarissimasallu annertuumik apeqquataapput. Naatitit Kalaallit Nunaanneersut akisupput aserujanerullutillo.
- Akigititat sunniutaat: Akigititat atuinnermut sunniisarput, kisianni kalaalimernut akiliinerunissaq piumassuseqarfigineqarpoq, amerlanertigut angajoqqaat imaluunniit ilisarissimasat aqutitigalugit pisiarinqartarlutik.

3.3 Atuisartut ilisarnaataat

Ukkatarineqartuni eqimattakkuutaani sisamani taakkunaniittunik aper-suinerit aallaavigalugit ilisarnaatit assigiinngitsut tallimat, innuttaasut amerlanersaannik agguataariffiusinnaasut, suliarineqarput. Atit, sumiiffiit, ukiut aammalu inuuniutigineqartooq nammineq toqqagaapput aammalu takussutissiisussatuinnaq atorineqarlutik.

Atuisut ilisarnaataat kingusinnerusukkat siunnerfinnut allaaserineqartunut atatillugu atorineqassapput.

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq – Piitaq Kullorsuarmioq, 45-nik ukiulik, aalisartooq

- Kalaalimernit piumaneruai, pingaartumik aalisakkat neqillu.
- Nammineerluni nerisassani aalisarluni piniarlunilu pisarisarpai. Kalaalimernik ukiog tamaat uninngasuuteqartarpoq, kalaalimernit qeritillugit panertillugillu.
- Imminut pilersornissaq najukkamilu nerisassanik pilisarnissaq sakkortuumik sallitippaa.
- Pisiniarfimmi neqinut aalisakkanullu akigititat pingaaruteqarnerunngillat, pissutigalugu kalaalimernik nammineerluni pissarsisaramik. Tamatuma saniatigut nammineq pisarisannigaminnik kalaalimernik paarlaasseqateqartarpoq.
- Periusissiami siunnerfiit siunnerfillu ilai amerlanerit Ilisarnaat 1-imut annertoorsuarmik attuumassuteqanngillat, tassami imminut pilersortooreerami. Taamaattoq siunnerfiit ilaasa malitsigisaanik Ilisarnaat 1 tunisassianik toqqarsinnaasaminik qinigassaqarnerulersinnaavoq.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq – Judithe Nuummeersoq, 51-nik ukiulik aammalu Namminersorlutik Oqartussani aqutsisoq

- Kalaalimernit nioqqutissallu eqqussukkat akuleriissillugit nerisarpai.
- Amerlanertigut pisiniarfinni nerisassarsarpooq.
- Kalaalimernit pissarsiassaattillugit pingaartinneruai, kisianni nammineerluni piniarnissamut imaluunniit nerisassanik naatitsinissamut piffissaqarpallaanngilaq.
- Akigititat pingaaruteqarput, kisianni pissarsinnaaneq pitsaassutsillu aalajangiisuupput. Akikillisaqartillugu annertuunik pisiniartarpoq.
- Kalaalimernit tornerorusuppooq, kisianni tamanna "pisariitsuusaaq", tassami piffissaaleqisarami.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 2-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqqutissanik pissarsiariuminarsisitsiisussaammata aammalu najukkani tunisassiarpassuit akikinnerusussaallutik.

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq – Nuka Tasiilameersoq, 27-nik ukiulik, meeqqat angerlarsimaffianni sulisoq

- Kalaalimernit piumaneruai, pingaartumik aalisakkat neqillu.
- Annertuunik qinigassaqaarnissamut periarfissai killeqarput, kisianni najukkani tunisassiat pingaartittorujussuuai.
- Nammineerluni ajornangikkaangat nerisassaminik naatitsisarpaq pisaqartarlunilu, kisianni ilaqtutami pingortitamukarsinnaanerit imaanilu angalasinnaanerit apeqqaatattarpaa.
- Najukkani kalaalimernik pissarsisinnaannginneranni akigititaq qitiuvoq. Taamaattumik pisiniarfimmi akulikitsumik pisiniartanngillat.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 3-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqutissanik pissarsiariuminarsisitsisussaammata aammalu najukkani tunisassiarpassuit akinnerusussaallutik.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq – Aviaja Ilulissaneersoq, 21-nik ukiulik, suliffeqarfimmi namminersortumi takornariartitsisarnerup iluani sulisoq

- Kalaalimernit nioqutissallu eqqussukat akuleriissillugit nerisarpai.
- Kalaalimernit pingaartinneruai, kisianni inuussutissanik assigiinngitsunik pissarsisinnaanera annertuneruvoq.
- Najukkani tunisassianik pissarsinissaminut illoqarfimmi periarfissat ilisimaarai atortarlutillu, aamma ilaqtutaminut imaluunniit ilisarimasaminut inoqarfimmi mikisuni najugaqartunit kalaalimernik nassiussarsisarpaq.
- Piujuartitsinissaq pingortitamilu sunniuteqaqatigiittarneq eqqumaffigai.
- Akigititat pissarsisinnaanerlu aalajangiisuusumik tunngaviupput.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai Ilisarnaat 4-mut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit nioqutissanik pissarsiariuminarsisitsisussaammata aammalu piujuartitsinissaq ukkatarineqarnerusussaalluni.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik, Hendrine Sisimiuneersoq, 55-inik ukiulik aammalu suliffeqarfimmi namminersortumi naatsorsuuserisoq

- Najukkani tunisassiat mamarai, pingaartumik inuit akornanni pisoqarfiusuni, soorlu kaffisortitsisuni, aammalu tassani amerlanertigut nuannannermi nerisassaqaqartarpaq.
- Amerlanertigut ulluinnarni danskit ileqqi malillugit nerisassanik nerisarpaq.
- Inuit akornanni pisoqarfiusuni taakkunani kalaalimernit annertuumik atortarpai.
- Kalaallit nerisassanut ileqqiut sakkortuumik kulturikkut atassuteqarpaq.
- Akigititat pingaaruteqarnerunngillat; ileqqut pitsaassuserlu ukkatarineqarput.
- Siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit Ilisarnaat 5-imut attuumassuteqartussaapput, tassami siunnerfiit ilaasa ilaanni Ilisarnaat 5 najukkameersunik kalaalimernik ulluinnarni iliuseqarnerulluni atuinissamut aamma amerlanerusunik sakkussaqaalersinneqartussaavoq.

Kapitali 4:

SOQUTIGINNITTUNIK PAASINIAANEQ – NUKITTUFFIIT UNAMMILLIGASSALLU

Immikkoortoq tulliuuttoq, imminut pilersornermut tunngatillugu nunatsinni nukittuffiit anigorniagassallu ukkataralugit, Kalaallit Nunaanni inissisimamermut, tunngassuteqarput. Immikkoortoq maannakkut periusissiami sammineqartussat ataqatigiit iluanni itinerusumik paasititsissaaq, aammalu Naalakkersuisut aamma soqutiginnittut pingaarnerpaat nukittuffinik anigorniagassanillu ersarissumik annertuumillu paasisimaarinniler-

nissaat qulakkiissallugu. Taamaalilluni nunatsinni imminut pilersornermik siuarsaasinnaasumik periusissiap iluatsilluarnissaanut immikkoortoq tunngavigineqartussaavoq.

Inissisimanagerup misissoqqissaarneqarnerani soqutiginnittut annertuumik paasiniarneqarnerat, suliassami ingerlanneqartoq, aallaavigineqarpoq.

4.1 Imminut pilersornermi nukittuffiit

Imminut pilersorneq malunnaatilinnik arlalinnik nukittuffeqarpoq, nunatsinni aningaasaqarnermut inooqatigiinnikkullu piujuartitsinermut iluaqutaasunik. Pingaartumik maannakkut imminut pilersornerup annertussaanut kiisalu siunissami imminut pilersornerup annertunerulersinnissaanut periarfissanut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni sisamanik nukittuffeqartugut tikkuarneqarpoq. Taakkua tassaapput nammineerluni imminut pilersorneq, isumalluutit annertussusaat tunisassiallu pitsaassusaat, nunatsinni kulturikkut ileqqut kiisalu isumalluutunik tamakkiisumik atorluanerit.

Namineq imminut pilersorneq

Angerlarsimaffimmi atuinermi imminut pilersornerup annertuujuarnera ilisimaneqarluarpoq, pingaartumik illoqarfinni minnerusuni inoqarfinnilu. Tamatumunnga annertuutigit pissutaapput nunami sumiiffinnut aamma silap pissusianut tunngasut, sikut silalu amerlanertigit nioqqutissanik pilersuiniarnermik kinguarsaasarlutik.

Kinguaariinni illoqarfinni minnerusuni inoqarfinnilu najugaqartut aamma imminut pilersornermik sakkortuumik ileqqoqarnertik attatiinnarsimavaat, tamatumalu kingunerisaanik nammineerunerup isumalluutinillu

atorluanerup iluanni patajaatsumik kultureqarlutik. Inuit nammineerlutik aalisartarput piniariartarlutillu, amerlasuut angerlarsimaffiminni angisuunik qerititsiveqarlutik, tassani aalisagartatik pisatillu uninngasuu-tigisarlugit.

Isumalluutit annertussusaat tunisassiallu pitsaassusaat

Imminut pilersornermi nukittuffik pingaarutilik tassaavoq, pingortitap tunniussinnaasaannik inuussutissarpassuaqarnera, soorunami piniarfissat pisassiissutillu aalajangersagaasut mianeralugit, kiisalu inuussutissat pitsaassusaat.

Silap pissusia nunamilu sumiiffiit asseqanngitsut nunarsuarmi atortus-siassat pitsaanerpaat piujuartitsiviunerpaallu ilaannut periarfissiinerat, taamaattumillu taamaaqataannik nunami sumiiffiit imminut pilersorneru-lernissamut anigorniagassaqartitsillutik, periarfissarpassuaqalersittipput.

Siullermik pingaarnertullu immami isumalluutit atorluanissamut asseqanngitsunik tunngavissaqarpugut. Imaq saarullinnik, raajanik, qaleralinnik uumasorpassuarnillu allanik qulakkeerinnittuuvoq. Tamatuma saniatigut aamma isumalluutit atorluarneqanngitsunik peqarnissaa annertuumik ilimanaateqarpoq, soorlu assersuutigalugu qeqqussat, eqqusat, nipisat assigisaalluunniit.

Tamatuma saniatigut nunap annertooujussuunerata malitsigisaanik savaaqanik, tuttnik, umimmannik, puisinik, timmissanik, arfernik mikisu-nik angisuunillu uumasorpassuaqarpoq, kiisalu ikinnerusunik nersutaate-qartoqarluni. Uumasut pingortitami aammalu avatangiisini mingutsinne-qanngingajattuni uumasuupput, tamatumalu pingaarutilimmik isumal-luutinngortippai. Tamatuma saniatigut uumasooq tamakkerlugu, amiinik aammalu qiviuninik tunisassiornikkut, atorluarneqarnissaa annertuumik periarfissaqarpoq.

Naggataatigut nunalerinermi tunisassiornerup annertunerulersinnissaa annertuumik periarfissaqarpoq. Kujataani silap pissusia issinnginnerulluni, kisianni aamma nunatta ilaani allani nunalerinissaq periarfissaqarluni. Nunami nunaminertarujussuit nunalerinermut atorluarneqarsinnaasut, taamatutaaq imminut pilersornissamut tunngatillugu annertuumik nukittuffiupput. Tamatuma saniatigut ilisarnaataavoq tunisassiornerup toqunartoqanngitsumik ingerlanneqartarnera, aammalu annertooujus-suarmik pitsaassuseqarpoq.

Hydroponics-imi periaatsit iluanni aamma periarfissaqarpoq, nammi-neq angerlarsimaffimmi imaluunniit annertunerusunik Sisimiuni Nuum-milu inuussutissarsiortut takutissimasaattut. Hydroponics-imi periaatsit inoqarfinni minnerusuni 200-t inorlugit inoqartuniluallaat piujuartinne-qarsinnaasut, Alaskami Kodiak-imi Mal'uk Farm-imit⁴ misilittakkat taku-tippaat. Periaatsit taamaattut pisartagaqarnernik aaqquissuusinertigut ukioq tamaat sullissivinnut, utoqqaat illuinnut namminerlu angerlarsimaf-finnut naatitanik nutaanik qulakkeerinnissinnaapput, kisianni taamaattoq pingaarnersuuinissaq pisariaqarpoq immaqalu piviusunngortinnissaannut tapiissuteqartarnissaq pisariaqarluni.

Kulturikkut imminut pilersornermik ileqqoqarnek

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermik sakkortuumik ileqqoqarpugut, ukiut hunnorjulikkaat ingerlaneranni ingerlanneqarsimasumik. Taamatut ileqqoqarnermi ilaatinneqarpoq najukkani inuussutissanik, aallaaniariaat-sinik, aalisarnermik nunalerinermillu ilisimasaqarnek. Kulturikkut naleqar-tit imminut pilersornermeersut, najukkani inuiaqatigiit nammineq inuus-sutissaminnik pilisarnermi eqeersimaartumik pegataasarlutik, inooriaase-qarnissamut siuarsaasuupput. Tamanna sakkortuumik ataatsimooqatigiil-luni misigisimalersitseqataavoq aammalu pingortitami isumalluutit anner-tuumik ataqineqarlutik. Tamatuma saniatigut najukkani "kalaaliaqqami" inuussutissanik najukkani niuertarneq ileqquuvoq pitsaasoq, tamannalu inuussutissanik niuertigininnermut tunngatillugu kulturivoq asseqan-ngitsoq. Kalaalimineerniarfiit inuit akornanni aningaasaqarnikkullu kater-suuttarfusut, tamannalu nioqutissanik nutaanik, najukkani tunisassiar-neqartunik qulakkeerinnissamut, peqatigisaanillu najukkani ataatsi-mooqatigiinnerit nukittorsarnissaannut, pingaaruteqarpoq. Assersuutissat, soorlu Maniitsumi kalaaliaqqami, takutippaat inuussutissat qaffasissumik pitsaassusillit suliarineqarnerannillu ukkatarinninneq tunisanut kisisit qaffasissuunissaannut najukkamilu nukittuumik kinaassuseqarnissamut qanoq iluaqutaasinnaatiginersut.

Isumalluutit tamakkiisumik atorluaneq

Imminut pilersornermi nukittuffiit kingullersaat pingaarutilik tassaavoq isumalluutit pitsaanerpaamik atorluasarneq. Tassani ilaapput isumal-luutit uumassusillit, soorlu aalisakkat, imaani uumasut miluumasut, tim-missat, miluumasut aammalu nunalerinermi tunisassiat, kiisalu atortus-siassat soorlu ammit aamma uumasut saarngi. Uumasooq tamakkerlugu atorluarneratigut maangaannartitsinissaq annikillisinneqarsinnaavoq im-mikkullu isertitaqarfigineqalersinnaalluni, assersuutigalugu amminik nioq-qutissanik tunisassiornikkut imaluunniit sinnikunim qimminut nerukkaatis-sanik imaluunniit naggorissaatissanik atuinikkut. Innuttaasut isumal-luutit atorluaneqarsinaq pikkoriffigereerpaat, kisianni tamanna aamma pitsaanerusunik ingerlanneqarsinnaavoq. Isumalluutit suli annertu-nerusunik atorluaneqarsinaq aamma niuerfissanut periarfissanik nutaanik pilersitsisoqarsinnaavoq aammalu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerup kaaviiartinneqarnerulernissaanut iluaqutaasinnaalluni. Puisit amii aamma umimmaat qiviui sineriak sinerlugu amigaataapput, aammalu saniati-gut tunisassiasat taakkua atorluarneqarnerunissaat periarfissaqarpoq. Savat amii qiviullu nuersaanermut, nissiaanermut ikaartiterinermullu, kiisalu illunut oqorsaatissatut imaluunniit nipinik pitaruminaallisaanermut atorneqarsinnaapput. Pisagut tunisassiornerpullu atorlugit piujuartitsi-nerunissaq anguniarlugu, saniatigut tunisassiarineqartartut iluanni, soorlu ammit, saarnit qiviullu, ineriartortitsinissamut periarfissat annertooujus-suit atorluassavagut.

⁴<https://www.alutiigrown.com/malukfarms>

4.2 Inuussutissanik imminut pilersornerulernerup pitsaasumik sunniuteqarnera

Sogutiginnittut aamma imminut pilersornerulernermi pitsaanerulertussanik pissutsinik arlalinnik taasaqarput. Taakkua ilaatigut tassaapput aningaasaqarnikkut patajaassuseqarneq, avatangiisini iluaqutis-sartaasut kiisalu kulturikkut piujuartitsineq ineriartornerlu.

Aningaasaqarnikkut patajaassuseqarneq

Imminut pilersornerulernerq, sullivissanik pilersitsinikkut aammalu najukkani suliffissuarnik siuarsaanissap siuarsarneratigut, najukkani aningaasaqarnerup siuariartornissaanut iluaqutaasinnaavoq, kisianni nunani tamalaani niuernermit taartissatut isiginagu tapertaasussatut isigineqartariaqarluni. Suliniutit, soorlu naatitanik pitsanngorsaaneq, nutaaliorluni inuussutissanut suliassaqarfiup ineriartortinneqarnera (assersuutigalugu qeqqussat, kukkukuaraateqarneq nerukkaattissallu) aammalu Kalaallit Nunaanni toqoraavinnik pilersitsineq, suliassaqarfinni toqqakkani aningaasaqarnikkut patajaassuseqarnerulersitsinnaagaluarlutik aammalu aningaasaqarnikkut assigiingissitaartitsilersinnaagaluarlutik, nioqqutissanik eqqussorneqartartunik pinngitsuuisinnaanginneq unitsissinnaangilaat imaluunniit nunarsuarni niuerfinni nikerarnernut tamakkiisumik illersuisinnaanani. Taamaattumik nunani tamalaani niuernermit sanilliullugu nammineq inissisimanagerup ersarissumik nassuiarnissaa aammalu ungasissumut siuariartortitsinissamat atugarissaarnissamullu aallaaviusut marluk taakkua qanoq imminut tapertariissinneqarsinnaanersut, imminut pilersornermut periusissiami ersarissumik nassuiarneqartariaqarpoq. Nunani tamalaani niuernerq, Aningaasaqarnikkut Siunnersuisooqatigiit tikkuarsimasaattut, pisariaqaannartussaavoq, aammalu periusissiami oqimaaqatigiisumi Kalaallit Nunaata najukkani isumalluutunik atorluanaissaa aammalu nunarsuarni niuerfinni akuuginnarnissaa, qulakkeerneqarsinnaavoq.

Avatangiisini silallu pissusiani iluaqutissartaasut

Nunatsinni silap pissusia avatangiisillu asseqanngitsuupput. Pinngortitami killissaliussat tunngavigineqarpata, imminut pilersornerup silap pissusianut, avatangiisinut pinngortitalu ataqatigiinneranut immikkut naleqqussarneqarnera, annertuumik piujuartitsinnaavoq.

Assersuutigalugu najukkani inerititassat, soorlu naatsiiat aamma ruuat, toqunartunik naggorissaatissianillu annikinnerpaamik atuilluni naatinneqarsinnaapput. Tamatuma saniatigut isumalluutunik pitsaanerpaamik atorluanaermi, soorlu imermik nukissiamillu ataavartumik, maangaannartitsinissaq annikillisinneqarsinnaavoq, tunisassiornerullu piujuartitsiviunera pitsanngorsaarneqarsinnaalluni.

Kulturikkut piujuartitsineq ineriartornerlu

Imminut pilersorneq aamma kulturitsinnik piujuartitsinermi ineriartortitsinermilu pingaaruteqarpoq. Piniarnermut, aalisarnermut nunalernermullu periaatsit ileqqorineqartut, inuussutissanik pilisarnermi periusiiginnaangillat, kisianni aamma kulturikkut kingornutatsinni pingaarutilinni ilaallutik. Periaaserineqartartut ileqquusut taakkua taper-sornerisigut ineriartortinnerisigullu siunissami kinguaassatsinnut ingerlateqqinnissaat qulakkeerneqarsinnaavoq. Tamanna peqatigisaa-nik innuttaasut akornanni kinaassuseqarluni sakkortuumik misigisimalersitsinnaavoq tulluusimaalersitsinnaallunilu.

4.3 Eqikkaaneq

Eqikkaanermi takutinneqarpoq, nukittuffiit ilai suli annertunerusumik atorluarneqarpata, imminut pilersornerunissamat periarfissaqarfigut annertooujussuusut. Isumalluuterpassuaqarpoq, imaani nunamilu, aammalu ataatsimut isigalugu imminut pilersornermut tunngatillugu ileqqut tulluusimaarutigineqarput. Kalaallit Nunaat imminut pilersornerulerpat, tamanna aningaasaqarnikkut assigiingissitaartitsinermut iluaqutaasussaavoq, avatangiisitigut silallu pissusiatigut piujuartitsinissaq tunngavissinneqassalluni kiisalu kulturimik piujuartitsinissaq tunngavissinneqassalluni.

4.4 Anigorniagassat

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi periarfissaqarfippassuugaluartut, anigorniagassagut arlalippassuupput, ingerlasussanik piareersaanermi ajornartorsiutiniit, attaveqaasersuuteqannginneranut aammalu silap pissusiata allanngoriartoreranut tunngassuteqarlutik.

Ingerlasussanik piareersaaneq assartuussinerlu

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermi anigorniagassat annertunersaat tassaavoq ingerlasussanik piareersaasarneq. Isoratussutsit annertoorujussuuneranni, innuttaasut ikittuinnaaneranni amerlanertigullu pinngortitaq peqqarniitarmat, nioqutissanik sunniuteqarluartumik aammalu anigoruminartunik akeqartitsilluni assartuussisarneq ajornakusoortarpoq. Assartuussinermut akigititat qaffasissuupput, aammalu assartuussinerup sivilisuijusup ingerlanerani pitsaassusaasa nutaajunerisalu attatiinnarnissaat ajornakusoortarluni. Savaateqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqqusinnikkut aqqutissaqannginnerup ajornartorsiut ajornerulersittarpa, tassami tamanna nioqutissanik sunniuteqarluartumik ataatsimoortitsinissamut siaruarterinissamullu periarfissanik killiliisarmat. Savaateqarfiit, tamanna siunertaqartillugu, imminnut aammalu inoqarfimmut qaninnerusumut pitsaanerusumik ataqatigiinnissaat pisariaqartinneqarpoq. Aqqusinnikkut aqqutissat pitsaanerulernerat sunniuteqarluarnerusumik angisuunik ingerlatsinissamut iluaqutaasinnaapput, tassani nunaatillit atortorissaarutit, soorlu umiarsualiviit, tankeqarfiit, kiisalu atortut, ikummatissaq, ikkussugassat, ukiornissaanut pilersarneq il.il. avitseqatigiissutigisinnallugit. Taamaallilluni assartuussisarneq sunniuteqarnerulersinnaassaaq tamatumunngalu aningaasartuutit annikillisinneqarsinnaassallutik.

Sumiiffinni aalajangersimasuni umiarsualivinni atortorissaarutit pitsaasuunnginnerat aammalu imermik sarfamillu pilersuinerup ilungersunartorsiorfiusarnerat, aamma ingerlasussanik piareersaanermit pisariunerulersitsisarput.

Taamaattoq tassunga tunngatillugu nunatsinni assartuussinerup nunaat allanut aamma nunanit allaniit assartuussinermit akikinnerunera, kisianni najukkani tunisassiornermi Kalaallit Nunaata iluani assartugassanut immikkut assartuussinermit akigititanik atuutsitsisoqarnani, oqaatiginissaa pingaaruteqarpoq. Nunatta iluani assartuussineq ullumikkut katillugu 294 mio. DKK-inik amigartooruteqarfiusarpoq⁵, tamannalu imarpikkut angallavimmit taperseeqatigiissitsinikkut aamma Namminersorlutik Oqartussanit Royal Arctic Linep nunatsinni inoqarfinnut minnerusunut isorliunerusunullu usinik assartuussineranut 62 mio. DKK misaannik tapiissuteqarnikkut (takuuk 2025-mut Aningaasanut inatsit, konto pingaarneq 72.20.10 Usinik assartuussineq) matussuserneqartarpoq.

Ilinniarsimanninneq

Tunisassiorlut (ilanngullugit suliffeqarfiit aallarnisaasullu) amerlanertigut niuernermi ilikkarsimasassat, ilanngullugit aningaasaqarnikkut allaffis-sornikkullu ilikkarsimasassat, iluanni ilinniarsimasuusannngillat. Suliaqarusuttunut imminut pilersornerup iluani pitsaasunik isumassarsiaqartunut, kisianni niuernikkut piumasaqaatit unammilligassaasinnaatillugit, tamanna aporfiusinnaavoq. Tamanna ilaatigut aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartut piumasaqaataannik naammassinninniarnermut tunngatillugu unammilligassaasinnaavoq. Aamma inuusutissarsiutit assigiinngitsut iluanni ilinniaqqinnissap piginnaanngorsaanerullu iluanni pitsaanerusunik toqqagassaqqanngilaq.

Aningaasaqarnikkut aningaasalersuinikkullu aporfii

Aningaasaqarnikkut anigorniagassani ilaavoq iluaqutissartalimmik angisuunik ingerlatsisoqannginnera, tamannalu tunisassiornermi aningaasartuutit qaffasinnerulernerannik, taamaallillunilu atuisartunut akigititat qaffasinnerulernerannik, malitseqartarpoq. Tunisassiorlut mikisut ataasiakkaanik nioqquteqartartut piumasaqaataannik, soorlu poortuusarsuineq titarnenilu kode-lersuineq pillugu ilisimasaqarnissaa, naammassinninnissamut amerlanertigut pisinnaasaqartanngillat isumalluutissaqartaratillu, tamannalu niuerfimiilernissaannut killiliisarpoq. Tamatuma saniatigut taakkua tunisassiorfinnik sananissamut aningaasalersuutissanik pissarsinissaa ajornakusoortittarpaat, tassami aningaaseriviit taarsigassarsit-sinnginnerminni sivilisunerusumi angusanut takussutissaqarsimanissaaq piumasaqaatigisarmassuk.

Taamaattoq kalaallit arlalinnik tunisassiaqarput unammillersinnaassuseqartunik ilanngullugit aalisagarpasuit aamma qaleralinnik tunisassiat, soorlu saarullit, nipisaat suaat, arferit aamma saattuat il.il. Taamaattumik aamma nioqqutissat taakkua ulluinnarni qanoq atorneqarsinnaanerut ukkatarinissaa pingaaruteqarpoq.

⁵Royal Arctic Line-mut Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanni assartuussinermit akuersissutit atorunnaarsinneqarnissaanik kiisalu sulliassaqqarfimmi tassani unammilleqatigiinnermik atuutsitsilernissaa, ilanngullugit atorunnaarsitsinermi aningaasaqarnikkut sunniutaasussat misissuineq' (2024)

Inatsisitigut allaffissornikkullu anigorniagassat

Kalaallit Nunaanni inatsisit inuussutissarsiortut mikisut tapersiiviginissaanut tamatigut suliassaangillat. Init tunisassiorfissat pioreersut ataatsimut isigalugu amigaataapput. Tamatuma saniatigut tunisassiornermi atortorisarutinut piumasaqaatit sukannersut aammalu allaffissornermi nammagassat tunisassioruaqqanik qunulersitsisinnaapput, peqatigisaanillu inuussutissanut piumasaqaatit aamma inuussutissarsiutinik ingerlatsisut mikisut aamma ilungersortitsisinnaapput. Uumasunut nakorsaqannginneq allanillu isumalluutinik pisariaqartunik amigaateqarneq, aamma suliassanik nutaanik ineriartortitsinissamut akimmiffusinnaapput. Tamatuma saniatigut imminut pilersornerup tapersersornissaanut pisortat suliassaqaarfiini pitsaanerumumik ataqatigiissaarisooqarnissaa sunniuteqarluarnerunissaallu pisariaqartinneqarput, ilanngullugit aallarnisaasunut sukkanerumumik siunnerfeqarnerumillu siunnersuisarneq tapersersuisarnerlu.

Inooqatigiinnermi innuttaasunullu tunngasut tunngavigisat

Nunarput aamma inooqatigiinnermi anigorniagassaqarpoq, soorlu innuttaasut amerliartorunnaarnerat, sulisussat amerlassusaannik, taamaalillunilu tunisassiornerup annertussusaannik, killiliisinaasoq. Inuusuttut peq-qinnissaq eqqumaffiginerulersimavaat, kisianni pingaartumik illoqarfinni anginerusuni taakkua amerlanertigut nerisassanik eqqussukkanik pisiniarfimmeersunik pisisarput, najukkani nioqquutissiasanik pisisaratik. Tamanna kulturikkut akimmiffeqalersitsivoq, tassani periaatsit ileqquusut ilisimasallu kinguaariit nukarlersaannut ingerlateqqinneqanngissinnaallutik.

Tamatuma saniatigut innuttaasut ilai imminut pilersornissamut isumalluutissaqanngillat. Imminut pilersorniaaraanni ass. umiatsiamik atugasqaartariaqarpoq imaluunniit aalisartunik piniartunillu ataasiakkaanik ilisarimasagaartariaqarluni. Taamaassimanngippat nioqquutissat Kalaallit Nunaanneersut pissarsiarinissaat ajornakusoorpallaartarpoq, tassami pisut ilaanni, kalaaliaqqami pisisimanngikkaanni, annertuumik suliareqqaartarialinnik, nerisassanut eqqussukkanik sanilliullugu ataasiakkaanik nioqquteqartartuni pisisarneq akisunerusarmat.

Silap pissusianut tunngasut

Silap pissusianut tunngasut kingunerisaannik, ass. Danmarkimisut annertussuilimmik, ileqquusumik nunalerinermik ingerlatsisoqarsinnaanngilaq. Taamaattumik naatitanik imminut pilersornissaq unammillernartortaqartorujussuuvooq. Taamaattoq naatitat ilaannik tunisassiornerissamut pitsaasunik tunngavissaqarpoq, soorlu assersuutigalugu qungulit.

Naatitanik assigiinngitsorpassuarnik tunisassiornerissamut anigorniagassat anigorniarinissaannut, innuttaasut ataasiakkaat naatitanik nammineerlutik piilllutik, soorlu agurkinik imaluunniit tomatinik, qanoq iliorsinnaanersut, ukkatarineqarnerusinnaavoq. Ukiumut naatitanik annikitsunik pilineq aamma allaanerulersitsisussaavoq.

Neriniartarfinnut naatitsiviit atorlugit naatitanik naasunillu akoorutissanik nammineq naatitsisalersimasunut assersuutissaqarpoq. Tamanna illup iluani naatitanik naatsitsisarnissamut periarfissaqarluartoq tikkuussivoq, aamma annikinnerusumik.

Misileraavik Upernaviarsummi, ilaatigut naatitsinerit suliareneqarput, soorlu naatsianik, tomatinik, qungulinik paarnanillu. Misileraavimmi misileraanerit nunalerinermut aammalu Kalaallit Nunaata kujataani imminut pilersornerup nukittorsarneqarnissaa siunertaralugu inuinnarnut iluaqutaavoq. Nillataartumiititsineq atorlugu Misileraavik Upernaviarsummi naliliivoq hvidkål juulip aallartinneraniit ukiukkut qaammatit ilanngullugit pisiniarfinnut pilersuutigineqarsinnaasut. Misileraaviup ilisimasaasa suliniuteqarneratalu nunarput tamakkerlugu periarfissaqartoq tamatuma takutippaa.

Silap pissusiata allanngoriartorneri

Silap pissusiata allanngoriartornera Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermut annertuumik navianartorsiortitsisuuvoq. Silap unerisimannginnera naatitsinerimut aammalu ineriartortitsinissamut sunniisnaavoq, uumasooqatigiinnik allanngortitsisnaalluni kiisalu inuussutissanik uningaasuuteqarnermut assartuussisarnermullu sunniisnaalluni. Silap pissusiata allanngoriartornera tamatuma saniatigut pinngortitamik isumalluutinut, kalaallit tunisassiarpassuisa pinngitsoorsinnaanngisaannut, sunniisnaavoq, ilanngullugit aalisarneq piniarnerlu.

Aallarnisaanerimut avatangiisit nukilaatsut

Arlalinnit oqaatigineqarpoq aallarnisaanerimut avatangiisit nukilaatsuusut. Inuiaqatigiinni suliumatoorpassuqaqarpoq, aallarnisaasartunut tunngavissisussanik avatangiisissanik amigaateqartunik. Tassani pineqarput allaffissornikkut suliat ingerlasarnerannut ikioneqarnissaq, ininik tunisassiorfissanik amigaateqarneq kiisalu assersuutigalugu nutaaliornermi ataatsimoorfissanik periarfissaqarani. Naalakkersuisut tamannarpiaq ukkataraat, aammalu aallarnisaasarneq periusissiamik, suliumatoorpassuarnut taakkununga tunngavissiiinissamik ukkatarinniffusumik, piaartumik saqqummiilersaarlutik.

4.5 Eqikkaaneq

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni inuussutissanik imminut pilersornermi anigorniagassat arlariiorpasippot, taamaattumillu tamakkiisumik isiginittumik periaaseqarnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik nalliisoqarpoq, imminut pilersornerup iluani periarfissaqarfigut annertuut atorluarnissaannut pisariaqartumik ineriartortitsinissaq pisariaqartoq qulakkeerniarlugu, pisariaqartunik iliuuseqartoqassasoq.

Anigorniagassaqaraluartoq, kulturerput aammalu inuiaqatigiit najukkani isumalluutiniq atorluaanissamut piginnaaneqarnerat, nukissaappot tunngaviusussat, imminut pilersornerup ineriartortiinnarnissaanut aqutissamik ammaasut. Periarfissaqarfeqarpoq pitsanngorsaannissamullu periarfissaqarluni, aammalu imminut pilersornerup siunissami pingaartinneqarsinnaanissaanut piujuartitsiviusumik, nutaaliarluni assigiinngi-

sitaartitsisumillu aallaaveqarnissaq ukkatarineqarluni. Najukkani ileqqut periaatsinut nutaanut piujuartitsinermullu oqimaaqatigiissinneranni, Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut kultureqarnikkullu nukittunerusumik inissisimalernissaq, peqatigisaanillu pinngortitamut isumalluutinullu pinngortitamiittunut atassuteqarnitsinnik asseqaanngitsumik attassiinnarluta ineriartortitsillutalu, sulissutigineqarsinnaavoq. Tamanna immikkoortup tullianut aqutissiuussivoq, tassani siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai, imminut pilersornermut periusissiamik patajaatumik, ileqqunik ataqqinittumik, teknologiimik nutaamik atorluaasumik, aammalu inuiaqatigiinut avatangiisinullu piujuartitsinissamik qulakkeerisumik inerisaasussat, aalajangersarneqarlutik.

Kapitali 5

SIUNNERFIIT 2025-2030

Misileraavik Upernaviarsummi jorðbærit.

Kalaallit Nunaanni inuusutissanik imminut pilersornerulernissaq tassa sammisaavoq annertooq, inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut ingerlasinnaassuseqarnissaq iluaqutaanissaalu qulakkeerniarlugit peqqissaartumik pilersaarusiukkamillu aallaaveqarnissaq pisariaqarluni. Imminut pilersor-nissamik eqqarsaat eqarnek kajungernaraluartoq, pingaartumik isumal-luutitik atorluaanissaq eqqarsaatigalugu, piujuartitsiviusumik atuinissaq, aningaasaqarnikkut sunniutaasussat suliaqarnermilu anigorniagassat ersarissumik paasisimaaralugit tamanna pissaaq.

Isumaliutersuutit siunnerfinnut tunngaviusut ilaat tassaavoq, imminut pilersor-neq aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaassasoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni nukittuffioreersut aammalu Kalaallit Nunaata sutigut unammilleqatigiinnermi iluaqutissartaqarnera, periusissiami qimerloorne-qassapput. Taamaattumik assersuutigalugu nersussuup neqaanut eqqun-qartartumut taarsiullugu, piniarfissat pisassiisutillu aalajangersagaasut mianeralugit, tutunuk imaluunniit umimmannik toqqaasalernissamut, innuttaasut pitsaannerusunik periarfissaqarnissaat ukkatarineqassaaq. Imaluunniit kukkukuuaqqanut eqqunneqartartunut taarsiullugu arfernik, puisinik imaluunniit miternik toqqaasarnissaq.

Tamatuma saniatigut siunnerfiit nutaaliarluni isumassarsiat pitsaasut pitsaannerusunik sinaakkutissaqarnissaannut pitsaannerusunik tunngavissa-qalersitsissapput.

Tamatuma saniatigut aamma nunap immikkoortuini politikikkut isu-maliutersuutissaqarpoq. Najukkani tunisassiornermut suliniuteqarnernut tapersiineq imminut pilersornermut siursaaginnartussaangilaq, kisianni aamma suliffissanik piujuartitsinissamut aningaasarsiorfissaqartitsilernis-samullu iluaqutaassalluni.

Imminut pilersornerulernerup isumaqarnissaanut aamma aqqu-tissanik nutaanik eqqarsarnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni isumalluutigit asseqanngitsut ukkatarineqarnissaat, nutaanik eqqarsar-nissaq aammalu nutaaliernerup tapersorsorneqarnerunissaata ukkatarineqarnissaa, aallaaviatigut pingaaruteqarput.

Tamatuttaaq suliaqarfigineqartussat ingerlasussanillu piareersaanerit siunnerfissani allattorneqartuni isumagineqassapput. Anigorniagassat ataanni oqaatigineqartut, anigorniagassat annersaasa ilagaat assar-tuussinnermut aningaasartuutit. Taamaattumik siunnerfinni aamma taak-korpiaat sumiissusersinariareqassapput.

Periaaseq

Siunnerfiit ilaannut tamaginnut aqqqissugaasumik assigiissaartumillu aallaaveqarnissaq qulakkeerniarlugi, nassuiaaner-mut misissueqqissaar-nermullu killissaliussat aalajangersimasut ator-neqarput. Siunnerfiit ilai tamarmik immikkut qulequttanik qitiusunik arlalinnik, anguniakkanut, iliuissanunut suliaqartuusunullu akuutin-neqartunut ersarissumik takussu-tissinnermut iluaqutaasussanik, ima-qarput. Tamamat periaaseqarnermi siunnerfiit ilai tamarmik assigiimmik peqqissaartumik itissusilimmillu sammineqarnissaat qulakkeerneqarpoq, tamannalu aalajangiinissamut naliliinissamullu patajaatsunik tunngavissaqalersitsivoq. Matuma kingulia-niippoq qulequttanut aalajangersimasunut, taakkunanilu suut ilaatinne-qarnerannut, takussutissiaq.

1. Siunnerfiit aamma sunniutaasussat naatsorsuutigineqartog
Nassuiaammi tassani siunnerfiit ilaanni siunertaasoq aammalu angusassatut kissaatigineqartut nassuiarneqarput. Tassani ataasiakkaatigut suut anguneqarnissaat kissaatigineqarnerisooq itisilerneqarpoq. Ukkatarineqarput sunniutissatut naatsorsuutigineqartut iluaqutissartaasinnaasullu.

2. Iliuusissaq

Tassani ingerlatassat suliallu ingerlanissai immikkuullarissut, siunnerfiit ilaanni piviusunngortitsinissamut ingerlanneqartussat, nassuiarneqarput. Tassani ilaatinneqarsinnaapput paasissutissanik katersineq, misissueqqissaarnermi periaaseq imaluunniit suliaqartuusut attuumassutillit suleqatigineqarneri. Siunertaavoq siunnerfiup suliaqarnikkut alloriarnertigut qanoq anguneqarnissaata erseqqissarnissaa.

3. Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Immikkoortumi tassani siunnerfiit ilaata aningaasaqarnermut tunngasortaanik naliliinerit. Aningaasaqarnikkut nassuiaanerit amerlassusilliipput, aammalu aningaasaqarnermut kisisisinik aalajangersimasunik imaqaratik.

4. Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Tassani imminut pilersornerup pingaaruteqarsinnaanera nalilersorneqarpoq.

5. Akisussaasuusut aammalu suliaqartuusut qitiusut

Tassani siunnerfiit ilaata ingerlanissaanut pingaarnertut akisussaasuusut erseqqissarneqarput. Pingaarnertut akisussaasuusooq silittumik allannilerlugu ersarissumik nalunaaqutserneqarpoq, aammalu suliaqartuusut qitiusut allat, suleqatigiinnermi pingaarutilimmik inissimasut, aamma taaneqarlutik. Periusissiap atuutsinneqalernissaanut atatillugu oqaloqatigiinnermi suliaqartuusut allat akuutinneqartussaammata erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Tamatuma saniatigut suliniutissani suliniutaareersut, Naalakkersuisoqarfiit allat akisussaaffeqarfimmik iluanni aallartereersimasai, inerisaqqinneqassapput taparserneqassallutillu.

6. Ilisarnaatit

Immikkoortumi tassani atuisut ilisarnaatai immikkuullarissut immikkoortoq 3.3-mi nassuiarneqartut, siunnerfiit ilaanni suliniutissanit pitsaasumik sunnerneqartussatut eqqarsaatigineqartut, nassuiarneqarput.

7. Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

Siumut ingerlanerup iluatsilluarnerullu uuttorneqarsinnaanissaa qulakkeerniarlugu, immikkoortumi tassani siunnerfiit ilaanni angusaqarnissamut tikkuussisut pingaarnerit saqqummiunneqarput. Taakkunani ilaatinneqarsinnaapput siunnerfiit amerlassusilerlugit pitsaassusilerlugillu.

Ukkatarineqartut

Naalackersuisut Imminut pilersornermut periuissiaat Kalaallit Nunaanni Imminut pilersornermut pingaarnertigut sinaakkutissiisaaq malittarisasiissallunilu. Tamatumani iliuusissat sorliit imminut pilersornerup

siuarsarnissaanut Naalackersuisut iliuuserissaneraat, aallaavigneqassaaq. Taamaattumik imminut pilersornermut periuissiami makkua ukkatarineqarput, siunnerfissat taakkununga atasut ilaallutik:

	Siunnerfik	Siunnerfiit ilaat
 Ukkatarineqartoq 1: Naalackersuisut oqartussatut	Siunnerfik 1: Inuussutissanik tunisassiornermut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkutissanik nukittorsaaneq	Siunnerfiit ilaat 1: Assartuussinermit tapiissutinik aaqqissuussinermit iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat Siunnerfiit ilaat 2: Kommunini inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinermit ingerlatseqatigiiffinnik nukittorsaaneq Siunnerfiit ilaat 3: Inuussutissalerinerup, nunalerinerup, imminut pilersornerup aamma ingerlatsinermit piginnaasaqarfiit iluanni ilinniartitaanermi periaatsimik pitsangorsaaneq Siunnerfiit ilaat 4: Inuussutissanik tunisassiornermut aallarnisaanissamut tapiissuteqarnissamut imaluunniit inuussutissarsiuutinik siuarsaanermut akikilliliinissamut periarfissanik misissuinnissaaq
	Siunnerfik 2: Piujuartussanik peqqinnartunillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaa	Siunnerfiit ilaat 5: Nerisaqarnermut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq Siunnerfiit ilaat 6: Kalaallit Nunaanni nerinermit nalunaaqutsiinissamut periarfissanik misissuineq Siunnerfiit ilaat 7: Najukkani aalisakkanik tunisassiornerup nukittorsarneqarnera
 Ukkatarineqartoq 2: Naalackersuisut aqqutissiuussisutut	Siunnerfik 3: Suleqatigiinnikkut nittarsaassinikkullu imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera	Siunnerfiit ilaat 8: Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiornermut aallarnisaasullu akornanni qanimut suleqatigiinnissamut aqqutissiuussineq Siunnerfiit ilaat 9: Kalaalimernit nittarsaanniarlugit Kalaallit Nunaanni nerisassanik kultureqarnermit inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimut suleqatigiilersitsineq suleqatigiinnissamullu aqqutissiuussineq
	Siunnerfik 4: Najukkani nerisassiassat eqqumaffiginerulersinnissaat atornerqarnerulersinnissaallu	Siunnerfiit ilaat 10: Najukkani nerisassiassanik atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa Siunnerfiit ilaat 11: Najukkani nerisassiassanik tunisassiornerunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq Siunnerfiit ilaat 12: Najukkani nerisassiassanik atuinermit innuttaasunik akuutitsinissamut paasititsiniaanermik aallartitsineq

5.1 Ukkatarineqartoq 1: Naalackersuisut oqartussatut

Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup ineriartornerata qulakkeer-nissaanut tunngavissinnissaanullu Naalackersuisut arlalinnik periarfis-saqarput. Taamaattumik siunnerfinni ukkatarineqartut taakkua ataanni allattorneqartuni, Naalackersuisut suliffeqarfinnut, aallarnisaasunut, pisiniartartunut innuttaasunullu pissutsinik pitsanngorsaaniarlutik qanoq iliorsinnaanerata ilaatinneqarpoq.

Periusissiami paasissutissanik katersineq aallaavigalugu siunnerfissat marluk allattorneqarput:

1. Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq
2. Najukkani nioqqutissiassanut siuarsaaneq

Siunnerfik 1: Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq

Siunnerfik «Inuussutissanik tunisassiornissamut akimmiffeerutsitsineq aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissanik inuussutissarsiornermut sinaakkusiussanik nukittorsaaneq» inuussutissat iluanni imminut pilersornerup pitsanngorsannissaanut qitiusunut ilaavoq. Siunnerfimmi najukkami aningaasaqarnermut, suliffissaqartitsiniarnermut kulturikkullu kinaassutisimut tunngavissiinnaasumik, inuussutissanut suliaasaqarfiup imminut piujartinnerunissaanut imminullu pilersornerulernissaanut ineriartortitsinissaq siunnerfigineqarpoq.

Inuussutissanik tunisassiornermi siuariartortitsinissap siuarsannissaanut, aporfiit ineriartortitsinermut siuariartortitsinermullu akimmisaartitsinnaasut suussuserinissaat atuukkunnaarsinnissaallu, aalajangiisuullunnarpoq. Aporfiit atuukkunnaarsinneqarnerisigut inuussutissanik tunisassiorneq nukittorsarneqarsinnaavoq.

Siullertut nunami sumiiffinni aammalu siamasissumik nunassissimanermi aporfeqarpoq, najukkani tunisassiortunut annertuumik aningaasaqar-nikkut unaminartulimmik assartuussisoqartarluni.

Aappaattut apersuinerni saqqummerpoq siunnersuinertut il.il. ittumik ikiortissaqarpallaanngitsoq. Tamatuma saniatigut taamatuttaaq taaneqarpoq, inuussutissanik tunisassiornissamut atororissaarutiniq pitsa-nerusunik pisariaqartitsisoqartog. Taamaattumik inuussutissarsiornermut sullissiviit nukittorsarneqarnissaat annertunerulersinnissaallu pisariaqar-tinneqarpoq, taamaaliornermi annertunerusumik siunnersuisoqarsinnaa-lissalluni aammalu ininik tunisassiorninik ikorsiisoqartalissalluni.

Pingajuattut inuussutissanik tunisassiorneq piginnaanngorsaanerlu, ilanngullugit niuerner-mi piginnaasassat, teknologinik nutaanik ilikkagaqarnissaq, nittarsaassineq il.il., ukkataralugit ilinniartitaaneq nukittorsarneqassaaq. Aporfiit annertuut ilaat taaneqartoq tassarpiaavoq, inuussutissanik tunisassiortartut akornanni isumatusaartumik niuerner-mik ingerlatsinissamut pisariaqartumik ilinniarsimannginneq.

Inuussutissanik tunisassiornermut aporfiit aporfujunnaarsinnissaat, taamaaliornermilu kalaallit inuussutissanut inuussutissarsiortut nukittorsarneqarnissaat anguniarlugu, siunnerfiit ilaat makkua allatorneqarput:

1. Assartuussinermut tapiissutiniq aqqissuussinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat
2. Kommunit inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiivisa inuussutissarsiornermullu ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffisa nukittorsarnissaat
3. Inuussutissat, nunalerinerup, imminut pilersornerup ingerlatsinermilu piginnaasaqarnerit iluanni ilinniartitaanermi periaatsip nukittorsarnissaa
4. Inuussutissanik tunisassiortunut innaallagissamut imermullu akikillisaasarnissamut periarfissat misissornissaat

Siunnerfiit ilaat 1: Assartuussinermut tapiissutinik aaqqissuussinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqarnissaat

Siunnerfiit aamma sunniutissaat naatsorsuutigineqartoq

Misissuinerup sunnerfigineqarpoq, Kalaallit Nunaanni inuussutissalerinermik inuussutissarsiuqartunut assartuussinermut tapiissuteqartarnermik atuutsitsilerinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu suunersut misissornissaat.

Assartuussinermut tapiissuteqartarnermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu suunersut paasinarsisinnerata saniatigut, aamma suliffeqarfiit siuariartornissamut periarfissaqarluartut paasinarlugit tunngavissarittaasut suut atorineqartariaqarluarnerisut, kiisalu qanoq kinalu taamatut nalilersuissanersaq, qulaajarneqassaaq. Suliffeqarfiit qanoq periarfissaqarfimminnut pitsaanerumik uppersaasinnaanersut, oqartussallu sorliit nalunaarusiorfigineqartassanersut, misissorneqarnissaa aamma aalajangiisuussaaq. Taamatut suliniuteqarneq, inuussutissarsiortunut tapersiisarnermut naligiimmik periarfissaqarnissaa qulakkeerniarlugu, sukumiisumik suliareqqissaarneqassaaq. Tamatumani allaffisornikkut suliart ingerlanerisa suliffeqarfiit pilersinneqarnissaannut periarfissanik aammalu inuussutissarsiutunut tapersiisutini periarfissanit iluaquserneqarnissaannik akuttunngitsumik ajornakusoortitsilerinnaasarnert eqqarsaatigineqarpoq. Tapiissuteqartarnermik aaqqissuussisoqassappat, suliffeqarfiit pilersinneqarlaat pisortani oqartussanut qinnuteqaatinik suliart ingerlasarnernannik misilittagaqanngitsut, ilitsersorneqarnissamut tapersorneqarnissamullu pisariaqartitaminnik periarfissaqarsinnaalersillugit, aaqqissuunneqassaaq.

Tapiissuteqartarneq suliffeqarfinnik aningaasaqarnikkut nammineertunin ineriartortitsinissamut tunngavissuissumik qanoq iluseqalersitsinnaanersaq, kiisalu tamanna najukkani tunisassiorunut, tapersiivigineqartanngitsunut, qanoq sunniuteqassanersaq, aamma misissuinerup nalilersorneqassaaq.

Misissuinerup sunniutissaa naatsorsuutigineqartoq tassaavoq, Kalaallit Nunaanni inuussutissalerinermik inuussutissarsiutiinini assartuussinermut tapiissuteqartarneq najukkani inuussutissanik tunisassiornermut iluaqutaassanersaq iluaqutaassannginnersorluunniit, ersarissumik takutinneqarnissaa.

Iliuissaaq

Assartuussinermut tapiissuteqartarnerup atuutsinneqalerinermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu itisuumik misissuussisoqassarneqarnissaat, misissuinerup ukkatarineqassaaq. Assartuussinermut suliassaqarfimmuunngitsaq tunisassiorunut toqqaannartumik tapersiivigineqartarner sunik iluaqutissartaqarnersaq, kiisalu taamatut toqqaaneq ajoqutissartaqarsinnaanersaq misissorneqassaaq, ilanngullugit niuerfimmut tunngasunut atuutereersunut sunniutaasussat. Taamatuttaaq najukkani tunisassiorunut akornanni unammilleqatigiinnermi atugassarittaasut qanoq sunnerneqassanersut, pingaartumik tapersiivigineqartartussaangitsut, isumaliutersuutiginnissaa pingaaruteqarpoq.

Suliffeqarfiit iluatitsilluarsinnaasut paasinarlugit, tunngavissarittaasut suut naapertuunnerpaajussanersut, aammalu periaatsit suut nalilersuinnermi tassani naapertuulluarnerpaajussanersut sunniuteqarluarnerpaajussanersullu, misissuinerup aamma misissorneqarsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Misissuinerup ingerlannissaa aningaasaqarnikkut isumalluutinin atuuffigineqartussaavoq, tassami aningaasaqarnikkut misissuueqqissaarnerup iluani ilisimasaqartut aammalu najukkani inuussutissanik inuussutissarsiutiit pillugit suliassaqarfippiamut ilisimasaqarnissaaq pisariaqartinneqarmata.

Aamma tamatuma ingerlaqqiffigineqarnissaa aalajangiunneqassappat, tamatuma kingorna tapiissuteqartarnerup atuutsinneqalerinernut atasumik aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattumik assartuussinermut aningaasartuutit annikillisinerneranni aningaasaqarnikkut iluanaarutissaqarsinnaanersaq aammalu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarneqarnerani, taamatut aaqqissuussamik pilersitsinerup allannugtsaaliuinerup aningaasartuutissat illuatungilerneqarsinnaanersut, aamma nalilersorneqassaaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ilusilersorluakkamik tapiissuteqartarneq, sukumiisunin misissuinerup aalaveqartoq, najukkani inuussutissanik tunisassiorunut ineriartortinnissannut tapersiisarnikkut Kalaallit Nunaanni imminut pilersorneq siuarsarneqarsinnaanersaq, misissuineq paasinarsitsiseqataassaaq.

Tamatuma saniatigut tapersiineq qanoq nunarput tamakkerlugu inuussutissat assigiimmik agguarneqarnissaannut, nuna tamakkerlugu atuisartut najukkani tunisassianik pissarsinnaanerulersitsisussamik, qulakkeereqataasinnaanersaq, misissuineq paasinarsitsisissaaq. Tapiissuteqartarneq qanoq aningaasarsiorfinni tamaginni nukittorsaaasinnaanersaq ukkatarineqarneratigut, tamanna Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermut annertunerulersitseqataasinnaavoq, peqatigisaanik najukkani inuussutissalerinermik suliassaqarfinni nutaaliorneq aningaasaqarnikkullu siuariartornissaaq tunngavissinneqassallutik.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiuutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Ineqarnermut Attaveqaaasersuutinullu Naalakkersuisoqarfik
- Inuussutissarsiortnermut, Niuernerup, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Suliffeqarfiit tapiissutinut aaqqissuussinerup iluaquserneqartussat

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq

Tapiissuteqartarneq, assartuussinermut aningaasartuutit, najukkani tunisassioortut pitsaanagerusumik akeqartitsillutik inoqarfimmi minnerusuni atuisartunut anngussinnaaneranik ajornannginnerulersitsinerannut, iluaqutaasumik.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Najukkani nioqqutissiassat pissarsiarineqarsinnaanerat pitsaanagerulissasoq ilimanarpoq. Najukkani nioqqutissiassanik pissarsinnaanerup pitsaasuunissaa, Perorsarsimarpalaartumut pingaaruteqarpoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Suliffeqarfimmi tapiiffiqineqarsimasuni aningaasaqarnikkut ingerlaannarsinnaaneq pijuartitsinerlu
- Suliffeqarfiit qassit tapiiffiqineqarsimanersut
- Suliffeqarfimmi suliffissaqartitsinerup naliliiffiqineqarnera

Siunnerfiit ilaat 2: Inuussutissarsiornermut sullissiviit aamma inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarnissaat

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartooq

Siunnerfigineqarpoq kommunit inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiivisa aamma inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinermit ingerlatseqatigiiffisa najukkani inuussutissanik inuussutissarsiuutilinni tapersersuisinnaassusaannik pitsanngorsaanissaq. Aallarnisaasut aqqissuussaanerumik siunnersorneqartarnissamik pisariaqartitsillutik oqaatigisimavaat, ilanngullugu allaffissornikkut aningaasaqarnikkullu sulianik ingerlatitsinermit ikiuuttarneq kiisalu tunisassiornermut tunngasut pitsaanerulernissaat. Sunniutaassusat naatsorsuutigineqartuni ilaatinneqarput naleqqussaaganerumik, nunap immikkoortuini unammilligassanut periarfissanullu naapertuuttumik, siunnersuisarneq, kiisalu «one-door tunngaviumik» taagorneqartooq atorlugu allaffissornikkut sulianik ingerlatitsisarnemit sunniuteqarluarnerunissaat. Tunngaviumi tassani inuk attaveqarfissaq ataasiinnaatillugu suliffeqarfiit oqartussallu akornanni attaveqartarneq pisariinnerulertussaavoq, tamatumalu allarnisaasut periaatsimi attaveqarriartarnerat oqinnerulersissavaa.

Ininik tunisassiorfinnik attaveqaasersuutinillu pitsanngorsaanermit, tamatumani saniatigut suliffeqarfeeqqanut aallarnisaasunullu atugassarititaasut pitsaanerulersinneqassasut, naatsorsuutigineqarpoq.

Naggataatigut naatsorsuutigineqarpoq, inatsisinik nalilersuineq immaqalu allanngortitsineq, inuussutissarsiornermut siuariartortitsinissamut nutaaliornissamullu pitsaanerumik avatangiiseqalersitsisoqarsinnaasoq.

Tamatumani saniatigut siunnerfiit ilaat Inuussutissarsiornermut Naalakkersuisoqarfimmi Nalik Ventures-imi suliaqarnermut atuutereersumut kiisalu aallarnisaasarnemut periusissiasamat tapertaassaaq.

Iliusissaaq

Inuussutissarsiornermi siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit nukittorsarniarlugit, siunnersortit pitsaanerumik aqqissuussaaleranni najukkani ilisimasat piginnaasaqarfillu inerisarneqarnissaat ukkatarineqassaaq. tunisassiornerminnik allaffissornikkullu ingerlatitsisarneminnik pitsanngorsaanissamik ilinniartinnissaannut suliaqarluni isumasioqatigiissisnerit atorneqarsinnaapput. Apersuineri arlalinni oqaatigineqarpoq allaffissornikkut sulianik ingerlatitsisarneq unammillernartuusoq. Tassunga atatillugu inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit aamma ilinniarfiit inuussutissanik tunisassiornermi, aningaasaqarnermi suliffeqarfillu aqunneqarneranni atuartitsisareersut akornanni suleqatigiittoqarnissaa isumaliuter-suutigineqarsinnaavoq.

Taamatuttaaq "tunngaviumik one-door" ineriartortinneqarnissaa ukkatarineqarsinnaavoq. Tassani pineqarpoq aallarnisaasut suliffeqarfillu pisortat ingerlatsineranni inummut ataasiinnarmut, allaffissornermi periaatsinut isaaviussumat, atassuteqartinneqartassasut, taamaallutik aallarnisaasut imaluunniit suliffeqarfiit ataasiakkaat sukkasuumik sapinngisamillu pitsaanerpaamik ikiorneqartassallutik.

Aammattaaq tunisassiornermut tunngavississinnaanissaannut, inuussutissarsiornermut aqunneqarsinnaanissaannut ininik tunisassiorfissanik attaveqaasersuutinillu neqeroortaaqartut pitsanngorsarnissaat pingaarnersuinermit salliuinneqarsinnaavoq. Taakkua assersuutigalugu tassaasinnaapput ininik tunisassiorfissusanik sumiissusersinissamut ikiunneq, aallarnisaasut ataatsimoorlutik allaffissaannik anginerumik pilersitsineq, aallarnisaasunut illoqarfinnik assigisaannilluunniit pilersitsineq. Inuussutissarsiornerup ineriartortinnissaanut ingerlatseqatigiiffiit akornanni najukkani tunisassiorfiit pillugit suleqatigiinneq ineriartortinneqalereerpoq, aammalu suliaqarneq taanna iluaqutaasumik inerisaqqinneqarsinnaavoq.

Inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit aamma inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinermit ingerlatseqatigiiffiit, inuussutissarsiuutit arllallit

AKISUSSAASUT

- **Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik**
- Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik
- Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminerimut Naalakkersuisoqarfik
- Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Kommunini inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit
- Inuussutissarsiornermut ingerlatseqatigiiffiit
- Najukkani tunisassiornerit
- Kommunit

assartuussineq, uninngasuuteqarneq kiisalu atortunik, maskiinanik ator-tussanillu piginnittuuneq pillugit suleqatigiinneranni iluaqutissartaasut erseqqissarlugit, siunnersuisarnertik aamma iluaqutaasumik annertusit-sinnaavaat. Savaatillit inoqarfiillu eqqaaniittut aqqusinertigut angallavitsi-gullu pitsaanerusumik ataqatigiillersinnissaannut periarfissanik misissu-ineq, usinik assartuisarnerup pitsaanerulernissaannut iluaqutaasinnaavoq aammalu tunisassiornerit assartuussinnermut aningaasartuutaannik annik-litseqataasinnaalluni. Suleqatigiinnissaq annertuumik periarfissaqarpoq, tamannalu siunnersuinerit ingerlaneranni ukkatarineqartussatut ilanngut-sinneqartariaqaraluarpoq.

Naggataatigut inatsisini allanngortitsinissaq pisariaqartinneqarnerisooq nalilersorneqarsinnaavoq. Maannakkut inatsisit atuuttut aallarnisaasunut suliffeqarfinnullu mikisunut akunnattumillu angissusilinnut ineriartortitsi-lernissamut akimmisaartitsisarut, soqutiginnittut arlallit nalaattarpaat. Allaffissornermi sulianik ingerlatitsinerup arriinnera, inatsisillu Kalaallit Nunaanni pissutsit malillugit aqqissuussaanninnerat, amerlasuut misigi-sarpaat.

Inuussutissarsiuutinik siuarsaanerimut inatsisit assigiinngitsut atuutereer-sut misissoqqissaarneqarnerat suliarineqarsinnaavoq, taakkualu qanoq ataqatigiinnersut, qimerloorneqarsinnaavoq. Inatsisini allanngortitsinissaq pisariaqartinneqarnerisooq naliliineq, pissutsit taakkorpiaat suliffeqarfinnut iluaqutaanerusumik allanngortinneqarsinnaanersut allanngortitsinerlu iluaqutaanerusinnaanersooq, naliliinermik imaqarsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Inuussutissarsiuutinik siuarsaanerimut periaatsip pitsanngorsarnissaannut atasumik aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Siun-nersuisartunik aqqissuussinerulernerimut aningaasartuuteqartoqartus-saavoq, peqatigisaanillu suliqaarluni isumasioqatigiinnermik ingerlatsiner-mut atasumik aningaasartuuteqartoqartussaalluni.

Allanngorsaalluni aqqissuussineq aammalu inuussutissarsiornerimut suliniutissanut suliatiqut tapersiinerusalerneq, najukkani tunisassiornerit aningaasaqarnikkut ingerlanneqarsinnaanissaannut pitsaanerusunik tunngavissisinnaapput, tamannalu aningaasaqarnikkut iluanaaruteqarfiu-sussaavoq.

Imminut pilersornerimut pingaaruteqarnera

Kommunini inuussutissarsiornerimut siunnersuisooqatigiit aamma inuus-sutissarsiornerup ineriartortinneqarneranut ingerlatseqatigiiffiit nukittor-sarneqarneranni, aallarnisaasunut suliatiqut tapersersuisarneq annertu-nerulertussaavoq. Tamanna suliffeqarfinnut mikisunut akunnattumillu angissusilinnut aallarnisaasunullu ingerlanneqaannarsinnaasunik inger-latsinissamut pilersaarutiniq suliqaarnerimut tapersersueqataasussaavoq aammalu aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu anigorniagassat iliuuse-qarfigineranni ikiuuffiusussaalluni.

Tamanna nutaaliarluni inuussutissalerinermi aqqiissutissanik amerlanerusunik pilersitseqataasinnaavoq aammalu innuttaasut akornan-ni isumassarsiarpassuarnut uumarissaaqataasinnaalluni.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Nioqutissat pissarsiariuminarnerulissapput. Tamatuma saniatigut nutaaliorlduni avatangiiseqalersitsisoqarsinnaavoq, ajornannginnerusumik ilisarnaat 2-mut pilerinarnerusunik periarfissaqalersitsisinnaalluni.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Najukkani tunisassianik pitsaanerusunik qinigassaqaalissaaq, ilisarnaat 4-imut pilerinarnerusunik.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Inuussutissarsiortuaqqat aallartittullu amerlanerulersut, tunngaviusoq one-door iluaqutigileraat
- Attaveqaasersuutit pitsaanerulersut aammalu ininik tunisassiorfissanik allaffinnillu ataatsimoorfissanik periarfissaqarnerulerneq
- Suliffeqarfiit nutaat allaffissornermi piffissaalu sulisunik ataatsimeeqateqarnut piffissamik, suliffeqarfiit nutaat allaffissornermi periaatsini ingerlaniarnermut atortagaannik, atuinnginnerulernerat
- Sulliaqarluni isumasioqatigiinnerit sungiusarlunilu pikkorissarnerit amerlanerulersut

Case 1: Island nutaaliornermi kateriffissatut

Aningaasarsiornerup ajornartorsiorfiulerneraniilli Islandimi naalak-kersuisut suliffeqarfinnut nutaanut atugassarititaasunik pitsanngor-saanissaq siunnerfilimmik ukkatarisimavaat, tamatumalu kingu-nerisaanik maannakkut Reykjavik aallarterlaanut kateriffissatut isigineqalersimavoq.

Sumiiffimmiippat aallarnisaasunut sullissiviit, ataatsimoorluni allaffeqarnissamik, attartortitsinermut suliffissanik, suliaqarluni isumasioqatigiinnissamik aammalu aallarterlaanut innuttaasunullu nutaaliortunut siunnersuinissamik neqerooruteqartut. Inkubatorit assigiinngitsut sullissivinni sinaakkutisseeqataapput, aaqqissuus-saasumik nutaaliortunut avatangiiseqalersitsillutik, suliffeqarfiit aallarterlaat mentorinut pisussanut pilersaarutini peqataalluni isumasioqateqarsinnaallutik attaveqateqarnissamullu periarfissaqarlutik. Assersuutissat ilagaat "Startup SuperNova", tassaasoq sapaatit akunnerini 10-ni sukkatsikkiartornissamut pisussanut pilersaarut, aallarterlaat mentorimit tapersorneqarlutik siuariartornissaannik siuarsaanissamik, allaffissanut periarfissaqarluni, sukkasuumik internet-eqarluni aammalu isumassarsianik tunisasianillu ineriartortitsinissamut ikiuttarnissamik siunertaqartoq.

www.nova.is/hradleid/startupsupernova/english

Tamatuma saniatigut nutaaliornermut suliffeqarfiit 2009-miilli ilisimatusarnermi ineriartortitsinermilu suliniutinik ingerlatsisimasut, suliniutini aningaasartuutit akilernerqareersut minnerpaamik 20%-iinik akileraarutinut ilanngaatiginnissinnaapput. 2023-mi OECD policy-mik nalliivoq, tassani takutinneqarluni ilanngaat suliffeqarfiit ilisimatusarnermi ineriartortitsinermilu suliniutini aningaasaliinerunissaannut sunniiniutissat sunniuteqarluarsimasooq, pingaartumik suliffeqarfeeqqat akornanni, annertunerpaamik sunniuteqarneq takuneqarsinnaalluni.

www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-issues-economic-surveillance/oecd-iceland-tax-credit-evaluation-2023.pdf

Case-mi ukkatarineqarpoq Islandimi ataatsimut isigalugu aallarnisaasarneq aammalu inuussutissanik tunisassiornerinnaangitsumi. Case taamaattoq inuussutissarsiuutinik siuarsaasumik suliniuteqarnerit qanoq aallarterlaanut aporfissaarutsitsinnaanerannut asser-suutissatut takussutissatut atorineqarpoq. Ininik tunisassiorfissanik aqqutissiuussinermiit, ilisimasanik avitseqatigiinnermut kiisalu allaffissornermi periaatsini aqqusaarisarneq, tamarmik suliffeqarfinnut minnerusunut killilimmik isumalluutilinnut pitsaanerusunik atugassaqartitsippat.

Siunnerfiit ilaat 3: Inuusutissalerinerup, nunalerinerup, imminut pilersornerup aamma ingerlatsinerup piginnaasaqarnerit iluanni ilinniartitaanermi periaatsimik pitsangorsaaneq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq, inuusutissanik tunisassiornermut pitsaaneruserumik nutartigaasumillu periaaseqalernissaq siunertarlugu, inuusutissalerinerup iluani ilinniartitaanerit pioreersut pitsangorsarneqassasut.

Sunniutissaa naatsorsuutigineqartoq tassaavoq, inuusutissat najukkani tunisassiarineqartut pitsaassuseqarnerulissasut amerlanerulissasullu. Peqatigisaanik inuusutissanik tunisassiornerup iluani amerlaneruserumik toqqagassaqaalersitsisoqarsinnaavoq, taamaallillunilu amerlaneruserumik soqutigisaat naammassineqarlutik. Aammattaaq innuttaasut piujuartitsiviusumik, peqqinnartumik sunniuteqarluartumillu inuusutissanik tunisassiornermut ilisimasaat pitsangorsarneqarsinnaapput.

Ilinniartitaanermi periaatsip pitsangorsarneratigut aammalu nutaaliaa-ninngortineratigut, uniinnartartut ikinnerulissasut kiisalu amerlaneruserumik ilinniartitaanerit qinnuteqartalissasut, aamma naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

'Nassuiaat immikkoortoq 2: Inuili ilinniakkanut pilersaarutit allangortinnissaannut nutarternissaannullu periarfissat' Naalakkersuisut qanittumi saqqummersippaat. Nassuiaammi qulequttat matuma siuliani allasimasut sammineqarput aammalu Inuili Food College qanoq annertuneruserumik nunatsinni imminut pilersornerulernissap piujuartitsinerunissallu angunissaannik anguniagaqarnermut tunngavissisinaanersooq, inassuteqaateqarfigineqarluni.

Iluusissaq

Inuusutissalerinerup iluani ilinniartitaanermi uniinnartartut ikinnerunissaat qulakkeerniarlugu suliniuteqartoqassaaq. Tamatuma saniatigut aamma tunisassiornerup pitsangorsarnissaa, piujuartitsineq, eqqiluisarneq aamma najukkani nerisassiasat atornerqartarnerat ilinniartitaanermi ukkatarineqarnissaanut periarfissat misissorneqassapput.

Inuili Food College Greenland nukittorsarneqassaaq aammalu najukkani nerisassiasanik ileqquusumik kiisalu nutaallorluni atuineq sulii annertuneruserumik ukkatarineqassalluni. Kalaallit nerisassaat avatangiisillu pillugit pikkorissaanerit atuarfimi ingerlanneqartareerput. Pikkorissaaneq taanna iluaqutaasumik annertusitineqarsinnaavoq aammalu nunatta sinneranut siammartinneqarsinnaalluni.

Aamma najukkani nerisassiasanik piujuartitsiviusumik atorluaneq ukkatararlugu pikkorissaanerit imaluunniit suliaqarluni isumasioqatigiisitsinerit pilersitsisoqarsinnaavoq. Ilanngullugit avatangiisnut mingutsitsinngitsumik nukissiamillu atuiffuallaanngitsumik tunisassiornermut sakkussat. Aamma savaatilinnut inuusutissanillu tunisassiornermut pioreersunut pikkorissaanerit ineriartortitsinissaq pissusissamisuusaaq, taakkua ilinniarteqqinneqarnermini tunisassiornerminnik annertusititsinissamut pitsangorsaanissamullu nutaanik sakkussaqaalersinnaapput, piginnaasaqaalersinnaallutik, teknologiniik atugassaqaalersinnaapput ilisimasaqaalersinnaallutillu.

Aamma Uumasunut Nakorsaqarfik Inuusutissalerinerumullu Oqartusaaffik suleqatigalugu piinartunat aalisartunullu neriniartarfinnut, akunnit-

tarfinnut il.il. tunisinerup atatillugu eqqiluisaarnermut pikkorissaanerit ineriartortitsisoqarsinnaanersooq, misissorneqarsinnaavoq.

Aammattaaq USA (Alaska), Savalimmiut, Norge, Canada aamma Island peqatigalugit ineriartortitsinerup pisussanut pilersaarutit suliaqartoqarsinnaanersooq misissorneqarsinnaavoq. Alaskami Canadamilu nutaallornermut pikkorissaanerit pitsaasunik peqareerpoq, soorlu Alaska Sea Grant, Alaska Seafood School, Alaska Mariculture Research & Training Center aamma Territorial Agrifood Association⁶. Tamatuma saniatigut USA-mi nukittuumik aallarnisaasarnermik kultureqarneq atugaavoq, aamma kalaallit tunisassiornermut misigalugu isumassarsiorfigisinnaallugu. Arctic Education Alliance, pisussanut pilersaaruteqarfioreersooq, tassani Inuili Food College-mi ilinniartut Maine-mi ilinniartut suleqatigiiffigisaat, isumassarsiorfigineqarsinnaavoq. Najukkani nerisassiasanik atorluaneqarsamut piginnaaneqarnerulernissap ajornarunnaarsinnissaa pissusissamisoorpoq, kisianni aamma qanoq pisoqaraluarpuunniit Kalaallit Nunanni namminersortutut ilisimanissaa pisariaqarpoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Ininut ilinniartitsiviusussanut attaveqaasersuutitut, atuartitsinerit ator-tussanut sungiusaanermullu. Inuusutissat imminullu pilersornerup iluanni ilinniartitaanerit nutarterneqarnerat qaffassarneqarnerallu, aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqarnermik malitseqartussaavoq.

Taamaattoq taakkua ilinniartitaanermi uniinnartartut ikilissinissaannut aammalu tunisassiornerup, piujuartitsinerup, eqqiluisaarnerup pitsangorsarnissaa kiisalu ilinniarnep ingerlasareernerani kalaaliminerit atuinerup ukkatarineqarnerulerneranni, aningaasaliinerit annertuunik iluanaaruteqarnermik kinguneqarsinnaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ilinniartitaanermi periaaseq nukittuneruserumik, imminut pilersornissamut najukkani suliniuteqartunut tunngavissisissaaq, taamaallillunilu najukkani tunisassianik amerlaneruserumik pissarsisinaanerulertoqarsinnaalluni.

Naggataatigut najukkani nerisassiasat ukkatarineqarnerulernerat, najukkani nerisassiasanik nutaallorluni atuineq sulii annertuneruserumik ukkatarinninnerulersitsissaaq, taamaallunilu najukkani nerisassiasanut tunngatillugu oqaluttuarisaanerit ornigineruserumik pilersitsisoqassalluni.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinerup, Imminut Pilersornerup, Nukissitunut Avatangiisimullu Naalakkersuisoqarfik
- Meeqqanut, Inuusuttunut, Ilinniartitaanerup, Kultureqarnerup, Timersornerup Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Ilinniartit
- Najukkani inuusutissanik tunisassiornermut

⁶ <https://alaskaseagrant.org/events/>; <https://alaskaseagrant.org/2022/05/seaweed-processing-and-handling-workshop-provides-workforce-training/>; <https://www.nwtagrifood.ca/webinars>

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Ilinniartitaanermi siuarsaanikkut nioqqutissanik pissarsisoqarsinnaanerulersinnaavoq, kiisalu aaqqiissutissanik "pisariitsunik" pisiassaqaernerulersinnaalluni.

Ilisarnaat 3: Angut inuusuttoq inoqarfimmi minnerusumeersoq

Sumiiffimmi najukkami tunisassioortunut nutaanik periarfissaqalersinnaavoq aammalu najukkami inuussutissanik ineriartortitseqataasinnaalluni.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Pitsaassusaat pitsaanerulissaaq, aammalu najukkani nioqqutissiassanik pissarsisoqarsinnaanerulissalluni.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Inuussutissanik tunisassioernerup iluani pikkorissaanerit ilinniartitaanerillu nutaat amerlasuut
- Ilinniartut suliaqartuusussallu ilinniartinneqartut amerlasuut

Siunnerfiit ilaat 4: Aallartinnissanut tapiissuteqarnissamut imaluunniit inuussutissanik tunisassioortunut inuussutissarsiutinik siuarsaanermi akikillisaasarnissamut periarfissanik misissuineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartooq

Siunnerfigineqarpoq, assersuutigalugu innaallagissamut imermullu aningaasartuutitut akikillisaasalerallarneq qanoq imminut pilersornermut suliffaqarfiup iluani suliffeqarfinnut aallarlerlaanut atuutissinneqalersinnaanersoq, misissorneqarnissaa. Misissuineri tassani taamatut aqqissuussinermi periarfissaqarfiusut, tamatumalu aallarnisaanermi avatangiisinut sunniinissaata, qulaajaaviginissaa ukkatarineqassaaq. Akikillisaasarneq inuussutissanik tunisassioortunut nutaanut piumasaqaatinut killissaliusanut pitsanngorsaaqataasinnaanersoq aammalu taakkua aallarnisaaneranni tapersersuissanersoq, pillugit patajaatsumik aalajangiinissamut tunngavissaqalernissaaq Naalakkersuisut kissaatigaat.

Peqatigisaanik misissuineri aamma tapersiisarnermut aqqissuussinerit atuutereersut, atitunerusumik isigalugu aallarnisaasunut tapersiisareersut, sillimaffigineqassapput. Suliniutissat nutaat aqqissuussinernut atuuttunut, aqqissuussinerni atuutereersuni ingerlatsivinni aqunneqartut, tapersiisinnaanissaasa qulakkeernissaa, ukkatarineqarpoq. Akikillisaanermut aqqissuussisoqassappat tamanna inuussutissarsiutinik siuarsaanermi periaatsimut maannakkut atuuttumut qanoq tulluarnulerinnaanersoq nalilersorniarlugu, suliaqartuusut atuutmassutillit qanimut oqaloqatigineqarnissaat pingaaruteqarpoq. Tamatumani aqqissuussinerit nutaat, pisariaqanngitsumik qalleraatsitsinani, aallarnisaasut nukittunerusunik avatangiiseqalernissaannut iluaqutaasinnaanissaat qulakkeerneqassaaq.

Imminut pilersornerup iluani aallarnisaanermut avatangiisinut akikillisaasarneq nukittorsaasinnaanersoq, taamaallillunilu suliffeqarfiit nutaat amerlanerusut tunisassiornerminnik annertusititsinissamut ineriartortitsinissamullu pitsaanerusunik tunngavissaqalernissaannik qulakkeerissanersoq, pillugu pisariaqartunik ilisimasaqalerneq, misissuinerup sunniutigisagaa naatsorsuutigineqarpoq.

Iliuusissaaq

Imminut pilersornerup iluani suliffeqarfinnut aallarlerlaanut innaallagiamut imermullu akikillisaasarnermi aallarnisaanermut tapiissuteqartarnermik imaluunniit inuussutissarsiutinik siuarsaanermi akikillisaasarnermik pilersitsinermut atasumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutassat suussanersut, misissuisoqassaaq.

Suliffeqarfiit sorliit taamaattumi pineqartunut ilaatinneqassanersut nasuiarneqassaaq killissalorsorneqassallunilu, ilanngullugu akikilliliinissamut nalilersuineri tunngavissarititaasunik pilersitsineq kiisalu naliliineq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Aallarnisaanermut tapiissutinik imaluunniit inuussutissarsiutinik siuarsaalluni akikilliliisarnermik atuutitsilernerimi aningaasartuutaasinnaasut iluanaarutaasinnaasullu pillugit paasisutissanik piniarnissamut misissuqqissaarnissamullu aningaasaqarnikkut isumalluutissaqarnissaaq misissuineri pisariaqartussaavoq. Taamatut aqqissuussinermi aningaasaqarnikkut nammagassat qanoq annertutigissanersut, aammalu akikillisaanerp allaffissornikkut aqunneqarnissaanut aningaasanik sunik immikkoortitsisoqassanersoq, nalilersuineq, tassani ilaatinneqarpoq.

Tamatuma saniatigut, inuussutissanik tunisassioortunut nutaanut taper-sinermi aammalu aallarnisaasarnermik siuarsaanermi aningaasaqarnikkut iluanaarutissaasinnaasut, akikillisaasarnermik pilersitsinermi allanngutsaaliuinerimilu aningaasartuutissanut illuatungiliisnaanersut, misissuineri nalilersorneqassaaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Misissuinerup ingerlanneqarneratigut, akikillisaasarneq najukkami inuussutissanik tunisassiornerup ineriartortinneqarneranut qanoq sunniisnaanersoq, Naalakkersuisut itinerusumik paasisimaarillissavaat. Taamatut aqqissuussinermi nutaaliorneq siuarsarneqarsinnaanersoq, aallarnisaanermi aporfissat annikillisinneqarsinnaanersut aammalu najukkani inuussutissanik tunisassiorneq annertusitinneqarsinnaanersut, misissuineri qulaajaavigineqassapput.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiuutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut Inatsisillu Atuutissinneqarnerannut Naalakkersuisoqarfik
- Nukissiorfiit

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Suliffeqarfiit akikillisaanermut aqqissuussinermik iluaquserneqartussat

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Imermut innaallagissamullu akikillisaaneq iluaqutaasoq paasinarsissappat, nioqqutissat pissarsiariuminarnerulersinnaapput, tamannalu Illoqarfimmiup kissaataannik naammassinnissaaq.

Ilisarnaat 3: Angut inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Sumiiffimmi najukkami tunisassioortunut nutaanik periarfissaqalersinnaavoq aammalu najukkami inuusutissanik ineriartortitseqataasinnaalluni.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnert

- Aallartittut amerlasuut akikillisaasarnermik atuisinnaasut
- Aallartittut amerlasoorpassuit piffissap akikillisaaviusup kingorna sulit tunisassioortut

Siunnerfik 2: Piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaa

Siunnerfik 2-miipput aningaasaqarnikkut imminut pilersornermut iluaqutaaginnanngitsumik, kisianni aamma innuttaasut peqqissusaannik inuulluataarnissaannillu pitsanngorsaasussamik, najukkani inuussutissanik tunisassiornerup piujuartussatut peqqinnartutullu siuarsarneqarnissaa. Siunnerfiup taassuma angunissaanut tassani pingaartumik najukkanik aallaavilimmik nerisat pitsaernerpaamik agguataarnissaannut periusisiamik siamarterinissaaq ukkatarineqassaaq. Nunatsinni pinngortitami isumalluutinik atorluaanikkut silallu pissusianut tunngasutigut inuussutissanik tunisassiornerminik nukittorsaanissamut asseqanngilluinnartunik periarfissaqarpugut. Taamaakkaluortoq nerisat pitsaernerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaqarpoq, ullumikkut danskit nioqqutissaannik tamatigut innuttaasunit pissarsiarineqarsinnaasannngitsunik aallaaveqartumik imaluunniit inuiaqaatigiit inuussutissani pingaernerutitaannut naleqqussagaannngitsumik. Tamatumani najukkani inuussutissat inuussutissartallinnillu pisariaqartitsineq takuneqarsinnaannngillat. Taamaattumik nerisat pitsaernerpaamik agguataarnissaannut periusissiap Kalaallit Nunaanni pisariaqartitanut naleqqussagaannissaa, najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaanut, pisariaqarpoq. Aamma takuneqartarpoq inuussutissat pisarineqarnerpaasartut tassaasut sodavandit, immiaaqqat aamma Fastfood.⁷ Taamaattumik najukkani inuussutissat pitsaasut, peqqinnartut inuussutissartaqarluartullu annertunerusumik ukkatarineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

Tamatuma saniatigut aamma kalaallit nerisarnerannut nalunaaqut-siussaqaarnissamut periarfissaqaqarnersoq misissorneqassaaq. Tamanna pitsaassutisnik qularnaveeqqutissatut, najukkani tunisassianut atuisartut tatiginninnerannik nukittorsaaussatut aammalu najukkani nioqqutissiat pisiniarfinni ersarinnerulersinnissaannut ilisariumarnerulersinnissaannullu, atorineqarsinnaavoq.

Taamaattumik piujuartussamik peqqinnartumillu najukkani inuussutissanik tunisassiornerup siuarsarnissaanut siunnerfiit ilaat makkua allattorneqarput:

1. Nerisanut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq
2. Kalaallit Nunaanni nerinermit nalunaaqutsiinissamut periarfissanik misissuineq
3. Najukkani aalisakkanik tunisassiornerup nukittorsarnissaa

⁷Kattulluta Inuuneritta Ukiuoorutimik nalunaarusiaq 2023

Siunnerfiit ilaat 5: Nerisanut ilusiliamik nutaamik pilersitsineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartooq

Maannakkut nerisat pitsaernerpaamik agguataarnissaannut takussutissiaq, Kalaallit Nunaanni takuneqarsinnaasumik saqqummiunneqartooq, danskit nerisassanut pitsaernerpaamik agguataarinnermut takussutissiaat malillugu suliaavoq. Tassani taamaalliluni inuussutissat tunisassiaqut asseqanngitsut takuneqarsinnaanngillat. Ilisimatusarnermi nutaanerusumi aamma ilaati-gut mikisuaqqanik uumassuilerinermi ileqqusumik nerisaqarnerat aam-malu najukkani nerisarineqartartut timikkut tarnikkullu qanoq pitsaasumik malitseqartarnerat ukkatarineqarpoq⁸. Tamatuma saniatigut maannakkut nerisassanut siunnersuutit pisoqalimapput, taamaattumik taamatuttaaq taakkua nutarterneqarnissaat pisariaqartinneqarluni. Nerisassanut siunnersuutit aamma inuussutissanik, Kalaallit Nunaanni pissutsi-nut naleqqussakkanik, annertussusissanut inassutigineqartunik imaqas-sapput.

Taamaattumik siunnerfigineqarpoq, nerisassanut ilusiliani nutaani najukkani ileqqusumillu inuussutissat amerlanerusut akuulersinnerisigut, innuttaasut akornanni peqqinnarnerusumik nerisaqartarnerup siuarsar-nissaa.

Sunniutaasussatut naatsorsuutigineqartooq tassaavoq, nerisassanut ilusiliaq nutaaq kalaalimernit pillugit eqqumaffiginninnerulersitsissaa-soq, najukkani inuussutissanik inuussutissartaqarluartunik atuineruler-sitsisussamik.

Ilisimatusarneq nutaanerpaaq aallaavigalugu, tamanna peqqussutisip aammalu innuttaasut akornanni inuulluataarnerup pitsaanerulernerannik malitseqarsinnaavoq, pitsaanerulusunik nerisaqartalerneq pissutigalugu siunissami inooriaatsimi nappaatinngortartut annikillisinneqartussaallutik⁹. Tamatuma saniatigut tamatuma inuussutissanik najukkani tunisassiarine-qartunik ujartuisarneq annertunerulersittussaavaa, najukkani inuussutissa-nut aningaasaqarneq nukittorsartussaallugu.

Iliusissaq

Nerisassanut ilusiliamik nutaamik, kalaallit nerisarnermi kinaassusaannik ilaatitsisumik ineriartortitsisoqassaaq, peqatigisaanik nunap immikkoor-tuini assigiinngitsuni nerisarineqartartut aammalu ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu inuussutissat assigiinngissitaarnerat erseqqissarneqas-sallutik. Tamatuma saniatigut nerisassanut ilusiliap ukioqqortussutisini tamaginni inissisimasunut paasiuminartuunissaa pissarsiariuminartuunis-saalu isumagineqassaaq.

Nerisassanut siunnersuutit 10-t peqatigisaanik nutarterneqassapput, taamaallit taakkua maannakkut nerisarineqartartunut naleqqutillis-sallutik. Tamatuma saniatigut nerisassanut siunnersuutit assigiinngitsut ukkatarineqassapput, taamaalliluni peqqissunut, napparsimasunut, utoqqarnut, naartusunut meeqqanullu Kalaallit Nunaanni nerisassanut siunnersuuteqassalluni.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Nerisassanut ilusiliamik suliaqarnissamut, tamatumalu kingorna taassuma nittarsaannissaanut aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartus-saavoq. Pingaartumik Kalaallit Nunaanni inuussutissat iluanni immikkut ilisimasallit akuutinneqarnerannut aningaasartuuteqartoqassaaq.

Naatsorsuutigineqarpoq nerisanut attuumassutilimmik nappaateqaler-tarnerit annikillisinneqarneranni, peqqinnissamut aningaasartuutissanik ungasissumi sipaaruteqartoqassaaq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani nerisassiasat ukkatarineqarnerulissapput aammalu najukkani nerisassiasat ujartorneqarnerulissallutik. Tamanna isumaqarpoq, najukka-ni nerisassiasanik pisisarneq annertunerulissaaq. Tamatuma saniatigut piujuartitsiviusumik inuussutissanik tunisassiorneq, najukkani avatangiisi-nut silallu pissusianut naleqqussagaasoq, pilersinneqassaaq.

AKISUSSAASUT

- Peqqussutisimut Naalackersuisoqarfik
- Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik
- Meeqqanut Inuusuttunullu Naalackersuisoqarfik (Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik/Paarisa)

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Peqqinnissaqarfimmi sulisut
- Inuussutissanut immikkut ilisimasallit
- Nerisassanut timigissarnermullu siunnersuutit

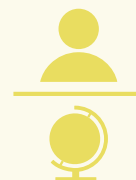
⁸ Aviaja Lyberth Hauptmann (2024) 'Food sovereignty in Kalaallit Nunaat' Food and Foodways, vol. 32, No. 4: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07409710.2024.2405795>

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq najukkami atortussiassanik atuereeraluartoq, nerisat pitsaanerpaamik agguataarnerannut periusissiami imminut pilersorluni nerisaqarnermik kulturilik akuersarneqartussaavoq aammalu inuussutissat nerisagai erseqqissartussaallugit. Taamaattumik taamatut imminut pilersornera sunnerneqartussaangilaq, kisianni kinaassusaanut pitsaasumik sunniuteqarsinnaalluni.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut periusissiaq peqqinnarnerusumik nerisarnissamut najukkanilu atortussiassanut paasisimaarinnitsilissaaq, najukkani nerisassanik toqqaanissap ajornanginnerulernissaanu pissarsiariumarnerulernissaannullu iluaqutaassalluni.

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Soqutiginaateqarsinnaavoq, tassami najukkani inuussutissat nerisani qanoq akuutinneqarsinnaanersut tamanna paasisimasaqalersitsisussaammat.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut periusissiaq nutartigaq, nunarsuarmioqataarpalaartup nerisaanni najukkani nerisassiassat pillugit ilinniarnissaanut akuutitsialernissaanullu iluaqutaassaaq. Najukkani nerisassiassat qanoq nerinissani nutaaliaasuni atorneqarsinnaanersut, tamanna pitsaanerusumik paasititsisussaavoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnert

- Inuussutissat najukkami tunisassiarineqartut nerisassanut ilusiliami akuutinneqartut amerlassusaat
- Nerisarisartakkat allangornerat
- Peqqissutsimut tikkuussisut, soorlu inooriaatsini nappaatit, soorlu sukkoq, annikillillutik

Case 2: Mike Keen aamma Kalaallit Nunaanni superfood

2023-mi tuluk igasoq Mike Keen, Qaqortumiit Uper-narvimmut 2200 kilometerinik isorartussuilimmi qajartorluni angalavoq. Anguniagaraa ilaatigut ullut 75-it ingerlaneranni kalaallit nerisassaannik 100%-imik nerisaqarnermini, timini qanoq qisuariassansoq misissornissaa.

Angalanermini ingerlanerani Keen-ip peqqissutsini anner-tuumik pitsanngoriarsimasoq misigisimavaa. Eqqarsar-taatsimini peqqissutsimi pitsaanerpaanerata saniatigut, ullormut nalunaaquttap akunneri arfinilinniit arfineq pingasunut ullut tamaasa qajartoraluarluni, ataatsimut isigalugu nukissaqarnera nalinginnaasuunngitsumik annertusimavoq. Aallaqqaammut annertuumik oqilisi-mavoq, kisianni piffissap ingerlanerani oqimaassusaa aalajaatsunngoqqissimalluni, soorlulu sooq oqimaassu-sissani pitsaanerpaaq oqimaassuserilerlugu. Tamatuma saniatigut angalareernerata kingorna aaversittarnerisa takutippaat, immap uumasuinik annertuumik nerisa-qaraluarluni, saffiugassanik oqimaatsunik aavata ako-qarnera angalanissaa sioqqullugu pisutut annertus-suseqartoq.

Keen-ip peqqissutsikkut nammeneq timimini paasisani pissutigalugit, kalaalimernit iluaqutissartaqarlunarnerat inunnt paasitinnissaa siunnerfigilersimavaa. Taamaat-tumik maannakkut iganermut ilitsersuutitik atuakkiu-lerutorpoq, kalaalimernit nerisassiassat qanoq iluaqu-tissartaqartiginersut takutinnissaa anguniagaralugu.

Peqqissutsikkut paasisat pitsaasut taakkua, nerisas-saannik aallaaveqarnerusumik nerisaqarnermi inuussu-tissartalitsigut iluaqutissartaasut ersarinnerulersinnis-saannik pisariaqartitsinermut, tapersiipput, tamannalu nerisat pitsaanerpaamik agguataarnissaannut takussu-tissiap nutarterneqarnerani ilaatigut iluaqutaasinnaas-salluni.

knr.gl/ki/nutaarsiassat/2200-kilometerinik-isorartugisumi-ulluni-76-ini-qajariartog

Siunnerfiit ilaat 6: Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsiinissamut periarfissanik misissuineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaat naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsiisarlernissamut, najukkaneersunut inuussutissanut akuersissummik allagartaliiffiusartussamik siuarsaassamillu, periarfissanik misissuineq ineriartortitsinissarluni. Tamanna pitsaassutsimut piujuartitsinermullu akuerisaasumik malitassaqaalersitsissaaq, atuisartut tatiginninnerat sakkortunerulersis-sinnaallugu aammalu nunami namminermi nunanilu tamalaani kalaallit tunisassiaannik ersarinnerulersitsissalluni ujartuinerulersitsissallunilu.

Tamatuma saniatigut aamma nalunaaqtsiinermit, inuussutissat pisiarineqartut procenttingorlugu qanoq annertutigisortaat najukkani tunisassiaanersut, takutitsissusami, iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu misissorneqassapput. Taamatut nalunaaqtsiineq neriniartarfinni, kantianani sullissivinnilu atorneqarsinnaavoq.

Sunniutaasussat naatsorsuutigineqarpoq, kalaalimernit ersarinnerulersinneqassasut. Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsiussaq, nioq-qutissaq najukkameersuunersoq sukkaasumik paasisimaarilernissaanut atuisartunut iluaqutaasinnaavoq. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsiussap, nioq-qutissat Kalaallit Nunaanneersut PR-mi naleqarnerulersissinnaavai, peqatigisaanillu nunatsinnut nuuttut nerissanut kultureqarnermi akuulersinnissaanut nalunaaqtsiussaq iluaqutaasinnaavoq aammalu najukkani nerisassiasat suussusersisinnanissaanut iluaqutaasinnaalluni.

Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, siunnerfiit ilaat piujuartitsiviusumik tunisassiornermi periaatsimik aammalu tunisassiorlut akornanni pitsaassutsinut malitassanik siuarsaassasooq.

Iliuusissaq

Siullermik pingaarnertullu, Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsi-ussinissaq ujarorneqarnerisooq pingaartinneqarnerisooq niuerfimmi misissuinermit ingerlatsisoqassaaq.

Tamatuma saniatigut nerinermut nalunaarutsiussinissamut tunngavissarititaasut ersarissut nassuiaasiorneqassapput, ilanngullugit sumingaa-neerfiinut, pitsaassusaannut, piujuartitsinissamut tunisassiornermullu periaatsinut piumasaqaatit.

Taamatuttaaq tunisassiat kattuffiillu nalunaaqtsiussivigineqarsimasut tunngavissarititaasunik naammassinninnissat qulakkeerniarlugu, arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik misissuisarnernik ilaqartinneqartumik, allagartaliisarnermut sulianik ingerlatitsivissanik pilersitsisoqassaaq. Najukkani tunisassiorlut akuersissummik allagartaliinissamut piumasaqaatinik naammassinninnissamut ilinniartinneqassapput aammalu tunisassiorluaqqanut tapersiineq neqeroorutigineqassalluni. Tamatumani piumasaqaatit naammassineqarnissat qulakkeerniarlugu, allaffissornermi annertunerusumik periaaseqarnissaq pisariaqartussaavoq. Naggasiutigalugu allagartaliinissamut piumasaqaatit inuiaqatigiinnut atorfissaqartitanullu naleqqussarneqassapput.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqtsiussisarnissamut periarfissat misissorneqarnerannut aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattoq aamma naatsorsuutigineqarpoq, tunisassiat nalunaaqtsikkat ujarorneqarnerullissasut. Tamatuma saniatigut ungasin-nerusumi isertitaqarfissaqaalersinnaavoq, tassani nerinermut nalunaaqutserneqarsimaneq akuerisaanerlu avammut nioqquteqarnissanut nutaanut ammaassisinnaalluni.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Nerinermut nalunaaqtsiineq najukkani inuussutissanik tunisassiornermut siursaaqataasinnaavoq. Tamatuma saniatigut najukkani inuussutissanik tunisassiornerup avatangiisinut isumannaatsuuginnarnissaa aammalu ungasissumut imminut pilersornermut iluaqutaanissaa qulakkeerniarlugu piujuartitsiviusumik tunisassiornermi periaassiat ukkatarineqassapput. Najukkani inuussutissanut niuerfeqarneq nukittoq, tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaanni patajaannerusumik akiuussinnaassuseqarnerusumillu passussiviusinnaasumik inuussutissanut suliaasaqarfegarnissamik qulakkeerisussaavoq.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiuinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik
- Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Inuussutissarsiornermi kattuffiit tunisassiorlut
- Atuisartut

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalermermi kalaallit nioqutissiaannik toqqaanissaq ajornanginnerulissaaq. Tamatuma saniatigut nammineq atuisartutut nammineq toqqaanermi najukkani tunisassioortunik tapersersuinissap qulakkeernissaanut tamanna sakkussaalluarsinnaavoq.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalerneq, pisiniarfinni najukkani piujuartitsillunilu tunisassianik toqqaanissamut tunngatillugu, nunarsuarmioqataarpalaartumut naqitsissutaalluarsinnaavoq.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik

Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutsiisalermermi kaffisoriarnermik nuannarisalik kalaaliminernik toqqaanissaa ajornanginnerulersinneqassaaq. Taamatuttaaq kalaaliminernik toqqaanissaq ulluinnarni tamatuma ajornanginnerulersissavaa.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Tunisassiat akuersissummik allagartalerneqartut amerlassusaat, tassa imaappoq tunisassiat Kalaallit Nunaanni nerinermut nalunaaqutserneqarsimasut nalunaaqutaqartullu annertussusaat
- Niuerfimmi kalaalimernit nerinermut nalunaaqutserlugit allagartalerneqarsimasut amerlassusaat
- Nerinermut nalunaaqutsiussamut atuisartut eqqumaffiginninnerisa tatiginninnerisalu annertussusaa, niuerfinni misissuineritigut uuttorlugu
- Tunisassioortut piujuartitsiviusumik tunisassioortunik periaatsinik atuutsitsilersimasut amerlassusaat

Case 3: Pinngortitami oqimaaqatigiinnermik mianerinninnerup Danmarkimut aqqutaa

2003-miilli nioqqutissanik pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu nioqqutissiarineqartunik qallunaat atuinerat malunnaatillimmik annertusiartorsimavoq. Tassungarpiaq tunngatillugu pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu inuussutissianik pisiniarfinni kaaviiartitat 2003-mi 2 mia. koruuniullutik ullumikkut 16 mia. koruunit missaannik annertussuseqalersimapput.

Økologisk landsforening-ip nalunaarusiaa 2023-meersoq naapertorlugu ineriartornermut pingaartumik marluk pissutaapput: qallunaat avatangiisinik peqqinnissamillu ukkatarinninnerulernerat kiisalu pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu suliasaarfii nittarsaassisarnerminnik tunisassianillu ineriartortitsinerminnik annertusiartortitsimanerat. Taamatut paasinnineq Landbrug & Fødevarer-mit misissuinermit taparserneqarpoq, tassani takutinneqarluni 2019-imi inerititani naatitanilu seqqarsaanerup sinnikui pinngitsoorniarlugit, avatangiisit aamma imeq imerneqarsinnaasoq illersorniarlugit kiisalu uumasut pitsaanerumik atugaqarnissaannut iluaqusiiniarluni, pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu pisiniartarnermut pissutaasuni taaneqarnerpaasartut. Pinngortitami oqimaaqatigiinneq mianeralugu nioqqutissat tunisassiatut ikittuinnartut aallartikkaluartut, tamatumani akisunerullutik aallartikkaluartut, ujartuinerup annertusiartornera annertunerusunik tunisassioralernermik kinguneqarpoq, taamaalillunilu akigititat appasinnerulerlutik.

issuu.com/okologidk/docs/markedssrapport-2023 - alle sider - enkelsider - u MergedFile (ernaeringsfokus.dk)

Case nittarsaassinerup tunisassianillu ersarinnerulersitsinerup, annikitsumik tunisassiarineqartut "nalinginnaasunngortillugit" iluaqutaasinnaaneranut, assersuutissaavoq. Nerinerup nalunaaqutsiussaq taamaaqataani Kalaallit Nunaanni nioqqutissiat najukkameersutut, piujuartitsivi-usutut immaqalu inuussutissartaqarlutut nutaamik nittarsaanneqarnissaannut tunngavissisinnaassaaq, peqatigisaanillu pisiniarfinni nioqqutissat assigiinngitsut suminganeerfiat atuisunit eqqumaffigineqarnerulersinnaalluni.

Siunnerfiit ilaat 7: Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartog

Siunnerfigineqarpoq, innuttaasut aamma suliffeqarfiit akunnattumik angissusillit aalisakkap tamakkiisumik atorluarneqarnissaanik ilinniartineqarnerisigut, najukkani aalisakkanik tunisassiorneq pitsaanerulersineqassasoq annertunersineqassasorlu. Tamatumani aalisakkanik piareersaalluni suliarinninnermut periaatsit assigiingitsut sapinngisamik pitsaanerpaamik atorluarneqarnissaat qulakkeerneqassaaq, tamannalu immiut pilersornermik annertunersitsisinaavoq nerisassanillu maangaannartitsisarnermik annikillsitsisinaalluni. Aalisakkap tamakkiisumik atorluarneqarnera aamma nerukkaatissanik tunisassiornermut igitassartaannik atuinerusinaavoq. Ilanngullugu aamma saniatigut pisat atorluarneqarnerunissaat pisariaqartinneqarpoq. Assersuutigalugu Halibut Greenlandip saniatigut pisanit eqalussuup nuliaannik tunisassiornermik ineriartortitsineq ingerlappaa. Piujuartitsiviusumik aalisarnerup angunegarnissaanut, isumalluutit pigisagut atorluarnerussavagut, taamaalluni maangaannartitsisoqartassanani. Aalisakkanik isumalluutit sunniuteqarluarnerusumik piujuartitsiviusumillu atorluaaneq, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Najukkani ilinniartit
- Aalisarnermut kattuffiit suliffeqarfiillu
- Innuttaasut

Iliusissaq

Aalisakkanik piareersaalluni suliarinninnermut, soorlu pujoorinnermut, panertitsinnermut, tarajorterinnermut, seernartullisarnermut, periaatsini assigiingitsuni aammalu periaatsini allani ileqqorineqartuni nutaaliaasunilu pikkorissaasoqartalissaaq aammalu suliaqarluni isumasioqatigiissitsisoqartalissalluni. Pikkorissaanerit aamma suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerit imarisaasa qaffasissumik pitsaassuseqarnissaat naleqquttuunissaallu qulakkeerniarlugu, najukkani immikkut paasisimasagarluartut suleqatigineqalersinnaapput. Nunatsinni nuierfinnut tunisassianik ineriartortitsinissamut tunngatillugu periarfissaqarfiusut annertooujussuupput, tassanilu nunat allat isumassarsiorfissatut aamma qiviarneqarsinnaapput. Alaskami assersuutigalugu tunisassiamik siviisuumik ajortittussaangitsumik neqeroruteqarnissamut, aalisakkat pujukat imaluunniit tarajortikkat igalaaminernik puulerlugit tunisassiorneq misilerarneqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni inuit akornanni attaveqatigiitartitit aqqutigalugit aalisakkanik, paarnanik, issittup naasuinik, naasunik qeqqussanillu atuineq pillugu nammineq suliniuteqartorpassuaqareerpoq.

Tamatuma saniatigut aalisakkat qanoq pitsaanerpaamik atorneqarnissaannut paasititsiniaasoqarsinnaavoq, taamaaliornikkullu aalisakkap tamakkerlugu qanoq atorneqarnissaa kikkut tamarmik ilisimassagaat qulakkeerneqarsinnaalluni.

Naggataatigut aalisakkat igitassartaasa igitassatut iginnissaannut taarsiullugu, qanoq atorneqarnissaat ukkatarineqalersinnaavoq. Aalisakkat igitassartaannik atuinnermut assersuutissaavoq Milak Productions, aalisakkat igitassartaannik qimminut qimuttunut nerukkaatissanik tunisassiornermut atuisartog. Aalisakkat igitassartai aamma annikitsumik nunalerinnermi naatsitsisarfirmillu naatsitsinnermi naggorissaatitut kiisalu kukkukuut nerisassaattut atorneqarsinnaapput. Aamma aalisagaq tamakkerlugu atorluaanissamut allanik periarfissaqarpoq, aamma inuussutissalerinnermut suliaasaqarfiup avataani: assersuutigalugu aalisakkat amii pinnerasiornermut, taskiliornermut, peqqinnartunik tamulugassanut imaluunniit amernut atorneqarsinnaapput.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Pikkorissaanerit aamma suliaqarluni isumasioqatigiissitsinnermut, kiisalu paasititsiniaanerit suliaqarnermut, aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Taamaattoq naatsorsuutigineqarpoq nerukkaatissanik eqqussuisarneq annikinnerulissasoq, peqatigisaanillu nutaanik suliffisaqalersitsisoqarsinnaasoq suliaqartoqarnerulertoqarsinnaasorlu.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani aalisakkanik tunisassiornermik nukittorsaaneq immiut pilersornermik annertunersitsisissaaq. Tamatumani saniatigut tamanna piujuartitsiviuinerusumik inuussutissanik pilersuinnermut tapertaaqataasinaavoq, tassami aalisagaq tamakkerlugu atorneqartussaammat.

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq aalisagartaminik pisaminillu maangaannartitsinani atorluaanissamut nutaanik sakkussaqalersinnaavoq, taamaalillunilu imminut pilersornerulersinnaalluni.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Aalisakkanik tunisassiornerup nukittorsarneqarnerani aalisakkanik najukkami pisinissamut periarfissanik amerlanerulersitsissaaq. Tamanna taamaalilluni aamma pissarsiariuminarnerulersitsissaaq aammalu illoqarfimmiumut najukkami nerisassiassat toqqarnissaat ajornanginnerulersissallugu

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Naatsorsuutigineqarpoq najukkami aalisakkanik qinigassaqaqarnerulissasoq. Tamanna inuusuttumut inoqarfimmit minnerusumeersumut najukkani nerisassiassanik pissarsiariuminarnerulersitsisnaavoq.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Aalisakkanik tunisassiornerup piujuartitsiviusumik atorluarneqarnissaanik ukkatarinninnerulernemi, kiisalu pissarsiariuminarnerulersitsinermi nunarsuarmioqataarpalaartoq najukkani nerisassiassanik toqqaanissamut periarfissaqaqarnerulersitsissaaq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaernerit

- Ukiumut pikkorissaanerit neqeroorutigineqartut peqataasullu amerlassusaat
- Najukkani aalisakkanik tunisassiornerup, najukkani suliarineqartut, annertussusaat
- Aalisakkanik aamma aalisakkanik tunisassianik imminut pilersornerup annertunerulersinera

Case 4: aalisakktat 100%-imik

Aalisakktat 100%-imik suliniutaavoq, suliffissuit arlallit ataatsimoortut, aalisakkeriveqarnerup iluani suleqatigiinnissamik, nutaaliornermik aallarnisaasarnermillu siuarsaasullutik suleqatigiiffianit Icelandic Ocean Cluster-imit aallartinneqartoq. Suliniummi anguniagarineqarpoq aalisakkeriviit aalisartullu aalisakkanik annertunerusumik atorluanaanissaannut isumassarsiortitsinissaq, taamaaliornermi aalisakktat tamarmik immikkut aningaasaqarnikkut atorluarneqartarnerat annertusitineqassalluni. Aalisakktat qaleruallillu, kisianni aamma ulluinnarni nerisanut tapiliuttakktat, nakorsaasiat aamma ilusilersuilluni tunisassiat aalisakkanit aalisakkaneersuniillu suliarineqartarput, taamaatumik Islandimi inuiaqatigiit ilarpasui atorluanerunissamik soqutiginnipput.

100% Fish aalisakkanik Islandimi tunisassiarineqartunik qinigassanik saqqummiivoq.

Aalisakktat atorluarneqarnerunissaanut ilisimatusarneq nutaaliornermi tamatumunnga siunnerfeqartinneqarput, tamannalu pitsaasunik inerneqarsimalluni. Assersuutigalugu Islandimi saarullinnik tunisassiorlut ullumikkut tunisassiasamik 80 %-ia angullugu atuisarnerat nalinginnaasuvoq. Tamatuma saniatigut piareersaalluni suliarinninneq passussisarnerlu pitsaanerulersimapput. Aalisakktat niaquinik saaniinillu panertitsisarneq tamatumunnga assersuutisaalluarpot. Tunisassianik taakkuninnga tonsikkaanik ukiut tamaasa siusinnerusukkut maangaannartinneqartartut atortoralugit sanaartortoqarpoq avammullu nioqquteqartarluni.

Case isumalluutini najukkameereersuni, amerlanertigut tunisassiorneri ingerlasarnerini atortorissaarutinilu ineriartortitsinerup sunniutigisaanik, atorluarneqarnerusinnaasuni sunniuteqarluarnerusinnaasunilu, periarfissarpassuaqarneranut assersuutissaavoq. Taamaattoq amerlanertigut tamatumani suleqatigiinnermi sunneeqatigiittoqarsinnaarneranut paasisimaarinnilernissamut periarfissanik pisariaqartitsinernillu ilisimasanik katersisinnaasumik, qitiusumi ataqatigiissaarisussamik immikkoortortaqaarnissaq pisariaqartarpoq.

100% Fish - Íslenski sjávarklasinn
sjavarklasinn.is

5.2 Ukkatarineqartoq 2: Naalackersuisut aqutissiuussisut

Inuussutissalerinermut sulliassaqrifiup iluani suliaqartuusut assigiingitsut akornanni suleqatigiissitsinissamut ataqatigiissaarisitsinissamullu Naalackersuisut qitiusumi aqutissiuussisut atuutissapput. Siunnerfilinnik suliniuteqarnikkut periusissatigullu suleqateqarnikkut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassortut allallu soqutiginnittut akornanni paaseqatigiittarnerup suleqatigiinnerullu nukittorsarneqarnissaat, najukkani nerisassiasat siuarsarnissaannut innuttaasullu kalaaliminernik atuinerulernissamut isumassarsiortinnissaat Naalackersuisut siunnerfigaat. Ukkatarineqartumi tassani siunnerfiit aamma siunnerfiit ilai arlallit, ataatsimoorlutik Kalaallit Nunaanni imminut pilersornermik piujuartitsinerulertussat, ilaatinneqarput.

Periusissiami paasissutissanik nalunaarsukkanik sukumiisumik katersineq aallaavigalugu siunnerfissat marluk aalajangersarneqarput:

1. Suleqatigiinnikkut nittarsaassinikkullu Kalaallit Nunaanni imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera
2. Najukkani nioqqutissaannik eqqumaffignilersitsineq atuinerulersitsinerlu

Siunnerfik 3: Suleqatigiinnikkut nittarsaassinikkullu imminut pilersornerup nukittorsarneqarnera

Siunnerfigineqarpoq inuussutissalerinermut sulliassaqrifimmi suliaqartuusut assigiingitsut akornanni suleqatigiinnerulersitsinissaq. Suleqatigiinnerup siuarsarneratigut najukkani tunisassiat innuttaasunut pissarsiariumarnerulersinneqarnissaat ilimanaateqarnerullisaaq. Tamatuma saniatigut suleqatigiinnerulerneq najukkani atortussiasat nerisassiasallu pillugit pitsaanerusunik oqaluttuassaqaalersitsisoqassaaq, taamaattumillu atuisartut najukkani tunisassianut eqqumaffigninnerulersinneqassallutik akuersaarnerulersinneqassallutillu. Apersuinerni tunisassiertuniit aamma ataasiakkaanik nioqquteqartuniit oqaatigineqarpoq, imminnut attaveqatigiinnerunissaq suleqatigiinnerunissarlum maqaasillugu, tassani pingaartumik inissisimanerminnut, ilisivinni najukkaneersunik nerisassiasanik amigaateqarnermut pingaaruteqartumut, paaseqatigiittoqarani. Tamatuma saniatigut aamma apersuinerni oqaatigineqarpoq, kalaallit nerisassanut kultureqarneranni inuit sunniuteqarnerpaat, nerisassanut kultureqarnitsinnik nittarsaasseqataasinnaasut nukittorsaaqataasinnaasullu, katersuutinneqarnissaat pisariaqartinneqartoq.

Taamaattumik siunnerfiup ataani siunnerfiit ilai makuussapput:

1. Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassortut aallarnisaasullu qanimut suleqatigiinnissaannut aqutissiuussineq
2. Kalaallit nioqqutissaannik nittarsaassinialuni Kalaallit Nunaanni nerisassanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimut suleqatigiillersitsineq aqutissiuussinerlu

Siunnerfiit ilaat 8: Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, tunisassiortut aallarnisaasullu qanimut suleqatigiinnissaannut aqutissiuussineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoo

Siunnerfigineqarpoq, pisiniarfinni kalaaliminernik pissarsisinnaanerulernissamut tuniniaanerulernissamullu, Kalaallit Nunaanni ataasiakkaanik nioqquteqartartut, najukkani tunisassiortut aallarnisaasullu akornanni suleqatigiillersitsisoqassasoq suleqatigiinnerlu nukittorsarneqassasoq.

Ataasiakkaanik nioqquteqartartut, najukkani tunisassiortut aallarnisaasullu akornanni ersarinnerulersitsisoqarnera, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarpoq. Oqaloqatigiinneq pilersuinissaq pillugu aalajangersimasunik tutsuigintartunillu isumaqatigiissuteqarnernik pilersitseqataasinnaavoq, taamaalillutik illuatungeriit tamarmik imminut tatigilersinnaallutik.

Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, ataasiakkaanik nioqquteqartartuni kalaaliminernik tuniniaasalernissaq ilimanaateqarnerulissasoq annertunerulissasorlu. Tamanna najukkani tunisassiortut tapersorsorneqarnerulernerisigut najukkani aningaasaqarnermut nukittorsaassaaq.

Tamatuma saniatigut tamanna aamma najukkani tunisassiat iluaqutissartai pillugit atuisartut eqqumaffiginninnerulernerannut iluaqutaasussaavoq.

Iliuussisaq

Siullermik pingaarnertullu oqaloqatigiittarfissamik pilersitsisoqarsinnaavoq, tassani ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassiortullu pisariaqartitsinerit, anigorniagassat suleqatigiinnissamullu periarfissat oqallisiginiarlugit akuttunngitsumik naapittarsinnaallutik. Oqaloqatigiittarfik taanna Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissitunut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit ukiumut marloriarluni aqutissiuunneqartarsinnaavoq.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Suleqatigiinnerulernissamut aqutissiuussinissamut aningaasaqarnikkut isumalluutunik atuinissaq pisariaqartussaavoq, kisianni tamanna maannakut missingersuutiniissinnaasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Ataasiakkaanik nioqquteqartartunut tunisassianik neqerooruteqarnerup assigiinngisitaartinnissaa aammalu pisisussanik najukkani tunisassianik tapersersuerusuttunik pilersitsisinissaq periarfissaqartussaavoq. Tunisassiortunut pitsaanerusumik niuerfimiilernikkut aammalu tunisassiaminnik tunisissarnerit annertusitinnerisigut aningaasaqarneq patajaassuseqartussaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassiortullu akornanni qaninnerusumik suleqatigiinneq, najukkani tunisassionernik kalaaliminernillu atuinerimik annertusititsisussaavoq. Tamanna imminut pilersornerulernermut iluaqutaasussaavoq aammalu nioqqutissanik, maani nunatsinni taamaaqataanik tunisassiarineqarsinnaasunik, pisariaqartitsineq annikinnerulersinneqarsinnaalluni.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissitunut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Nalik Ventures

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Ataasiakkaanik nioqquteqartut
- Najukkani tunisassiortut
- Aallarnisaasut
- Inuussutissarsionerni kattuffiit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Naatsorsuutigineqarpoq ataasiakkaanik nioqquteqartartuni najukkani nioqqutissiat pissarsiariuminernerulissasut. Illoqarfimmioq pingaartumik pisiniarfinni pisiniartarpoq, taamaattumillu najukkani nerisassiassanik pisinissamut periarfissaqarnerulissalluni. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqarpoq, suleqatigiinneq pitsaanerulerualuarpat, ataasiakkaanik nioqquteqartartuni toqqagassat pisariitsut amerlanerulissasut.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Nunarsuarmioqataarpalaartoq aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartuni najukkani nerisassiassanik pissarsiariuminernerulersitsinissamut soqutiginnippoq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Suleqatigiinnerit pilersinneqartut amerlassusaat, ilanngullugu ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassioqartut akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinik nutaanik naliliineq
- Oqaloqatigiittarfinni peqataaneg, ilanngullugit ataatsimiinnerit aammalu pisortatigoortumik oqaloqatigiittarfinni peqataasut amerlassusaat
- Suliaqarluni isumasioqatigiinnerni peqataaneg, ilanngullugit tunisassioqartut suliaqarluni isumasioqatigiinnerni peqataasut amerlassusaat

Siunnerfiit ilaat 9: Kalaalimernit nittarsaanniarlugit Kalaallit Nunaanni nerisassanut kultureqarnermi inuit sunniuteqarluartut akornanni qanimut suleqatigiillersitsineq aqutissiussinerlu

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoo

Siunnerfigineqarpoq najukkani nunanilu tamalaani kalaalimernit nittarsaanniarlugit soqutiginnittut, ilanngullugit igasut, ilinniarsimasaminnik suliaqartut, sunniiniartartut, tunisassioortut allallu, nunarput tamakkerlugu assigiingitsut akornanni sakkortuumik sunniuteqarluartumillu suleqatigiillersitsisoqassasoq.

Kalaalimernit ersarinnerulersinneqarnerat ujarorneqarnerulernerallu, tunisassianik pitsaanerusermik nittarsaassisarneq ilisarnaatinillu pilersaarisarneq kiisalu nunami namminermi imminut pilersornerup annertussusaata tamarmiusup nukittorsarneqarnera, sunniutaasussatut naatsorsuutigineqarput.

Iliuissaaq

Soqutiginnittut pisortatigoortumik attaveqatigiiffeqalersinneqassapput, akuttunngitsumik naapittarlutik aammalu nittarsaassilluni ingerlatassat ataqatigiissaarniarlugit attaveqatigiinnermi aqutissaqartunik. Pingaartumik nittarsaassinnermi ingerlatassat siunnerfinnut atituunik eqquisussat ukkatarineqassapput, aammalu nerisassioinnermi najukkani nerisassiasat atornissaat qanoq ajornannginnerulersinneqassanersoq ukkatarinneqassallutik.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiuutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Igasut
- Sunniisartut
- Tunisassioortut

Attaveqatigiit aamma imminut pilersornermut iliuissat, suliniutissat pisariaqartitsinerillu oqallisiginissaannut periarfissaqassapput aammalu inassuteqaatit Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiuutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmut saqqummiunnissaannut periarfissaqassallutik.

Oqaloqatigiittarfik taanna ukiumut marloriarluni naalakkersuisoqarfik Imminut Pilersornermut atassuteqartuusoq suliaqassaqarfimmut akisussasoq aqutissiussivigineqarsinnaavoq.

Tamatuma saniatigut aqqissuussinnermik nuisitsinernilluunniit suliaqartartarsinnaavoq, tassani kalaalimernit siuarsarnissaannut inuussutissalinerimi aqqissuussinerit aqqissuunneqartassallutik.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Suleqatigiinnerulersitsinissap aqutissiunnissaa aningaasaqarnikkut isumalluutunik atuiffigineqartariaqarpoq, kisianni tamanna maannakkut missingersuutiniissinnaasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Kalaalimernut tunngatillugu pitsaanerusermik nassuiaateqartoqarsinnaavoq, tamannalu kalaalimernik niuerfinni periarfissanik pitsanngorsaataasinnaavoq tunisaqarnerulersitsisinnallunilu, tamannalu najukkani tunisassioortut kaaviaartitaqarnerulerneranik kinguneqartussaavoq.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Kalaalimernit pilersaarutigineqarnissaat pillugu qanimut suleqatigiinnerneq, kalaalimernut tunngatillugu oqaluttuarineqartartunik nukittorsaaussaavoq, taamaattumillu najukkani tunisassioorneq aammalu nerisassiasanik taakkuninnga atuneq nukittorsarneqartussaalluni, taamaattumillu imminut pilersorneq siuarsarneqartussaalluni.

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq imminut pilersorneq pillugu ilisimasaminik misilittakkaminillu ikiuussinnaavoq, najukkani nerisassiat nittarsaanneqarneranni iluatinnaateqarsinnaasunik.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Nunarsuarmioqataarpalaartup inuussutissalerinermi aaqqissuussinerni nuisitsinernilu periarfissat takkuttussat pingaartumik soqutigissavai.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnert

- Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutit amerlassusaat, ilanngullugit soqutigisaqartut assigiinngitsut akornanni pisortatigoortumik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnerit amerlassusaat
- Oqaloqatigiittarfinni pegataaneg, ilanngullugit ataatsimiinnerit aammalu pisortatigoortumik oqaloqatigiittarfinni pegataasut amerlassusaat

Case 5: Alaska Food Policy Council ilisimasani katersisussatut

2010-miilli kattuffik Alaska Food Policy Council (AFPC), najukkani aningaasaqarnikkut ineriartortitsinissaq, inuussutissat isumannaannerulersinnissaat aammalu nerisassatigut innuttaasut peqqinnerulersinnissaat qulakkeerniarlugit, Alaskami inuussutissalerinermi periaatsimik nukittorsaanermik suliaqarpoq.

Taakkua takorluugaraat Alaska tamakkerlugu suliaqartartut, naalagaaffimmi naalagaaffeqatigiinnilu tuniniaasartuneersut, naggueqatigiinneersut, ilisimatusarfinneersut, nunalerinermut suliasaqarfimmeersut, alisarnermut suliasaqarfimmeersut aamma inuussutissalerinermut suliffeqarfinneersut, inuussutissalerinermut suliasaqarfik akimorlugu ilisimasani katersuiniarluni avitseqatigiinniarlunilu, katersuutsinnissaat. Attaveqatigiinni taakkunani paasissutissanillu avitseqatigiinnikkut AFPC politikkinik paasissutissiinissamut periarfissaqarpoq, aammalu politikikkut inassuteqaatinik suliarilluakkanik pissarsititsisarluni, kiisalu inuussutissalerinermut suliasaqarfiup iluani soqutiginnittut akornanni periarfissat aarlerinaataasullu pillugit ilisimasani avitseqatigiisitsisarluni.

www.akfoodpolicycouncil.org/overview

Pisortatigoortumik attaveqatigiittartuni soqutiginnittut katersuutsinnerisigut sunneeqatigiittarnerit iluaqutissartaasullu suut pilersinneqarsinnaanersut, AFPC-ip takutippaa. Akuttoqqatigiimmik ilisimasani avitseqatigiittarnerup suliasaqarfiit akimorlugit ingerlatissinnaaneratiqut, aammalu attaveqatigiinni suliaqarnerup nukittorsarneratiqut, suleqatigiinnerunissamut, paaseqatigiinnerunissamut, nunamilu namminerim ilisimasaqarnerulernissamut periarfissaqalersitsisoqarpoq, taakkua ataatsimoorlutik kalaallit nerissanut kultureqarnerat nukittorsarneqarsinnaalluni.

Siunnerfik 4: Najukkani kalaalimerninik eqqumaffiginnilersitsineq atuinerulersitsinerlu

Siunertaavoq innuttaasut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut tunisassior-tullu akornanni kalaalimernit kalaalimernillu atuinnissaq pillugit eqqumaf-figinninnerulersitsinissaq. Kalaalimernit asseqanngitsumik pitsaassuseqar-nerat atorneqarnissaannullu periarfissat erseqqissarneqarnerisigut, atui-sartut inuussutissallu najukkani tunisassiarineqartut sakkortunerusumik ataqatigiillersinneqarnissaat siunnerfigineqarpoq. Tamatuma najukkani tunisassior-tut tapersersuinnassanngilai, kisianni aamma piujuartussamik atuisarnermik kultureqarnek imminullu pilersorneq siuarsartussaallugu.

Pinnngortitami nioqqutissiasat arlalippassuupput, ilanngullugit aalisak-kat, qaleruallit, puisit, timmissat, naasut, arferit, qeqqussat, paarnat, tut-tut umimmaallu, Kalaallit Nunaannut tunngatillugu asseqanngilluinnartut. Ulluinnarni nerisassat pisariitsut sukkasuumillu atorneqarsinnaasut amer-lanertigut kukkukuuqqanik, puulukit imaluunniit nersussuit neqaannik akoqartarput, taamaattumik taakkua amerlanertigut nerisassiasat eqqussorneqartartut atuisartut pisiarisarlugit. Nammineq nerisassiasat-sinnik najukkameersunik piujuartitsiviusumik atuiner-tigut ilisimaneqar-nerulersinnerisigut atorneqarnerulersinnerisigullu, piujuartitsiviunerusumik inuussutissalerinermi suliaasaqarfimmik, aamma aningaasaqarnikkut siuariartornissamik tunngavissisussat, pilersinneqarsinnaapput aamma-taaq tuniniaanermut ajornaallitsinissamat aamma inuussutissanut naammasseriaannartut pilersuinerulernissamat.

Taamaattumik siunnerfiup angunissaanut, nerisassiasat najukkaneer-

sut qanoq atorneqartarnerannik, aamma allatuut atuisarnissamat, paasititsiniaasoqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini nerisassiasanut najuk-kaneersunut takussutissiamik peqarnissaq pingaaruteqarpoq. Kalaallit Nunaat inuussutissanut tunngatillugu nunaavoq assigiinngisitaarfusoru-jussuaq, aammalu ukiup qanoq ilinerani sunik inuussutissaqartarner-soq, nunap immikkoortuisa akornanni assigiinngissuteqartorujussuuvoq. Taa-maattumik nunap immikkoortuinut tamaginnut takussutissiamik peqarneq pingaaruteqartorujussuusussaavoq.

Taamaattumik siunnerfiit ilai pingasut siunnerfiup ataani aalajangersarneqarput:

1. Najukkani kalaalimernit nerisassiasat atorneqarnissaasa ilisimaneqarnerulersinnissaat
2. Najukkani kalaalimernit nerisassiasanut tunisassior-tunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq
3. Najukkani nioqqutissiasanik atuiner-mi innuttaasut akuutinnissaannut paasititsiniaanermik aallartitsilluni

Siunnerfiit ilaat 10: Najukkani kalaaliminernik nerisassiassanik atuinerup ilisimaneqarnerulersinnissaa

Siunnerfiit aamma sunniutissaat naatsorsuutigineqartoq

Siunnerfigineqarpoq najukkani kalaalimernit atuisartut igasullu akornanni atorineqarissaannut periarfissat assigiingitsut eqqumaffigineqarnerulersinnissaat. Tamatuma saniatigut siunnerfigineqarpoq ileqquumik nerisassiornerup atorineqartarnissaanik siuarsaanissaa, kisianni pingaartumik aamma ulluinnarni nerisassiornermi najukkani nerisassiassanik allatut atuisarnissaa. Tamatuma saniatigut siunnerfigineqarpoq innuttaasut ulluinnarni, nioqutissanut eqqussorneqartartunut taarsiullugu, sukkasuumik aaqqiissutissanut najukkani nerisassiassanik atuisarlernissaat.

Kalaalimernit soqutigineqarnerulersinneqarnerat ujaroneqarnerulersineralu, sunniutaasussat naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut uagut atuisartut assigiingisitaarnerusumik nerisaqartalerneqat aammalu nerisassiornermut ilitsersuutininik, akoorutissanik najukkaneersunik atituumik qinigassanik imaqartunik, amerlanerusunik tamatigoornerusunilu atuisalernerat, sunniutaasussat naatsorsuutigineqarpoq.

Iliusissaaq

Naalakkersuisut pingaartumik Kattulluta Inuuneritta, Paarisap aamma ataasiakkaanik nioqquteqartartut akornanni suleqatigiiffiusoq, aqquutigalugu nerisaqarneq pillugu Naalakkersuisut iluatsilluartorpassuarnik suliniuteqartareerput paasititsiniaasareerlutillu. Paasititsiniaanerit aamma najukkani kalaaliminernik atuinissaaq annertoorsuarmik ukkatarilerlugu annertusitinneqarsinnaapput. Taamaattoq tamanna suleqatigiinnermi illuatungeriit tamarmik tamanna isumaqatigiissutigippassuk, aatsaat atuutinneqalersinnaavoq. Tamatumani inuit attaveqatigiittarfii, VLOG-it, TV, radio, aviisit naqitat allallu aqquutigineqarlutik. Paasititsiniaanerit nunap immikkoortuinut assigiingitsunut siunnerfeqartinneqassapput, tassami nunap immikkoortuini tamaginni immikkut paasititsiniaanerit sunik ukkatarinniffiussanersut, assigiingissuteqartorujussuimmat.

Tamatuma saniatigut nunarput tamakkerlugu nerisassiornermut pikkorissaanernik neqerooruteqartoqarsinnaavoq, tassani innuttaasut najukkani nerisassiassanik nerisassiornermi peqataasinnaallutik ilinniarinnaallutillu.

Nerisassiornermut ilitsersuutininik katersanik suliaqartoqarsinnaavoq, tassani pingaartumik kalaalimernit atorlugit ulluinnarni nerisassiorneq immikkut ukkatarineqarluni. Tassani pingaartumik najukkani akuutissat aallaavigalugit nerisassat akisunngitsut, pisariitsut piujuartussallu, immikkut ukkatarineqassapput. Nerisassiornermut ilitsersuutit katersat aamma ileqqut malillugit nerisassiornissamut periarfissat pillugit quppersakkamit taparserneqarsinnaavoq, ilanngullugu nerisassiassat qanoq tarajorterneqarsinnaanersut, panertinneqarsinnaanersut, simersialiarineqarsinnaanersut assigisaannulluunniit iluaqutaasussat. Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini paasititsiniaanerit, nunap immikkoortuini tamaginni immikkut oqaluttuarisaanermi ileqquumillu nerisassanik atuisarneq pillugu oqaluttuarfusunik, suliaqartoqarsinnaavoq. Tamatuma najukkani nerisassat kulturikkut pingaaruteqarnerat takutissavaa, aammalu neris-

sanut tunngatillugu kinaassuserput pillugu oqaluttualioqataasinnaalluni.

Taamatuttaaq meeqqat atuarmi atuartsinerneq modulunik atuutsilertoqarsinnaavoq, tassani najukkani nerisassiassat, oqaluttuarisaanermi pingaaruteqarnerat aammalu nerisassiornermi atorineqartarnerat pillugit atuartut ilinniartinneqarlutik.

Aammattaaq najukkani igasut angerlarsimaffinnilu pissarsianik atuisut inoqarfinnit minnerusuneersut illoqarfinneersullu, kalaaliminernik atuisartut, iluatsilluarsimasunik oqaluttuaannik avitseqatigiinnissaaq pingaaruteqarpoq. Taamaaliornermi nerisassanut kultureqarnitsinnut tunngatillugu oqaluttuat nuannersut pilersinneqarsinnaapput.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Paasititsiniaanerit nerisassiornermilu ilitsersuutininik katersaliornermi aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Naatsorsuutigineqarpoq tamanna Naalakkersuisoqarfii assigiingitsut atugassaasa iluanniitinneqassasut.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Najukkani kalaalimernit tunngatillugu pitsaanerusunik oqaluttuarnermi, innuttaasut akornanni imminut pilersorneq neriualluarnartumik ineriartortinneqarsinnaavoq.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisnillu Naalakkersuisoqarfik
- Peqqiissutimut Naalakkersuisoqarfik
- Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik
- Meeqqanut Inuusuttunullu Naalakkersuisoqarfik (Isumaginninnermut Aqutisioqarfik/Paarisap)

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Najukkani tunisassiornermut
- Ilinniartit
- Soqutigisaqatigiiffiit

Ilisarnaat 1: Imminut pilersortoq

Imminut pilersortoq iluatsitsilluarnermut oqaluttuassat erseqqissarniarlugit inooriaatsiminnut assersuusiorsinnaavoq.

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Illoqarfimmiup kalaaliminernik nerinerusalissaguni aaqqiissutissat pisariitsut kissaatigai. Ulluinnarni nerisassat pisariitsut ukkataralugit nerisassionermi ilitsersuutit katersat illoqarfimmiumut iluanaarutaasussaaput.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Nunarsuarmioqataarpalaartup paasititsiniaaneq aamma nerisassionermut pikkorissaanerit iluaqtisisinnaassavai.

Ilisarnaat 5: Kaffisoriarnermik nuannarisalik

Kaffisoriarnermik nuannarisalik, danskit ileqquusumik nerisartagaannut taarsiullugu, kalaallit nioqqutissiaannik ulluinnarni atorsinnaasaminik atitunerusumik ilisimasaqalissaaq.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit

- Atuisartut paasititsiniaanermik ilisimannittut amerlassusaat
- Ataasiakkaanik nioqquteqartartuni neriniartarfinnilu najukkani nerisassiassanik tunisinerit
- Nerisassionermut ilitsersuutinik katersukkanik qarasaasiatigut aallertut imaluunniit pisisut amerlassusaat aammalu paasititsiniaanernit ilitsersuutinik atuineq
- Meeqqat atuarfiini paasititsiniaanerit aallartinneqartut amerlassusaat

Siunnerfiit ilaat 11: Najukkani nerisassiassanut tunisassiortunullu annertuumik takussutissiamik ineriartortitsineq

Siunnerfiit aamma sunniutissaat naatsorsuutigineqartooq

Siunnerfigineqarpoq najukkani nerisassiassanut tunisassiortunullu takussutissiamik sukumiisumik pissarsiariuminartumillu pilersitsisoqassasooq. Nerisassiassat assigiinngitsut taakkua nunatsinni sumiinnerluni apeqqu-taalluni qaqugukkut pissarsiarineqarsinnaalertarnersut, assigiinngissute-qartorujussuuvooq. Takussutissiaq innuttaasut sunik aammalu qaqugu pissarsinnaanerannut tunngatillugu ersarinnerulersitsisussaavoq. Takus-sutissiamik annertuumik suliaqarnermi tunisassiortut, ataasiakkaanik nioqquteqartartut atuisartullu akornanni nerisassiassat taakkua ilisima-neqarnerat atorneqarnerallu pitsaanerulersinneqarsinnaavoq. Siuliani ilisimasat kinguaariinni ingerlaortoq.

Najukkani nerisassiassanut takussutissiaq aamma uumasunik atuisartu-nit pingaarnertut toqqarneqartanngitsunik siuarsaaqataasinnaavoq, taamaalillunilu piujuartitsiviunerusumik atuinissaq aamma anguneqarsinnaal-luni, soorlu assersuutigalugu mitit, qeqqussat, eqqusat assigisaalluunniit. Isumalluutiniq ataasiinnarnik amerlavallaanik atuinnginnissaq qulakkeer-tussaavarput, taamaattumik pissarsiarineqarsinnaasut siammarterne-qassallutik, soorunami aallaaniarfissat pisasiissutillu aaljangersagaasut mianeralugit. Uumasut atorluartakkagut tatisimaneqarnerulersimapput, taamaalillunilu pinngortitap ataqatigiinnera pillugu aammalu uumasut pillugit allannguutit amerlassusaallu pillugit ilisimasat, piujuartitsiviusumik aqutsinissap qulakkeernissaanut pingaaruteqarput.

Najukkani nerisassiassanik atuinersitsineq ujartuinersitsinerlu sunniutaasussat naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut soquti-ginnittunut tamaginnut pilersaarusiornissaq pisiniartarnissarlun oqinneru-lersissinnaallugu, tamanna pitsaanerusumik paasisimaarinnilersitsissaq.

Iliusissaq

Takussutissiamik annertuumik ineriartortitsinerup iluatsinnissaanut, najuk-kani nerisassiassanik katersinissamut misissuisoqartussaavoq aammalu tunisassiortut, aalisartut piniartullu suleqatigalugit pilersinneqartussaal-luni, ilanngullugit ukiup qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasut, inuussu-tissartai atornissaannullu periarfissat.

Tamatuma saniatigut qarasaasiatigut ataatsimoortitsivissamik, internet atorlugu qarasaasiatigut paasissutissaasiviusumik imaluunniit najukkani nerisassiassat pillugit paasissutissat atuisartunit tunisassiortuniillu pissar-siarineqarsinnaallutik ataatsimoortitsivissamik, ineriartortitsisoqartussaa-voq. Aammattaaq nalunaarusianik saqqummersitsisoqarsinnaavoq, tas-sani nalunaarusiat nutaarsiaallu, ukiup qanoq ilinera apeqquataatillugu pissarsiarineqarsinnaasunik nutaanik, kiisalu taakkua atorneqarnissaannut periarfissanik erseqqissaaviusunik.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Misissuinerik suliaqarnissamut kiisalu qarasaasiatigut ataatsimoortitsivis-samik pilersitsinissamut aningaasaqarnikkut isumalluutiniq atuisoqartus-saavoq. Taamaattoq sunniutaasussat naatsorsuutigineqartooq naammassineqassappat, najukkani tunisassianik pitsaanerusumik nittarsaassisoqar-tartussaavoq, kiisalu najukkani tunisassiortut atugarisaat pitsaanerulersin-neqartussaallutik, tassami tunisassiaat ilisimaneqarnerulertussaammata.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Takussutissiaq atuisartunit tunisassiortunullu najukkani nerisassiassanik nassaarnissamut atuinissamullu ajornannginnerulersitsisussaavoq, taman-nalu inuussutissanik eqqussorneqartartunik pinngitsuuisinnaannginnermik annikillitsisinnaavoq.

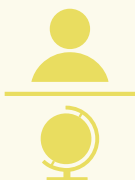
AKISUSSAASUT

- Nunalerinnermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutitut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik
- Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik
- Pinngortitaleriffik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Najukkani tunisassiortut
- Aalisartut piniartullu
- Ataasiakkaanik nioqquteqartartut
- Ilinniarfiit

Ilisarnaat 2: Illoqarfimmioq

Illoqarfimmiup najukkani nerisassiassanut takussutissiaq nutaanik ukiullu qanoq ilinerani pissarsiarineqarsinnaasunik akoorutissaminik pisiniarnerminut tapersiissutitut iluaqutigilluarsinnaavaa.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Qarasaasiatigut katersuuffik najukkani nerisassiassat taakkualu ukiup qanoq ilinera apeqqutaatillugu pissarsiarineqarsinnaanerat pillugit paasissutissanik nassaarniarnermi iluaqutaasinnaavoq, tamannalu piujuartitsinissamik najukkanilu nerisassanik soqutiginninnermut iluaqutaasussaavoq.

Pissutsinut tikkuusisut pingaarnerit

- Najukkani nerisassiassat takussutissiami ilanngunneqartut amerlassusaat
- Qarasaasiatigoortumik katersuuffimmut takusaasut amerlassusaat
- Tunisassioortunit, ataasiakkaanik nioqquteqartartunit atuisartuniillu takussutissiap atoruminartuunera iluaqutaaneralu pillugit akissuteqaatit
- Paasissutissat pitsaanerulernerisa kingunerisaanik ataasiakkaanik nioqquteqartartuni neriniartarfinnilu najukkani nerisassiassanik tunisaqarnerulerneq

Case 6: Alutiig-katersugaasivik ileqquusumik nerisassanut kultureqarnermik ukkatarinnitsitsivoq

Alutiig-katersugaasivik ilinniartitaanermut kattuffiuvoq aningaasarsiorfiunngitsumik ingerlanneqartoq, Alaska-mi Kodiak-imi alutiig-inuiaqatigiit aqutaat. Katersugaasiviup qanga nerisassanut piniarnermillu ileqqoqarneq, kinguaariippassuarni kingornuttaqattaarneqartoq, piujuartinniarlugu najukkani nerisassanut kultureqarneq ukkatarisimavaa.

Taamaattumik inuussutissat pinngortitameersut tamaniit pissarsiarineqarsinnaasut atornerqarnerat uppenarsarniarlugu, ukiup ataatsip ingerlanerani najukkani inuiaqatigiinni qaammatikkaartumik apersuisarluni aqqissuussisarlungu Alutiig Katersugaasiviup Kodiak-imi pilisartut igasullu misilittagaqarnerpaat suleqatigisimavai. Tamanna ilaatigut "The Wild Foods Cookbook"-imik kinguneqarpoq, Alutiig-imi igaffik imerusaatisaniit siuleqqiutissanut illussanullu, pingaarnertut nerisassanut kinguleqqiutissanullu tunngasut misissuataarneranni inuussutissanik najukkani katersorneqartunik nerisassiornermik erseqqissaaviumik. Ilitsersuutini ilaatigut ilaatinneqarput aqissit panertitat, qeqqussanik chipsiliat aamma amikut simersiat, inuussutissat pinngortitameersut pillugit kulturikkut ilisimasanut Alutiig-inuiaat piujuartissimasaannut, assersuutissaasut.

Tamatuma saniatigut inuussutissat suut ukiup qanoq ilinerani piusarnersut katersugaasivik saqqummersitsimavoq kiisalu video atorlugu ilitsersuutini suliaqarsimalluni, tassani pilinermik kinguaariit utoqqartai immikkut ilisimasallit nerisassiassanik piareersaanermi ilitsersuisuullutik.

<https://alutiqmuseum.org/alutiig-people/subsistence/wild-foods-videos/>

Taamaaqataani Kalaallit Nunaanni najukkani nerisassiassat suut sumi pissarsiarineqarsinnaanerit ukkatarineqarsinnaalissaaq, aammalu nerisassiassat assigiinngitsut taakkua qanoq atornissaannut isumasarsiorfitsisumik ikiuussinnaalluni.

Siunnerfiit ilaat 12: Najukkani nerisassiassanik atuinermi innuttaasut akuutinnissaannut paasititsiniaaneq aallartillugu

Siunnerfiit aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartoo

Siunnerfigineqarpoq, innuttaasut najukkani tunisassiortunik taperser-suinialutik imaluunniit imminut pilersornerulerniarlutik nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerannik tapersersuinikkut aammalu paasissutissiisarnik-kut, najukkani nerisassiassanik amerlanerusunik iliuseqarluni atuisaler-nissamut innuttaasut akuutinneqassasut. Kapitali 4-mi anigorniagassat ataanni taaneqartut, silap pissusianut tunngasut ileqquusumik nunalerinermik annertoorsuarmik ingerlatsinissaq ajornakusuulersippaat. Taamaattoq innuttaasut ataasiakkaat, angerlarsimaffiminni annikitsunik suliniuteqarlutik, imminut pilersornerminnik annertunerulersitseqataasin-naapput.

Najukkani nerisassiassanik atuinissamut kiisalu innuttaasut imminut pilersornerulerniarlutik nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerit pillugu eqqumaffiginninnerulersitsinissamut, tunngatillugu paasititsiniaanerit eqqumaffiginninnerulersitsinerat iliuseqartalernerallu, sunniutaasusattut naatsorsuutigineqarpoq.

Iliusissaq

Ilaatigut inuit attaveqaataasigut, tusagassioffitsigut imaluunniit aviisini nunap immikkoortuini paasititsiniaanerit ingerlanneqassaput.

Tamatuma saniatigut innuttaasut imminut pilersornerulerniarlutik nammineerlutik qanoq iliorsinnaanersut pillugu atuagaaqqanik paasissu-tissiiviusunik imaluunniit ilanngutassianik suliaqartoqarsinnaavoq.

AKISUSSAASUT

- Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut, Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik
- Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik
- Nunalerinermik Siunnersorteqarfik

SULIAQARTUUSUT PINGAARNERIT

- Innuttaasut
- Kommunit

Taakkua nammineerluni imminut qanoq pilersortoqarsinnaanersooq pillugu paasissutissaasinnaapput, assersuutigalugu kukkukuujuteqarnik-kut imaluunniit naatitanik, ilanngullugit kuuloruujut, tomaatit, naatsiat, naatsitaaqqat assigisaalluunniit, nammineerlutik naatsillutik. Tamanna inuit akornanni attaveqatigiittarfinnut inuussutissanik suliarinninnermi periaatsit assigiinngitsut pillugit videulianik naatsunik taperserineqarsin-naavoq. Neqinik aalisakkanillu piareersaasernerup iluanni ilaatigut qanoq nerisassiassat tarajorneqarsinnaanersut, panertinneqarsinnaanersut, simerisialiarinqarsinnaanersullu pillugit naatsunik videulioortoqarsinnaavoq.

Aammattaq suliaqarluni isumasioqatigiissitsisoqartarsinnaavoq imaluunniit pikkorissaasoqartarsinnaalluni, tassani innuttaasut imminut pilersornerulernissaminnut nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerannut, pingaartumik nammineq atugassaminnik pilillutik, tunngatillugu sak-kussaqaalersinneqassallutik. Misileraavik Upernaviarsuk assersuutigalugu naatsiivilerinnermi pikkorissaanernik assigiinngitsunik ingerlatsisareerpoq.

Naggataatigut illoqarfinni inoqarfinnilu minnerusuni meeqqanut neris-sassioernermut atuarfiliortoqarsinnaavoq. Tassani meeqqat inuussutissat aammalu najukkani nerisassiassanik nerinnerminni qanoq peqqinnartumik nerisarnissaq pillugit meeqqat ilinniarsinnaavaat.

Aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera

Paasititsiniaanerit ingerlanneqarnerannut aammalu suliaqarluni isuma-sioqatigiissitsinernut pikkorissaanernullu atasumik aningaasaqarnikkut aningaasartuuteqartoqartussaavoq. Aningaasartuutissat ukioq tamaat sulisussaqaqarnerup atuutereersup iluaniitinneqassasoq naatsorsuutigi-neqarpoq, aammalu suliaqarluni isumasioqatigiissitsinernut imaluunniit pikkorissaanernut ininik attartortoqarsinnaalluni.

Imminut pilersornermut pingaaruteqarnera

Innuttaasut imminut pilersornerulernissamut nammineerlutik qanoq ilionissamut amerlanerusunik sakkussaqaqarnerunik, aammalu ilisimasat nutaat atornissaat toqqartarpassuk, tamanna inuussutissanik eqqus-sorneqartartunik pinngitsuuisinnaannginnermik annikillitsisusussaavoq aammalu Kalaallit Nunaat imminut pilersornerulersissinnaallugu aamma nunarsuarmi pilersuisuni tullerriaani akornusersuinernut akiuussinnaas-suseqalertussaalluni.

Ilisarnaat 3: Inuusuttoq inoqarfimmit minnerusumeersoq

Qanoq imminut pilersortoqarsinnaaneranut tunngatillugu paasisaqarnerunissaq soqutigissavaa, tassami najukkami tunisassiat pingaartittorujussuugamikku. Imminut pilersornerunissamut sakkussaqaqalernermi, aamma pisiniarfimmeersunik pisinissaq pisariaqarunnaartussaavoq.

Ilisarnaat 4: Nunarsuarmioqataasoq

Siunnerfik piujuartitsinissap najukkamilu nerisassanut kultureqarnerup soqutigineqarneranut tunngassuteqassaaq. Nunarsuarmioqataarpalaartoq taamatuttaaq suliaqarluni isumasioqatigiinnerni imaluunniit pikkorissarnerni, imminut pilersornerulernissamut innuttaasut nammineerlutik qanoq iliorsinnaanerannut sakkussaqaqalersitsisussani, peqataassasoq ilimanaateqartorujussuuvog.

Pissutsinut tikkuussisut pingaarnertit

- Innuttaasut suliaqarluni isumasioqatigiinnerni imaluunniit pikkorissarnerni peqataasut amerlassusaat
- Tusagassiutini sammininnerup annertussusaa aammalu paasititsiniaanerit angusinnaasaat

Case 7: Avannaani kukkukuujuteqarneq

Avannaani misilittakkat takutippaat, ukioq tamakkerlugu timmiaateqarluni nutaanillu manniuteqarluni inuusutissarsiornermut periarfissat misissorneqarsimangitsut, taamaalillunilu Avannaani imminut pilersornerulernissamut tamanna periarfissaasoq.

Helga Nielsen Uummannameersoq 2022-mi juunimi Kujataani savaatilimmit kukkukuunik islandimeersunik sisamanik pisivog, taakkunungalugu kukkukuujusivimmik ungalusamik mikisumik pissarsilluni aammalu kukkukuujusivik kiassagaatillugu. Maskina ivatitsisarfik atorlugu piffissap sivikitsuaqqap iluani kukkukuuaqqat tulerlaat malunnaatilimmik amerliartorsimapput, tamatumalu kingunerisaanik Helga Nielsen manninnik kukkukuunillu imminut pilersorsimalluni. Assersuutissami tassani takutinneqarpoq imminut pilersornerup iluani Kalaallit Nunaanni periarfissanik atorneqanngitsoqartoq, kiisalu imminut pilersornerulernissap angunissaata aqquataani nammineerluta qanoq pingaaruteqarsinnaatiginersut.

Kapitali 6: Siunnerfinnik atuutsitsilerneq

Imminut pilersornermut periusissiamik atuutsitsilernissamut, siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaasa tamarmik sunniuteqarluartumik piujuartussamillu anguneqarnissaannik qulakkeerisumik, tulleriisaartumik periaaseqarnissaq pisariaqarpoq. MERL-imut (Monitoring, Evaluation, Research, and Learning) tunngaviusut aamma "Making it Happen" akuutilerneranni patajaatsunik killissaliisoqarsinnaavoq, ingerlaavartumik pitsanngorsaanisamut ilikkagaqarnissamullu tunngavissisunik. Tunngaviusut taakkaa periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaasa atuutsilernissaannut qanoq atorreqarsinnaanersut, immikkoortumi matumani ukkatarineqarpoq.

Piareersaaneq pilersaarusernerlu

Atuutsitsilernissap aallartinnaasanut periusissiami siunnerfiit aamma siunnerfiit ilaat ersarissumik nassuiaaserneqarnissaat suliaqarfigineqarsinnaalersinnissaallu pisariaqarpoq. Taakkunani ilaatinneqarput:

- Siunnerfiit ilaannut tamaginnut immikkut tikkuussisussat immikkuullarissut, uuttorneqarsinnaasut.
- Iliuussisanut pilersaarutininik, ingerlatassanik pisariaqartunik, suliaqartuusunik akisussaasusunik piffissamullu pilersaarutininik nassuiaaviusunik, sukumiisunik ineriartortitsineq.
- Atuutsitsilernissap tunngavissinnissaanut isumalluutininik qulakkeerineq, aningaasalersuinikkut inunnillu.

Alapernaarsuineq (M)

Atuutsitsilernerup pilersaarutaasut ingerlanissaa qulakkeerniarlugu, taassumalu ingerlanerani iluarsinissanut pisariaqartitsinerit paasisarnissaannut, alapernaarsuinissaq aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Pissutsinut tikkuussisut pingaarnerit siunnerfinnut aamma siunnerfiit ilaannut tamaginnut immikkut attuumassutilit pillugit ingerlaavartumik paasisuttisanik nalunaarsukkanik katersinissamut periaasissamik pilersitsineq. Tassani tutsuiginarnerusumik imminut pilersornerup annertussusilernissaanut, imminut pilersornerup annertussusaa pillugu immikkoortumit inassuteqaatit atorreqarsinnaapput.
 - **Assersuut:** Inuussutissarsiornermi siunneruinerit aamma inuussutissarsiornermi ineriartortitsinerimut suliffeqarfiit, nukittorsarneqarnissaat pillugu siunnerfiit ilaannut tunngatillugu, suliffeqarfiit one-door-imi tunngaviusunik atuisut amerlassusaat imaluunniit suliffeqarfiit suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerini pikkorissaanernilu peqataasut amerlassusaat, tikkuussisussani ilaatinneqarsinnaapput. Paasisuttissat nalunaarsukkat inuussutissarsiornermi sullissivinnit qaamatikkaartumik katersorneqartarsinnaapput, taamaalilluni neqeroorutit atorreqarnerat qulakkeerneqassalluni
- Soqutiginnittut attuumassutilit siumut alloriarnerinik anigorniagasaannullu akuttunngitsumik nalunaarusiortarneq.

- **Assersuut:** Ukiup affakkaartumik imaluunniit ukiumoortumik nalunaarusiortoqartarsinnaavoq, paasisuttissat nalunaarsukkat katersorneqartut aallaavigalugit nutaarsiassanun saqqummersitatigut ataatsimiinnernilu soqutiginnittunut saqqummiunneqartussanik.

Naliliineq (E)

Naliliinermi qulakkeerneqassaaq, ingerlatassat aallartinneqartut, inernissaattut kissaatigineqartumik pissusiviusuni malitseqarnissaat. Tamatuma kingunerissavaa:

- Suliat ingerlanerininik angusanillu naliliinissamut, ilusilikkani (periusissiap naleqqussarnissaanut ingerlaavartumik nalilersuinerit) aamma eqikkaasumik (angusanik aammalu periusissiap naammassinerani pingaaruteqarnerininik naliliineq) naliliinernik ingerlatsineq.
 - **Assersuut:** Suliaqarluni isumasioqatigiissitsinerit pikkorissaanerillu ingerlaavartumik naliliiffiqineqartarsinnaapput, taamaalilluni qaffasissumik pitsaassuseqarnissaat qulakkeerneqarluni.
- Sunniutaasut ataatsimut isiginnilluni paasinissaannut amerlassusiliilluni pitsaassusiliillunilu periaatsinik atuneq.
 - **Assersuut:** Siunnerfiit aallartinneqartut eqqortumik sunniuteqarnissaat qulakkeerniarlugu, surveys atorlugit imaluunniit tunisassiorlut akornanni apersuineritigut paasisuttissat nalunaarsukkat katersorneqarsinnaapput.
- Suliniuteqarneq pitsaanerulersinniarlugu, naliliinerit inernerit aallaavigalugit periusissiamik iluarsineq.

Ilisimatusarneq (R)

Suleriaaseq pitsaanerppaaq suussuseriniarlugu atuutsilerniarlugulu ilisimatusarnissaq qitiulluni pingaarutilimmik inissisimavoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Inuussutissanik tunisassiornerup iluani periaatsinik nutaanik teknologiinilu ineriartortitsinissamut misileraanissamullu, najukkani nunanilu tamalaani ilisimatusarfinnik suleqateqarneq.
 - **Assersuut:** Misileraalluni suliniutinik imaluunniit ilisimatusarnerinik allanik nunalerinermi misileraanissaq qulakkeerniarlugu, ilisimatusarfiit suleqatigineqalersinnaapput.
- Ilisimatusarnerup najukkani anigorniagassanik, soorlu silap pissusiata allanngornerinut naleqqussarneq ingerlasussanillu piareersaanermi ajornartorsuutinik, aqqiisinnaasup ukkatarineqarnera.
- Nalunaarusiatigut, isumasioqatigiinnertigut saqqummersitsinertigullu suleqatigisanut attuumassutilinnut tamaginnut ilisimatusarnermi paasisanik siammarterineq.
 - **Assersuut:** Ilisimatusarnermi paasisat tunisassiorlutunut aamma soqutiginnittunut pissarsiarineqarsinnaalersinnissaannik qulakkeerineq.

Ilikkagaqarneq (L)

Ilikkagaqarnissaq atuutsitsilernerup ingerlaavartumik pitsanngorsarnissaanut iluatsilluartumillu atuutsilernissaanut pingaaruteqarpoq. Tassani ilaatinneqarput:

- Ilikkakanut katersuuffissanik, soorlu suliaqarluni isumasioqatigiinnerit, sungiusarnissamut pisussanut pilersaarutit aamma internetsikkoortumik naapffissat, suliaqartuusut misillitakkaminnik suleriaatsiminnillu pitsaanerpaanik avitseqatigiiffigisinnaasaannik, aaqjissuussaasumik pilersitsineq.
- Isummersuutiniq annissinissamut periaasissanik pilersitsineq, tassani tunisassortut, atuisartut allallu soqutiginnittut periusissiamut immersueqataasinnaallutik.
 - **Assersuut:** *Isummersuutiniq annissinissamut aaqjissuussinermik pilersitsineq, tassani soqutiginnittut tunisassortullu misigisaminnik pitsanngorsaanissamullu siunnersuutiminnik nalunaarutiginnissinnaallutik.*
- Alapernaarsuinikkut, naliliinikkut ilisimatusarnikkullu ilikkakat aallaavigalugit periusissiamik naleqqussaaneq.
 - **Assersuut:** *Alapernaarsuinermit aamma naliliinerniit isummersuutiniq annissinerit aallaavigalugit periusissiaq iluarsineqarsinnaavoq.*

Soqutiginnittunik akuutitsineq

Iluatsilluartumik atuutsitsilernissap qulakkeernissaanut, soqutiginnittunik atituumik akuutitsinissaq pisariaqarpoq.

- Periusissiap suliarineqarnerata ingerlanerani atituumik soqutigisaqartunik akuutitsisoqarpoq. Taamaattumik soqutiginnittut, pilersaarusiornermi, periusissiami siunnerfinnik aamma siunnerfiit ilaannik atuutsitsilernermi aammalu naliliinermi iluaqutaasumik akuutinneqarsinnaapput
 - **Assersuut:** *Namminersorlutik Oqartussani, kisianni aamma soqutiginnittut peqataatillugit, suleqatigiissitalianik pilersitsisoqarsinnaavoq. Suleqatigiissitaliat siumut alloriarnerit misissuataarnissaannut atorneqarsinnaapput.*
- Taakkua immersuinerisa isiginiarneqarnissaat qulakkeerniarlugu, akuttunngitsumik attaveqatigiinneq aamma isummersuutiniq annissinissamut periaasissat pilersinneqassapput.

Making it Happen

«Making it Happen» tassaavoq atuutsitsilernissamut periusissatut aallaavissaq, siunnerfiit suliniutissallu pilersaarutigineqartut eqeersi-maartumik suliniutinik aqutsinikkut, suliniarinnikkut ingerlaavartumillu pitsanngorsaanikkut piviusunngortinneqarnissaannik qulakkeerinissamik ukkatarinniffiusoq. Taamatut aallaaveqarnermi, iluatsilluartumik atuutsitsilernissamut siunnerfinnik aalajangersaaginnarnermit pilersaarutinillu ineriartortitsinnarnermit annertunerusumik iliuuseqarnissaq pisariaqarpoq, akuersaarneqarpoq.

Eqikkaaneq

MERL-imi tunngaviusut aamma "Making it Happen", Imminut pilersornermut periusissiap atuutsinneqalernissaanut akuliutsinneranni, siunnerfissatut aamma siunnerfiit ilaattut aalajangersarneqartut sunnuteqarluartumik piujuartussamillu anguneqarnissaat, Naalakkersuisut qulakkeersinnaavaat. Alapernaarsuineq siumut ingerlanerani anigorniagassanilu ingerlaavartumik paasisimasaaqalersitsisussaavoq, naliliinermi angusassatut kissaatigineqartut anguneqarnissaat qulakkeerneqartussaavoq, ilisimatusarnermi suleriaatsit nutaalliorfiusut pitsaanerpaallu siuarsarneqartussaapput, aammalu ilikkagaqarnermi ingerlaavartumik pitsanngorsaanissaq qulakkeerneqartussaalluni.

Tamatuma saniatigut, siunnerfiit iliuuseqarluni malinnaaffigineqarnissaat Making it Happen-imi qulakkeerneqassaaq, tamannalu atuutsitsilernerit kinguaattoorsinnaaneriniq aarlerinaateqannginnerulersitsisssaaq aammalu suleriaatsit nutaat sukkasuumik sunnuteqarluartumillu ulluinnarni suleriaatsimi ilaatilernissaannut qulakkeerissallutik. Ataatsimut isigalugu taamatut aallaaveqarnermi inuussutissanik pilersuinerup isumannaatsuunera nukittorsarneqassaaq aammalu inuussutissalernerimut suliaqarfiup piujuartussamik ineriartortinneqarneranut iluaqutaassalluni.

ASSILLIISUT

MADS PIHL, VISIT GREENLAND

SERGEI GAPON, VISIT GREENLAND

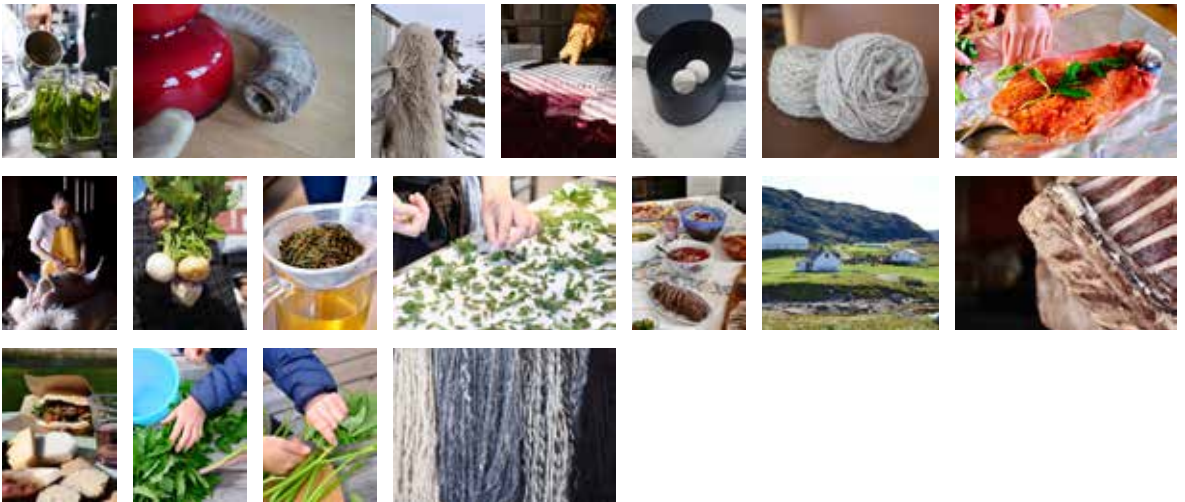
MAJA TROLLE, VISIT GREENLAND

ANINGAAQ ROSING CARLSEN, VISIT GREENLAND

SARAH WOODALL

CAMILLA HEY, VISIT GREENLAND

ALEX SAVU, VISIT GREENLAND

FILIP GIELDA, VISIT GREENLAND

LISA GERMANY, VISIT GREENLAND

MAGNUS B. TROLLE, VISIT GREENLAND

KIM NEIDER

PETER LINDSTROM, VISIT GREENLAND

AQQA ROSING ASVID, VISIT GREENLAND

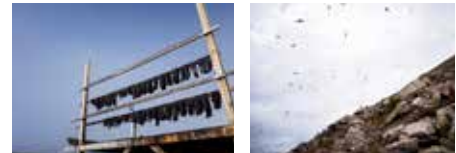
BENJAMIN HARDMAN, VISIT GREENLAND

KENNETH BENGTSO PRIMDAL

KIM INSUK, VISIT GREENLAND

MAGNUS ELANDER, VISIT GREENLAND

REBECCA GUSTAFSSON, VISIT GREENLAND

PALLI FLEISCHER LYBERTH

SIKKERSOQ KNUDSEN

ANDRE SCHOENHERR, VISIT GREENLAND

THRAINN KOLBEINSSON, VISIT GREENLAND

DAVID TROOD, VISIT GREENLAND

JESSIE BRINKMAN EVANS, VISIT GREENLAND

NORRIS NIRMAN, VISIT GREENLAND

